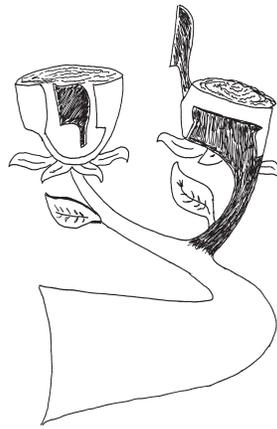

תשורה

משמחת נישואין
של
לוי יצחק וחי' שרה שיחיו
צייטלין

ז' תמוז, הי' תהא שנת עשירות וברכות
שכונת המלך "כאן ציוה ה' את הברכה"
ברוקלין, ניו-יארק

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ויהי אפי' שיהי
די'ת' דית' על'ת' ו'ן
א'ת' ו'מ'כ'ה' א'ו'ר'
א'ל'ת' ש'פ'ת'ל'ה' ד'י'ן
ת'ו'ב'ת' ד'ח'ס'י'ב'ו'ת' ו'צ'י'ן
ח'ס'י'ב'ו'ת' .

בס"ד

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנשואי צאצאינו החתן התמים הרב מ' לוי יצחק שי' עב"ג הכלה מרת חי' שרה תחי'.

התודה והברכה מובעת בזה לבני משפחתנו, ידידינו ומכרינו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתנו ולברך את צאצאינו שיחיו בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בתור הבעת תודה לבבית והוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו, מוגשת בזה תשורה מיוחדת – מיוסד על הנהגתו של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע שחילק תשורה בחתונתו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח – הכוללת:

א. מכתבי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח להורי החתן והכלה שיחיו, בקשר להולדת החתן והכלה שיחיו.

ב. מכתבי כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע וכ"ק אדמו"ר מה"מ לסב החתן שיחי'.

ג. ר"פ מתולדות סב החתן שי', נערך מחדש ע"י אבי החתן שי'.

ד. תמונת סב הסבתא של החתן שי', וכן צילום מכת"י זקנתו של החתן שיחי', מרת גיטא בת הרה"ח ר' יחיאל יוסף צייטלין ע"ה, שנפטרה בשנה זו ביום כ"א כסלו תשע"ב. ויהי' זה לעילוי נשמתה.

ה. צילום מכתבה אודות אבי זקנתו של החתן שיחי', שנדפס ב"בית משיח" (גליון 473). ותודתנו נתונה להם ע"ד נתינת הרשות להדפיסם בקובץ זה.

ו. חלק מצילומי כתי"ק והגהות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח הקשורים לעבודת אבי הכלה שי' במשך השנים ה'תשל"ה-ה'תשנ"ב, בקשר להדפסת מפתחות, הערות וצינונים להיום יום, ועוד. רובם מתפרסמים כעת לראשונה. וזאת למודעי אשר רובם של הכתי"ק הוקטנו מגודל האריגינאלי. - עפ"י בקשת רבים, אנו מפרסמים בזה כו"כ צילומי כתי"ק והגהות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח הקשורים לעריכת העידכון מר"פ של רשימת עסקנותו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח, שנערך ע"י אבי הכלה שי', כפי שהוגה בתחילת חודש כסלו ה'תשמ"ב.

ז. קונטרס "שני מכתבים", בהוצאה שביעית עם הוספות.

ח. מכתבים מאבי סבא של הכלה תחי', הרה"ח התמים ר' יצחק אלחנן הלוי הי"ד שגלוב, אשר שלח כנראה במשך שנות תרצ"ג-תרצ"ה, לידידו ושותפו בהתיסדות ישיבת "תומכי תמימים" בעיר האמיל, ה"ה הרה"ח התמים ר' ישראל ז"ל דזייקאבסאן, המתפרסמים כעת (ברובם)¹ לראשונה. ותודתנו נתונה בזה לנכדיו שיחיו, וזכות תועלת הרבים תלוי בהם.

ובקשתי שטוחה לבני דודי שיחיו: אנא, במטותא מינייכו, תעתיקו באותיות הדפוס את מכתבי זקנינו הי"ד, והעיקר לפענח את הנכתב שמה בכתב סתמי - ובלי נדר אשתדל לעזור בזה.

ט. חלק באנגלית.

הא-ל הטוב הוא ית' יברך את כבודו ואת אנשי ביתו יחיו בתוך כלל אחב"י בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, ובמיוחד בברכה העיקרית שנזכה ללכת משמחה זו לשמחה העיקרית "שמחת עולם על ראשם", בהתגלותו המיידית של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ז' תמוז, ה'תשע"ב
ברוקלין, ניו יארק

משפחת שגלוב

לאס אנדזשעלעס, קאליפארניע

משפחת צייטלין

מאנטרעאל, קנדה

בברכה לקיץ בריא ושמח

1. ראה לקמן ע' 50; 52.

הערה: מצד קוצר הזמן - לא נדפסו כעת כו"כ הערות וכו', ועוד חזון למועד אי"ה.

מכתב כ"ק אדמו"ר מה"מ להולדת החתן שיחי'

שגלוב- ברוקלין

מנחם מענדל שניאורסאהן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

493-9250

ליובאוויטש

770 איספערן פארקוויי

ברוקלין, נ.י.

בי"ה, ימי הספחות תשמי"ח

ברוקלין, נ.י.

הרוי"ח אי"א נוי"נ וכו'
מוה' יוסף יצחק שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אשר נולדה להם בת למזל טוב
ונקרא שמה בישראל חיי שרה ת"י,
הנה יה"ר מהשי"ת שיגדלה ביחד עם זוג' ת"י
לתורה ולחופה ולמעשים טובים מחור הרחבה.

ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרשי"ב) נ"ע, אשר
מנהגנו הוא לאמר גם בלידת בת לתורה ולחופה
ולמעשים טובים, ע"פ מרז"ל (ברכות יז' א) נשים
במאי זכיי"ן באקרוי כו' באחנוי כו' ונטרי"ן כו'.

בברכת מזל טוב
וכוח"ט

צ'יטלין - מונטרעאל

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איספערן פארקוויי

ברוקלין, נ.י.

בי"ה, י"ב כסלו תשמי"ט

ברוקלין, נ.י.

הרוי"ח אי"א נוי"נ וכו'
מוה' יחיאל יוסף שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אשר נולד להם בן למזל טוב.
הנה יה"ר מהשי"ת שיכניסוהו לבריתו של אברהם
אבינו, וכשם שיכניסוהו לברית כן יכניסוהו לתורה
ולחופה ולמעשים טובים, ויגדלו ביחד עם זוג' ת"י
מחור הרחבה.

בברכת מזל טוב

מכתב כ"ק אדמו"ר מה"מ להאפשערעניש של החתן שיחי'

צייטלין-מונטרעאל

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

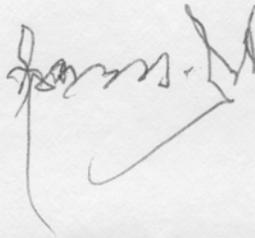
בייה, יב' כסלו תשנ"ב
ברוקלין, נ.י.

הרהי"ח אי"א נוי"נ וכו'
מוה' יחיאל יוסף שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אודות יום הולדת השלישי של בנם לוי יצחק שי',

הנה מועתק לקמן חלק ממכתב כ"ק מוי"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בנוגע למנהגי ישראל בזה. ויהי"ר מהשי"ת שיגדלו ביחד עם זוג' תי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

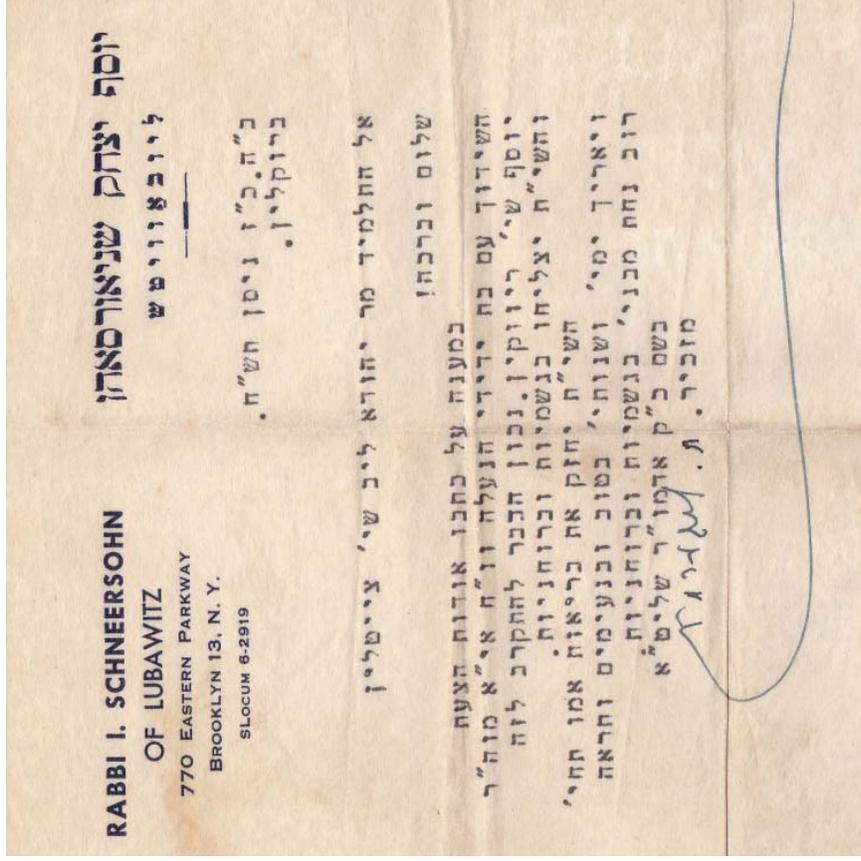
ברכה

וז"ל כ"ק מוי"ח אדמו"ר.

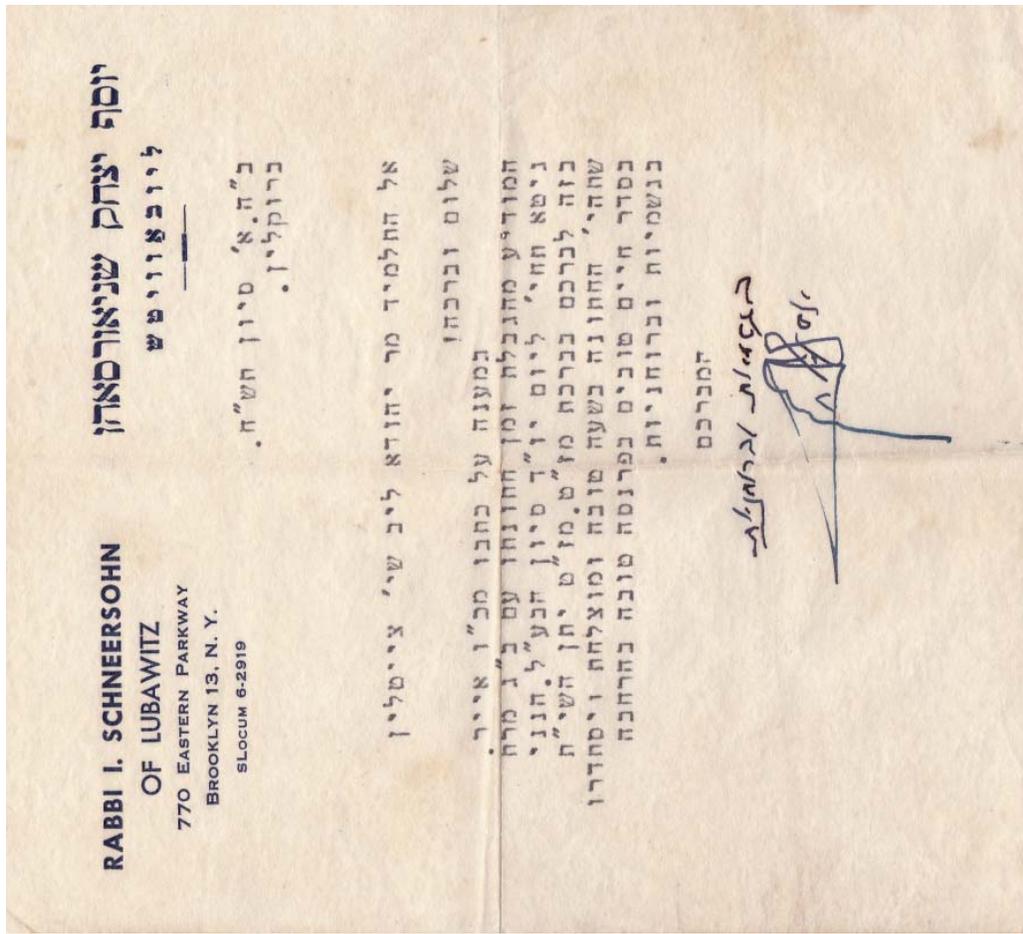
..... ובדבר גזיזת השערות -אפשערעניש- הוא דבר גדול במנהג ישראל

ועיקרו הוא בהחינוך דהשארת פיאות הראש, ומיום הגזיזה והנחת הפיאות של הראש, נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת ט"ק וברכות השחר וברכת המזון וק"ש שעל המטה. והשי"ת יהי' בעזרם שיגדלוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך פרנסה בהרחבה ובמנוחת הדעת בגשמיות וברוחניות.

מכתב כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע לקשו"ת של סב החתן שיחי'

מכתב כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע לנשואי סב החתן שיחי'

מכתבי כ"ק אדמו"ר מה"מ לסב החתן שיחי

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Office Address:
Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ב"ה, ט"ז אייר תשי"א
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מהו"ר יהודא ליב שי'

שלום וברכה!
במענה על מכתבו המודיע אשר אמו, הוא וזוג' שי' כבר קבלו
את התיזת לקנדה ומתכוננים בקרוב לנסוע;
יהי רצון שתהיי הנסיעה כשורה, ויביאם למחוז הפצם ויסתדרו
באופן המתאים לפנייהם בגז"ר.

ובודאי קודם הנסיעה יסדר התועדות = א חסידישן פארבריינגען =
שזה יפעול שלא לשכוח את פתגמו של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע,
אז ריחוק המקום אינו צריך לפעול ח"ו ריחוק בין החסידים, והתקשרות יכולה
שתקיים גם אח"כ, ואדרבה עוד תחזק ע"י התקשרות כולם יחד באילנא דחייא -
היא תורת החסידות וההנהגה בדרכי החסידות.

בברכה והתקשרות ה'א/ו/ו'
[Handwritten signature]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Office Address:
Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ב"ה, ה' תמוז תשי"א
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מהו"ר יהודא ליב שי'

שלום וברכה!
קבלתי מכתבו מעש"ק קרח שבו מודיע
את שמותייהם וכמו שכבר כתבתי במכתבי הקודם הנה
לכשאה"ל על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ ז"ע אזכירם את באו"א להצטרף להם.
ש' אה"ל ז"ע זצוקלה"ה ז"ע ע"ה.
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

חמוזביר: *[Handwritten signature]*

צייטלין = מאנטרעאל

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין נ. י.

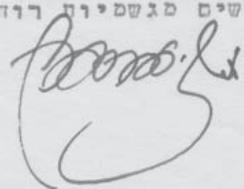
ב"ה. ט"ז אדר ב' תשי"ד
ברוקלין

הרה"ח אי"א נוי"נ כו'
מה"ר יהודא לייב שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבי מי"ב אדר שני, שעסקו
הוא לעייע בסידור בגדים ישנים למינייהם, ומציעים
לפניו להתעסק באוסף כספים בעד הישיבה.

הנה לדעתי, יש לו להשתדל עד כמה שאפשר
לטייע לעניני הישיבה שלא ע"מ לקבל פרס, ובמילא
לסדר מקורי פרנסתו בעניני מסחר כהנ"ל וכיו"ב.
והשי"ת יצליחו-כפתגם כ"ק רבינו הזקן, שהקבי"ה נותן
ליהודים גשמיות והם עושים מגשמיות רוחניות.

בברכה

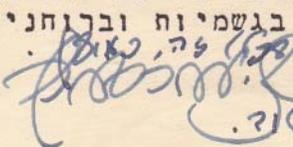
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Office Address:
Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ב"ה, שלהי אלול תיש"א
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נוי"נ וכו'
מה"ר יהודא לייב שי'

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו
ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להפייע
ברכתי לו ולב"ב שיחיו, ברכת כתיבה וחתימה
טובה לשנה טובה ומחוקה בגשמיות וברוחניות
גם יחד, וזריאות העולם הזה והבא.
בברכה
ד"ר אביעזר אוריאלוויץ הי"ד.

צייטלין - מאנטרעאל

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

בי"ה ז' כסלו תשי"ז
ברוקלין

מרת גיטה תחי'

ברכה ושלום!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון ד' פ' ויצא, אין וועלכען
איר שרייבט וועגען אייער געזונט צושטאנד און די מיינונג פון דעם דאקטאר.

פארשטענדליך איז, וויבאלד אז ער זאגט - דער דאקטאר - אז אויב
מען וועט אנהאלטען די דיעטא, קען מען אויסקומען אן א אפעראציע א יאר צוויי
און מער, האט ניט קיין ארש צו טראכטען וועגען א אפעראציע, און בפרט אז פון
צייט צו צייט קומען צו נייע וועגען אין דער באהאנדלונג פון אזא צושטאנד,
און דעריבער איז זייער זייער מעגליך אז מען וועט אינגאנצען ניט דארפען
קיין אפעראציע.

און אפהייטען מער ווייניגער די דיעטא, און - אין אלגעמיינעס - די אנווייזונגען
פון דעם דאקטאר ספעציאליסט, און ווען איר וועט זיך, אפילו נאר אויף א קליינע
וויילע, אריינטראכטען אין וואסערע ערטער מען איז געווען מיט אייניגע יאר
פריער, און אז הונדערטער טויזענטער אידען געפינען זיך נאך אויך היינט דארטען
זייער אַבסאַנאַווקע דארטען און אייערע דא, וועלען גאנצענע סעג ניט גענוגענד
זיין צו דאַנקען השם יתברך פאר זיין חסד. און דענסטמאל - זעהט מען וואס פאר א
קליינעם ארש עס פארנעמען די שוועריגקייטען וועלכע זיינען פראן איצטער, קעגען
די אויבען געזאגטע חסדים פון השם יתברך, און איך בין זיכער אז עס איז גאנץ
איבעריג צו ראַטפראַסטן זייען אין דעם.

בברכה, אזוי ווי עס איז דאך איצטער דער חדש כסלו, וועלכער איז
א חדש פון נסים און גוטעס, זאלט איר אנזאגען גוטע בשורות אין דאס אלץ אויבען
געזאגטע, און אויך וועגען אייער מאן און קינדער - שיחיו.

בברכה לרפואה ולבשורות טובות

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
lc
מזכ"ר

ראשי פרקים

מדברי ימי חיי הרה"ח התמים ר' יהודה לייב ע"ה צייטלין

סב החתן שיחי'

נערך ע"י אבי החתן שיחי'

הרה"ח ר' יהודה לייב צייטלין ע"ה נולד בראש-חודש טבת תרע"ט בעיירה הומיל שברוסיה, לאביו הרה"ח הנודע ר' אהרן אליעזר, מבחירי התמימים בליובאוויטש - שבליובאוויטש ומהחסידיים המסורים של כ"ק אדמו"ר הרי"צ, ולאמו אלטא (רבקה) בת הרה"ח יהושע-העשיל לעווין. בבית חסידי זה ספג ר' לייבל אויר של מסירות נפש שבה חי ופעל כל ימי חייו.

בחול המועד סוכות שנת חצר"ת, כשהי' בן שמונה עשרה שנה, נאסר אביו בעיר מאזייסק ונשלח לסיביר לשמונה שנים של עבודת פרך. 'עוונו' הי', אירגון ביכנ"ס ושיעורי תורה בביתו ולימוד תורה עם מבוגרים ועם ילדים. כתוצאה מהקפדתו על כשרות המאכלים סבל מרעב (כפי שהעיד אחר כך אחד הנאשמים שישב יחד איתו במאסר), וביחד עם העבודת פרך שהוכרח לעבוד אזלו כחותיו עד שנחלה; ובראש חודש מנחם אב בשנה ההיא החזיר את נשמתו ליוצרה בגלות המרה.

עתה נפל האחריות המליאה על ר' לייבל לדאוג ולפרנס את אמו ואחיו הצעיר ר' יהושע העשיל שלמד באותו זמן בישיבה מחתרתית. לאחר חופושים נזדמן לו עבודה טובה בעיר מוסקבה שיהי' מספיק לפרנס את אמו ואחיו, וגם ע"י זה יהי' לו אפשרות להתפלל במנוח ולהגיד קדיש אחרי אביו ע"ה בהבית הכנסת שבעיר; אלא, שכדי לקבל משרה זו הי' צריך להוריד את זקנו. עכשיו נוצרה בפניו השאלה מה עליו לעשות: מצד אחד מוטלת עליו האחריות לפרנס את אמו (שעבודה אז הי' בגדר של פיקוח נפש כפשוטו) ולהגיד קדיש. מצד שני, האיך אפשר להוריד הזקן?

כדי לפתור שאלה זו, פנה אל החסיד ר' ישראל (נעוולער) לוי שלמד אתו וכנראה שהי' משפיע שלו, ושאלו: מה עליו לעשות? ענה ר' ישראל "אביך אינו צריך הקדיש שלך, הוא צריך הזקן שלך". כשקיבל תשובה זו, כבר לא היו לפניו שום שאלות וידע מה עליו לעשות. בסופו של דבר קיבל משרה אחרת, וגם אמר קדיש אחרי אבא שלו. העיד עליו הרה"ח ר' מרדכי קזלינר: כשרי' לייבע התהלך ברחובות מאסקבא "שבר כל רוסיא", מכיון שאלו מאנ"ש שהי' להם מסירת נפש לא לנגוע בהזקן עטפו פניהם בהליכתם ברחוב להסתיר זקנם שיהי' נראה כאילו הם סובלים מכאב שיניים; לא כן הלך ר' לייבל הצעיר ברחוב, לא כיסה את פניו, וצעד בעוז ללא שום פחד עם זקנו הגדולה והמלאה.

בשנת תש"ו זכה לעזוב את עמק-הבכא יחד עם מאות מחסידי חב"ד ועבר להתגורר בפריז בירת צרפת, שם נשא לאשה את רעייתו מרת גיטא, בתו של הרה"ח ר' יחיאל-יוסף ריבקיין ע"ה, מהמתישבים הראשונים בכפר חב"ד. כעבור מספר שנים, הורה הרבי הרי"צ לרי' לייב לנסוע לארץ ישראל, אלא שבפועל, מצד סיבות שאינן תלויות בו, לא התאפשר הדבר והתכנית נשתנה לנסוע למאנטרעאל שבקנדה, שעל זה קיבל מכתב, וברכתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר מה"מ.

בעקבות הוראתו של הרבי מה"מ, פנה ר' לייבל לתחום המסחר, אלא שה'סחורה' העיקרית שלו היתה כפי שכותב אליו כ"ק אדמו"ר מה"מ "שהקב"ה נותן ליהודים גשמיות והם עושים מגשמיות רוחניות", פעילות נמרצת בהקמת מוסדות חינוך בעיר ואחזקתם.

כשבנותיו הגיעו לגיל חינוך, לא היה עדיין במאנטרעאל מוסד חינוכי חב"די לבנות; ורי' לייבל נרתם למטרה זו בלב ובנפש. הוא הוציא את בתו הבכורה מבית יעקב, ושכר מורה עבורה; בעקבותיו הלך אחיו והשתתף אתו ועוד כמה חסידים מרוסיא שחיו באותם ימים במאנטרעאל, וככה נוסד בית-הספר 'בית רבקה', בעוד ר' לייבל מממן את כל הוצאותיו. עם הזמן נמצא לבית-הספר גם מבנה נאה, וכיום משתרע המוסד המפואר 'בית רבקה' לאורך רחוב שלם, ומתחנכות בו קרוב לאלף תלמידות כן ירבו.

מהפכה חינוכית נוספת שחולל ר' לייבל ע"ה, היתה קביעת תכנית לימודים על טהרת הקודש בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש שבעיר. הוא החל בפעילות זו לאחר שהשתתף בהתוועדות של הרבי בבית-חינו - 770, שבה מחה הרבי על "טמטום מוחות הצעירים בלימודי מקצועות החול". במשך שנים לחם ר' לייבל בעוז בעניין זה, וזכה לבסוף שישיבת תות"ל תהיה המוסד היחיד בעיר שבו היו כיתות מיוחדות שלא נלמדו בהם מקצועות חול.

העובדה שילדי ישראל מתחנכים בבתי ספר נכריים ציערה מאוד את ר' לייבל, ובהיותו איש מעשה הקים את המוסד הפופולרי 'פרי היברו', המקיים בין כותלי בתי-הספר היסודיים הכללים תכניות לימודים יהודיות. בהמוסד מקבלים מאות ילדים יהודים חינוך יהודי.

לר' לייבל היה גם כן חלק חשוב בהתפתחות מחנה הקיץ 'קעמפ גן-ישראל' במאנטרעאל, הדבר היה כאשר מנהל הקעמפ השליח הרב שלום-דובער מאצקין רצה להעביר את המחנה למקום יותר מרווח, ור' לייבל תרם סכום נכבד לרכישת הקרקע. יצויין כי במחנה שהוקם על קרקע זו, שהו לאחרונה למעלה משבע מאות ילדים כן ירבו.

מלבד פעילותו בתחום החינוך, ר' לייבל היה גם איש צדקה וחסד; ובוגרי ישיבת 'תומכי תמימים' במאנטרעאל נזכרים בערגה בקירוב האבהי שלו, בהתעניינותו האישית בצרכיהם, בביתו שהיה פתוח לפנייהם לרווחה ובסיועו הקבוע לתמימים שהחשיבם כילדיו.

אחד התמימים שהיה אז בישיבה סיפר שהוא זוכר איך שלעיתים תכופות ביותר הי' מביא ארגזים מלאות פירות להתמימים, שהי' להם משהו לטעום אחרי סדר חסידות בערב.

לא רק למזונם דאג אלא גם ללבושם, ובאם הי' רואה שתמים הולך עם חליפה שנסגר שמאל על ימין הי' לוקח ממנו את חליפתו והי' מביאו להבית חרושת שהכיר בעיר והיו מתקנים את הבגדים עם חורים על הצד השני שיסגר ימין על שמאל.

מכיון שהוא הי' מראשי המתוועדים בעיר, ידעו התמימים שבאם אזל אצלם המשקה בזמן התוועדות אל להם לדאוג, מכיון שידעו שהכתובת להשיג משקה אפילו באמצע הלילה הוא אצל ר' לייבל צייטלין.

אך לא רק לתמימים עזר. ר' לייבל היה פתוח לכל מי שזקק לעזרה, ובעדינותו המיוחדת היה פונה בזמנתו לאברכים שזקקו לעזרה והיה משלשל לכיסיהם סכומי כסף נכבדים.

בני משפחתו מספרים כי בדרכו לעבודה מדי יום, ר' לייבל היה ממלא את רכבו במצרכי מזון וביגוד ומחלקם בסתר בפתחי משפחות נצרכות, שלא ידעו מיהו 'המלאך המושיע' שמספק להן בקביעות אוכל וביגוד - וכל אלה על-אף העובדה שמצבו הכלכלי היה רחוק מלהיות שפיר.

עזרתו הרבה לכל מיני אנשים הטעה אותם לחשוב שהוא עשיר או לפחות אמיד. אבל באמת עבד קשה מאוד והודות לכנותו והיותו איש ישר מאוד הרויח מעט מאוד.

גם הכנסת-האורחים שלו היה לשם-דבר. רבנים, מנהלי מוסדות ומשלוחים ידעו כי במאנטרעאל יש להם כתובת, והבחורים בישיבה ידעו כי ביתו של ר' לייבל פתוח תמיד להתוועדויות חסידיות.

ר' לייבל היה חסיד במלוא מובן המלה. היה יושב שעות בבית-הכנסת ועוסק בעבודת התפילה, שהיתה מלווה לפעמים בבכיות.

בשבת קודש ביום לאחר תפילתו שארכה כמה שעות הי' חוזר הביתה לעיתים תכופות רק באם התלוו אליו אנ"ש ותמימים להתוועדות, ובאם לאו הי' נשאר בבית הכנסת ומתוועד עם אנ"ש והתמימים או שהיו הולכים לבתי אנ"ש להתוועדות, ור' לייבל היה דורש מהם התקשרות לאילנא דחיי ללא חשבונות, תוך קבלת עול כפשוטה. הוא עצמו היה דוגמא חיה של חסיד הנוהג בקבלת-עול ובמסירת-נפש, כפי שהעיד עליו המשפיע המפורסם הרה"ח ר' פרץ מאצקין ע"ה.

השפיע על כמה מאנ"ש שיגדלו זקנם. פעם תפס את אחד מאנ"ש ודיבר אתו שיגדל זקנו, הלה ענה לו בצחוק "כשתחליף את ה'קאפאטע' שלך [שהי' ישן ומשומש], אגדל את הזקן שלי". למותר להגיד שבשבת הבאה הגיע ר' לייבל לבית הכנסת לא פחות ולא יותר עם 'קאפאטע' חדשה!

ביו"ד שבט הגדול תש"ל נסע עם אוטובוס ביחד עם כל אנ"ש שבמאנטרעאל להרבי. לפני שהגיעו 7705, עברו דרך וויליאמסבורג (בדרך להאולה) ועצרו שמה ללכת למקוה. כשראו חסידי סטמר ששה אוטובוסים של אנ"ש שאלו אותם: 'מה היום מיומים?' שהיו רגילים לראות אוטובוס אחד או שנים (ממאנטרעאל); ענה ר' לייבל בפשטות: "וואס הייסט? קבלת פני משיח צדקנו!".

זכה ר' לייבל להקים דורות ישרים, בנים ונכדים מפוזרים על פני תבל, הממשיכים דרכו בקודש ומשמשים שלוחי המלך ועושים רצונו הקדוש. יהי רצון שזכה בקרוב ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והוא בתוכם, בגאולה האמיתית והשלמה.

לדמותו של חסיד

מסירות נפש עבור אחרים

החסיד ר' יחיאל יוסף ריבקיין, לא היה רב ולא משפיע, לא ראש ישיבה ולא מנהיג – אבל הוא היה חסיד אמיתי ספוג וגדוש באהבת ישראל אמיתית, מסור ונתון לזולת. פעמים רבות היה מוכן למסור את נפשו בשביל אחרים, ובלבד שלא להזיק להם • סיפורו של חסיד ומשפחתו ששמר על תורה ומצוות במסירות נפש, וחווה שרשרת רצופה של נסים גדולים • קווים לדמותו של חסיד

כשהצער

נוגע ללב...

החסיד ר' יחיאל יוסף ריבקיין נולד בשנת תרנ"ד בעיירה החסידית חוטימסק שברוסיה הלבנה, להוריו ר' נחמן יהושע ומרת רישא רחל.

אביו, ר' נחמן יהושע, גדל במשפחה חסידית, אצל אביו הרב איציה נח ריבקיין שהיה מחשובי חסידי ברסלב. בזמן אדמו"ר המהר"ש הפך לחסיד ליובאוויטש, דבר שלא התקבל בעין יפה בקרב חבריו. למרות

הקשיים שהציבו בפניו חבריו, ר' איציה נח לא נרתע ודבק בדרכי חסידות חב"ד.

נכדו, ר' יוסף ריבקיין, חונך וגדל באווירה חסידית. בבית הוריו קיבל דוגמה חייה לחיי חסידים אמיתיים. אביו היה מרבה לנסוע לליובאוויטש לחסות בצל אדמו"ר המהר"ש והרש"ב נ"ע.

בשנת תרע"ז, כאשר המהפכה הקומוניסטית עמדה בפתח, הקים בית חסידי עם רעייתו מרת שיינא, בתם של החסיד הרב משה ניסן ומרת חיה שרה אזימוב, מהעיר קלימוביץ שבביילורוסיה. ר' משה ניסן אזימוב היה מחשובי חסידי חב"ד, ועסק כל העת בלימוד התורה, בעוד רעייתו

הביאה פרנסה למשפחה.

לאחר החתונה קבע ר' יוסף ריבקיין את מקום מגוריו בעיר קרמנצ'יג שבאוקראינה, שם הייתה קהילה חסידית לתפארת. הוא פתח את ביתו בפני החסידים שהגיעו להתוועד, בעיקר בימי מועד ופגרא. לאחר מכן עבר להתגורר בעיר קלימוביץ, סמוך לחמיו וחמותו, ושנים מספר לאחר מכן העתיק את מגוריו להומיל.

במשך השנים נולדו לו ששה ילדים: מרת פרידא תחיי (לויין), ר' צבי הירשל ע"ה, מרת גיטא תחיי (צייטלין), ר' זושא שיי, מרת רישא רחל (רייכמן) ע"ה, ור' חיים ע"ה.

מאת: שניאור זלמן ברגר

הגעתי לבית הספר.
 "אותה שבת קיבל אבא התקף לב מצער
 ומעגמת נפש..."

בנו ר' זושא אף הוא נשאר בבית. בערגה הוא נזכר בימים בהם למד תורה במחותרת בעיר הומיל: "למדתי אצל ר' ישראל השוחט; את שם משפחתו אינני זוכר, שכן כולנו קראנו לך בכינוי "השוחט". יחד עמי למדו גם ילדי משפחת שלגוב. הלימודים נערכו במרתף, כאשר בכל פעם היה אחד הילדים עומד מחוץ למרתף, כדי להתריע מפני אנשים חשודים שמתקרבים לאזור. הפחד היה נורא".

בשבתות התקיימו מנייני תפילה חשאיים בבתי החסידים, כאשר בכל שבוע נדד המניין לבית אחר, ופעמים רבות גם בבית משפחת ריבקין. לעתים קרובות היו המתפללים נשארים להתוועדות חסידית. "כיבוד כמעט שלא היה", נזכר ר' זושא, "אבל התוועדו בחיות רבה, מכל הלב".

"תחתכו קודם את הראש"

השלטונות הקומוניסטים דגלו בשוויון בקרב כל האזרחים, ומשום כך לא הרשו שיהיו אזרחים עשירים ועניים. הם הגו אפוא תכנית מבריקה במטרה לקחת את הכסף שברשות האזרחים.

יום אחד הכריזו השלטונות על אפשרות להמיר את שטרות הכסף במטבעות זהב, וכל מי שברשותו שטרות כסף, יוכל לקבל זהב בתמורתן. פקידי השלטון עמדו ברחובות והמוני אזרחים נהרו אליהם להחליף אצלם סכומי עתק – שטרות תמורת מטבעות זהב. האזרחים לא הבינו מדוע השלטונות הפכו לפתע לטובי לב, אלא שהם לא ידעו כי אנשי הבולשת עוקבים אחר ממירי הכספים; אלו צולמו בהיחבא והוכנסו לרשימה השחורה ליום פקודה.

כעבור תקופה יצאה הודעה חדשה מטעם השלטונות, כי כל מי שמחזיק מטבעות זהב, עליו להעבירם מיידית לשלטונות. היו אזרחים שנשמעו להוראה מפחד רע, ומסרו את כל מה שהיה ברשותם. הרוב שמרו על כספם, ודאגו להחביא אותם טוב יותר. אולם השלטונות לא ויתרו, ומיד פתחו בחיפושים לפי הרשימות השחורות שהצטברו אצלם. הם החלו בחקירות

עקשנותו עמדה לו במשך שנים ספורות, אולם באחד הימים איימו עליו הקומוניסטים: או שהיא הולכת לבית הספר, או שאתה נשלח לסיביר. או אז הבין כי כלתה אליו הרעה.

"בתקופה הראשונה הלכתי לבית הספר רק בימי החול, ובשבתות נשארתי בבית", נזכרת פרידה. "באחד הימים הגיעה המורה לביתנו ואמרה לאבא: 'אנחנו יודעים היטב את הסיבה מדוע בתך אינה באה לבית ספר בשבתות. או שמכאן ואילך היא תבוא לבית-הספר בשבת, או שנוציא אותה מבית ספר, ונמסור אותך לבית משפט'.

"לא הייתה ברירה, ובשבת הקרובה

מסירות נפש לחינוך

ר' יוסף ריבקין השקיע את חלבו ודמו כדי לחנך את ששת ילדיו בדרכי היהדות והחסידות, למרות שבאותם ימים הקומוניסטים רדפו כל דבר שריח של יהדות נדף ממנו, ואילצו כל ילד רוסי להגיע ל"שקולע", כדי לקבל שם חינוך של כפירה. לא פלא אפוא שר' יוסף סירב לשלוח את ילדיו לבית הספר, ובניו נשלחו ללמוד תורה בתנאי מחותרת, פחד ואימה.

כשבתו הבכירה פרידה הגיעה לגיל חינוך, החליט כי לא תלך לבית הספר – ויהי מה!

מאז עבר מסכת ארוכה של חקירות ועינויים, במהלכן הבהירו לו החוקרים שיודה על הזהב שברשותו. לאחר שעמד על דעתו, "ויתרו" לו, ואמרו כי כיוון שהוא נמנה על נכבדי הקהילה, בודאי הוא יודע מי מחביא זהב. ר' יוסף סירב לומר מילה. כשהחלו לענותו, אמר להם: "גם אם תהרגו אותי, לא אגלה לכם דבר". הוא עונה עינויים קשים אך מילא פיו מים בכל הקשור ליהודים אחרים. החוקרים הציעו לו כי יגלה את הידוע לו על חבריו והוא ישתחרר מיידית לביתו, אך הוא בו להם.

באחת החקירות ישב החוקר מולו בנינוחות על כורסה מרופדת, ודרש שוב לדעת איפה הזהב.

"ר' יוסף, אני מציע לך תספר מי מחביא זהב, ויטוב לך".

"אני לא יודע למי יש זהב, אך גם אם הייתי יודע – לא הייתי אומר לך כלום", אמר.

חמתו של החוקר עלתה, ובקושי הספיק ר' יוסף לסיים את המשפט, כאשר החוקר קם ממקומו, הניף את הכורסה הגדולה וזרק אותה על ראשו...

מחדר החקירות הובל ר' יוסף למרתף צר בו שהו עשרות אסירים בצפיפות אימה. הוא הולבש במעיל עבה והועמד ליד התנור הלוהט שדלק במרתף. ר' יוסף שהיה חלש מהחקירות והעינויים, הצליח לעמוד רק בקושי; האסירים בעלי הכוח דחפו אותו כדי שיהיה להם מקום מרווח יותר לעמוד בו. הוא נדחק וסבל סבל רב, עד שלקה בליבו.

"כל אותה עת ישבנו בבית ובכינו", נזכרת פרידה. "אימא שלא יכלה עוד לשאת את אי-הוודאות, הגיעה לבית המעצר כדי לראות מה קורה עם אבא. היא המתינה לראות מה יעלה בגורלו, ובינתיים התיישבה בחוץ. לפתע ראתה את החוקרים צועקים זה לזה להזמין אמבולנס, כי אחד האסירים הולך למות. כשפתחו את הדלת ראתה את אבא שוכב מעולף.

"אין צורך לתאר את הרגשתה באותם רגעים..."

"כשראו שלא יוכלו להוציא ממנו כלום, שלחו אותו הביתה, לא לפני ששלחו עמו שוטרים שייקחו ממנו את עשרת הדולרים והטבעות!..."

ישועה בערב פסח

"אם לא די בכך" – ממשיכה גבי פרידה לויין לספר – "הרי שמעט הפרנסה שהייתה

"א גוטער הייסער טאטע" (אבא חם וטוב)

במשך שש שנים התגורר הרב חיים הלל אזימוב ע"ה בבית דודו ר' יוסף ריבקיין ורעייתו. היה זה לאחר שהתייתם מאמו בהיותו כבן שנתיים בלבד, וכעבור ארבע שנים נפטר עליו גם אביו. מאז גדל אצל סבו וסבתו – ר' משה ניסן ומרת חיה שרה אזימוב (חמיו וחמותו של ר' יוסף ריבקיין).

כשבגר מעט, נשלח ללמוד בישיבות 'תומכי תמימים' המחתרניות ברחבי ברית המועצות.

בשנת תרצ"ה, לפני פורים, הלכה הסבתא לטחון קמח לאפיית מצות. כשחזרה לביתה, החל לרדת גשם שוטף והיא הסירה את השכמיה שעליה ועטפה בה את הקמח כדי שלא יירטב. כתוצאה מכך הצטננה, חלתה בדלקת ריאות וזמן מה לאחר מכן נפטרה.

זמן קצר לפני הסתלקותה, הגיע בעלה, הסבא, למיטתה, ובמעמד מניין אנשים אמר לה כשדמעות חונקות את גרונו: "כל השנים נתת לי את האפשרות ללמוד תורה, אני רוצה לחלוק אתך את העולם הבא שלי..."

באותם ימים התקשורת לא הייתה מהירה, ור' חיים הלל שהיה בישיבה באחת מערי ברית המועצות, לא ידע שהסבתא נפטרה. לקראת פסח עשה דרכו לקלימוביץ לבית סבו וסבתו. בדרכו עצר דרך בית דודיו – משפחת ריבקיין בהומיל. בני המשפחה שרצו למנוע ממנו את הצער, ביקשוהו שיתארח אצלם בחג הפסח, כאשר במקביל הסתירו ממנו את העובדה שמרת ריבקיין יושבת שבעה על אימה. לאחר שר' חיים הלל התעקש לנסוע לסבו וסבתו, נאלצו לגלות לו את הבשורה המרה.

חיים הלל לא ידע את נפשו מרוב צער. בו במקום ניגש אליו דודו ר' יוסף ריבקיין, חיבקו בחום והבטיח לו כי ביתו יהיה עבורו בית חם וטוב. מאז ר' יוסף ורעייתו סייעו לו ככל יכולתם, והוא שהיה כבר בשנות העשרים המוקדמות לחייו, התקרב אליהם וראה בהם 'הורים'.

שנים רבות לאחר מכן, עם פטירתו של ר' יוסף, כתב מכתב רווי רגשות לבני המשפחה. בתחילת המכתב ציין כי הוא אינו רגיל לכתוב תארים מלבד "לכבוד ר' יוסף שיחיי". בהמשך מכתבו סיפר כיצד דאג לו ר' יוסף כל השנים, סייע לו בכל ואף לימדו מקצוע ממנו התפרנס במשך כל השנים. "הוא היה א גוטער הייסער טאטע" [= אבא חם וטוב], סיים את מכתבו, ובכך מיצה את כל אישיותו של חסיד זה.

ובמעקבים, וכל מי שנחשד, נעצר והושלך אל מאחורי הסורגים תוך עינויים קשים.

אנשי המשטרה החשאית לא פסחו גם על בית משפחת ריבקיין. באחד הימים דפקו הרשעים על דלת ביתו וביקשו ממנו את הזהב שברשותו.

"אין לי זהב", אמר ר' יוסף.

"אז איך זה שיש לך בית גדול ויפה?" הקשו.

"כל מה שיש לי זה רק 10 דולר וטבעת של אשתי", השיב.

הם לא האמינו לו ואסרו אותו.

בבית הסוהר סבל ייסורים רבים, כפי שמתאר בהתרגשות רבה בנו ר' זושא: "בתחילה רצו הרשעים לחתוך את זקנו שעיטר את פניו, אבל אבא התנגד בכל תוקף. הוא לא חשש מהם ואמר בעוז: 'אם אתם מתעקשים לחתוך את הזקן, תחתכו קודם את הראש'... כשראו את עמידתו התקיפה, עזבוהו לנפשו".

ר' יוסף סירב לומר מילה.

כשהחלו לענותו, אמר להם:

"גם אם תהרגו אותי, לא

אגלה לכם דבר". הוא עונה

עינויים קשים אך מילא פיו

מים בכל הקשור ליהודים

אחרים. החוקרים הציעו לו כי

יגלה את הידוע לו על חבריו

והוא ישתחרר מיידית לביתו,

אך הוא בז להם

החסיד ר' יחיאל יוסף ריבקין

"בשלב מסוים, כשראו את אבא מגדל את זקנו – דבר שהיה בגדר של מסירות נפש באותם ימים – הבינו כי הוא יהודי דתי. הם החלו לחקור ולבלוש אחריו, ועד מהרה גילו כי הוא אינו עובד בשבת. הם איימו עליו 'או שתעבוד בשבת, או שנפטר אותך'. 'אבא אמר בנחישות: 'אני בשבת לא אעבוד!'"

פעם. מובן שמעבודתו בתיקון המנעולים, היה משתכר סכום זעום.

"כשהגיע ערב פסח, בבית לא היה מאום. את פירווי החמץ האחרונים, נטל אבא לשריפת חמץ. כשחזר אמר לאמא להדליק את התנור ולחכות לברכת ה'... אמא חייכה חיוך מריר, ואמרה: "הלא אין מה לאפות ולבשל". אולם אבא אמר לה בביטחון גמור: "יתדליקי את התנור, ה' יעזור ויהיה לנו ממה להכין אוכל לחג". אמא שמעה לו, ואבא יצא לרחוב כדי לעשות 'כלי לברכת שמים.

"אבא הלך לדוכן המנעולים שלו, אולי תהיה לו עבודה כלשהי ממנה יוכל להתפרנס. לפתע הגיע גוי שהחל לבחון בסקרנות את המנעול הגדול של אבא. לאחר בדיקה חוזרת ונשנית החליט לקנות את המנעול. 'אבל תבוא להתקין לי את המנעול, התנה הגוי, ואבא הסכים. הוא הלך אתו עד לביתו ששכן מחוץ לעיר, התקין לו את המנעול וביקש את שכרו. רק אז הגוי 'זוכר' כי אין לו כסף לשלם...

"בתמורה נתן לו הגוי שק תפוחי אדמה. אבא העמיס את השק על גבו, ומיהר הביתה לקראת החג הממשמש ובא.

"עוד שנים רבות אחר כך היה מספר, כי באותה שעה חש שהשק נושא אותו ולא הוא את השק..."

כיוון שלא היה לו ממה לשלם, באו לביתו לעקל את החפצים. כיוון שלא היה גם מה לעקל, לקחו את הסמובר שעמד על השולחן. בשעה שנגעו בסמובר, הרגיש ר' יוסף כעס ורוגז רב על רשעותם של אלו, עד שהתעלף מכעס ומכאב. כשראו כך, עזבו את הבית והשאירו את הסמובר על השולחן...

הסמובר היה מחמם מים פשוט. "לא היה לנו פרימוס או משהו אחר כדי לחמם מעט מים לכוס תה", מסבירה פרידה, "והסמובר נחשב אפוא לחלק מהחיים.

"כמה פעמים לאחר מכן ניסו שוב לקחת מאתנו את הסמובר. אני זוכרת שבאחד הימים ישבתי עם אבא וכתבנו יחד מכתב קורע-לב לראשי מס הכנסה ובו תיארו את המצב של משפחה בת שישה ילדים שאין להם אפילו סמובר לחמם מים לכוס תה... המכתב אכן עשה את פעולתו ולאחר מכן ביטלו את דרישתם לשלם מסים!

"אירוע זה היה בהיותי כבן 15 בלבד, והוא נחרת בי לכל חיי..."

בנו, ר' זושא נזכר באפיזודה מאותה תקופה:

"לאחר שאבא פוטר מעבודתו, הוא החל לעסוק בתיקון מנעולים. בין השאר היה לו דוכן קטן, שם ישב כל היום. בדוכן היה מנעול גדול ומיוחד אותו קיווה למכור אי

לאבא מתיקון מכונות התפירה והסריגה, גם היא פסקה – ומעשה שהיה:

אבא הקפיד שלא לעבוד בשבת, וכדי להתחמק מעבודה ביום זה, מצא לעצמו עבודה בכמה בתי חרושת, כאשר לכל בית חרושת היה מגיע ביום אחר בשבוע; כך השאיר לעצמו את יום השבת פנוי. מובן שמעבידיו לא ידעו על יום החופשה הפרטי שנטל לעצמו.

"בשלב מסוים, כשראו את אבא מגדל את זקנו – דבר שהיה בגדר של מסירות נפש באותם ימים – הבינו כי הוא יהודי דתי. הם החלו לחקור ולבלוש אחריו, ועד מהרה גילו כי הוא אינו עובד בשבת. הם איימו עליו 'או שתעבוד בשבת, או שנפטר אותך'.

"אבא אמר בנחישות: 'אני בשבת לא אעבוד!'"

בעקבות זאת פוטר מכל מקומות עבודתו. כך נשארה המשפחה, הורים ושישה ילדים קטנים, ללא פרנסה. ר' יוסף הבין כי אי אפשר להמשיך לחיות כך, והחל לחפש לעצמו תעסוקה אחרת. הוא החל לעבוד בעבודות מזדמנות כמו תיקון מנעולים וכדומה.

על אף הצרות הרבות שעבר, השלטונות לא הרפו ממנו. יום אחד קיבל דרישה ממס הכנסה לשלם מסים מן המעט שהרוויח.

נהרגו אלפים רבים. רק מעטים הצליחו להשתמט מהגיוס.

ר' יוסף, שזקנו הלבין בטרם עת מחמת הצרות הרבות, התייצב בלשכת הגיוס וטען כי הוא מבוגר בעשר שנים מהגיל הרשום בתעודותיו. כהוכחה לדבריו הציג בגאון את זקנו הלבן... קציני הגיוס התרשמו שדבריו אמת, והוא נשלח לוועדה הרפואית שקבעה כי אכן חלה טעות בתעודות, וכי עבר את גיל הגיוס.

לאחר שזכה לקבל את הפטור, נפתחה בפניו הדרך לברוח מאזור מוסקבה שהופגז ללא הרף על ידי מטוסי הגרמנים.

יחד עם רבבות אזרחים, ובהם גם חסידים רבים, נמלטה משפחת ריבקיין מאזורי הקרבות אל תוככי רוסיה, ולאחר טלטולים ממושכים הגיעו לטשקנט שבאוזבקיסטן.

מצבם הכלכלי של הפליטים בטשקנט היה מר. ר' זושא נזכר בימים הראשונים שלאחר הגיעם לטשקנט: "שרר שם מצב לא נורמלי לחלוטין. גרנו כעשרים בני משפחה – המשפחה המורחבת – בתוך דירת חדר! זו הייתה דירה של אוזבקים שלא היה בה ריצפה, ועל האדמה פוזר קש עליו ישנו עשרים איש. בצד אחד של החדר ישנו הגברים ובצד השני הנשים".

מובן שגם התזונה הייתה מינימלית ולקויה: "הרעב היה כבד מאוד", נזכרת פרידה, "כל אחד בישל לעצמו מן המעט מה שהצליח להשיג. לקראת חג הפסח הצליחה אמא לקנות 100 גרם שמאלץ (שומן), וכן 2 ק"ג של תפוחי-אדמה. קשה לשער זאת: 100 גרם שומן שהספיקו למשפחה שלימה למשך שמונת ימי חג הפסח!..."

רק לאחר תקופה ממושכת, מצאה כל משפחה דירת מגורים אחרת, והעניינים החלו לשוב למסלולם.

תלאות ונסים ברגע האחרון

בתום המלחמה החלו אנ"ש חסידי חב"ד לברוח מברית המועצות דרך לבוב, באמצעות פספורטים פולניים מזויפים. רבים מחסידי חב"ד הגיעו ללבוב, שם המתינו להזדמנות נאותה לבריחה.

גם ר' יוסף עם ילדיו, יחד עם קרובי משפחה נוספים, הגיעו ללבוב כדי לנסות לברוח מברית המועצות. לצורך הבריחה מנתה המשפחה נפשות רבות: "בלבוב היינו

ארוע 'משותף'

מספר ר' זושא ריבקיין: "כאשר בנינו את בית כנסת 'בית מנחם' בכפר חב"ד, הייתי ביחידות אצל הרבי וביקשתי את רשותו של הרבי לקרוא לבית הכנסת על שמו, והרבי, כידוע, הסכים.

"היה זה בחודש תמוז תשל"ד, וניצלתי את ההזדמנות לשאול את הרבי בקשר לתאריך להכנסת ספר תורה לעילוי נשמת אבי שנפטר בראש חודש מנחם אב.

"הרבי ענה לי לעשות את הכנסת ספר התורה בחודש אב, כך שיהיה לעילוי נשמת אביו של הרבי שהסתלק בכ"ף מנחם אב, ולעילוי נשמת אבא שלי...
"ראיתי בכך זכות עצומה, שהרבי כך את שני היאצייטים ביחד".

לקבל עבודה הביתה; הווה אומר עבודה עם אפשרות לשמירת שבת. הוא נסע לשם, ולאחר שבירר את העניין לאשורו, חזר הביתה והחליט לעבור ולהתגורר שם.

ביגורבסק התגוררה באותה עת קבוצה של משפחות חב"דיות, ובהן: אזימוב, פלדמן, אהרונוב, וכן החסיד ר' ישראל לוי (נעוולער) ועוד.

עם הגיעו למקום, החל לייצר סיכות ראש. בידיו הברוכות ובכשרונו המיוחד המציא פטנט מיוחד לייצור סיכות צבעוניות. למרות שהיה זה פטנט בלעדי, הוא לימד את הסוד גם לחסידים נוספים מבלי לחשוש להסגת גבול. לנגד עיניו עמדה המטרה לעזור ולהיטיב עם חסידים נוספים. העובדה שזה יגזול מפרנסתו הדחוקה, לא הטרידה אותו.

היה זה כשנה לאחר שהגיע להתגורר במקום – לילה אחד עצרה המשטרה החשאית ארבעה חסידים: ר' ישראל נעוולער, ר' ישראל אהרנשטאם, ר' נחום הלל פינסקי ור' יואל כהן (בן דודו של 'החוזר'). לאחר זמן נודע כי המאסרים היו פרי מעלליו של דוד איציה המוסר; הלה היה 'מוסרי' שהתלבש כחסיד ותחת מסווה זה הלשין על עשרות חסידים.

באותם ימים החריפה המשטרה החשאית את רדיפותיה, וכל 'כלי הקודש' בהומיל נאסרו. בתוך רשימות המאסר היה גם ר' יוסף ריבקיין, אלא שהוא כבר גר הרחק משם...

20 איש מתגוררים בדירת חדר!

קיץ תש"א. הגרמנים ימ"ש פלשו לרוסיה, וכל הגברים נקראו להתגייס. גם אלו שכבר שירתו שירות מלא, וכן אלו שהיו בעלי 'פטור', נדרשו להתייצב מחדש. רוב המתייצבים נשלחו היישר לחזיתות, שם

עם הגיעו למקום, החל לייצר סיכות ראש. בידיו הברוכות ובכשרונו המיוחד המציא פטנט מיוחד לייצור סיכות צבעוניות. למרות שהיה זה פטנט בלעדי, הוא לימד את הסוד גם לחסידים נוספים מבלי לחשוש להסגת גבול. לנגד עיניו עמדה המטרה לעזור ולהיטיב עם חסידים נוספים. העובדה שזה יגזול מפרנסתו הדחוקה, לא הטרידה אותו.

"מאותו שק תפוחי אדמה, היה לנו אוכל לכל שמונת ימי חג הפסח..."

"זו דוגמה מאפיינית של הביטחון המיוחד שאבא ניחן בו. אצלו היה פשוט שאמא תדליק את התנור, והי' יעשה את הנס הדרוש..."

"פטנט" של אהבת ישראל

באחד הימים נודע לר' יוסף, כי בעיירה יגורבסק הסמוכה למוסקבה ישנה אפשרות

משפחת רבקין זמן קצר לאחר יציאתה מרוסיה.
מימין לשמאל: ר' חיים, ר' זושא, ר' יחיאל יוסף, ר' בנימין ור' הירש

"אבא, בעלי ואחי הלכו לרבנים ואמרו להם: 'יש לנו אפשרות לנסוע דרך זלוטשוב, אנחנו מבקשים את הסכמתכם'. בהתחלה הרבנים לא אוו להסכים, אבל אבא אמר להם בביטחון שכה אפיין אותו: 'אני מאמין שה' יעזור לי לעזוב בשלום עם כל בני משפחתי'. בטחוננו העצום בה' שכנע אותם, והם אישרו את נסיעתנו

שהי' יעזור לי לעזוב בשלום עם כל בני משפחתי'. בטחוננו העצום בה' שכנע אותם, והם אישרו את נסיעתנו.

"כל בני המשפחה יצאנו לדרך במשאיות עד זלוטשוב. ההמתנה בתחנת הרכבת עד לבוא הרכבת, הייתה מורטת עצבים, כיוון שהיינו ללא מסמכים מתאימים, וחששנו.

"בשלב מסוים עמד אבא לתפילת שמונה-עשרה. הוא כרגיל לא וויתר על תפילה. לפתע ניגש אליו מנהל תחנת הרכבת, ושאל אותו לאן הוא נוסע. כיוון שהיה בעיצומה של תפילת העמידה, המשיך אבא בתפילתו מבלי לענות. המנהל שחשב כי הלה אינו מבין רוסיית, הניח אותו לנפשו. היה זה נס גלוי, כי אף אחד מאתנו לא ידע פולנית, ואילו היה אומר כי יעדנו פולין, היה מזעיק מיד את אנשי המשטרה החשאית ששרצו בתחנה בהמוניהם.

"אם לא די במתח העצום שאפף אותנו, הרי שהמקרה הבא רק העצים זאת: לצדנו בתחנה ישבה קבוצת חיילים. לפתע התמוטט אחד החיילים ומת. מיד הוזעקו שוטרים רבים שעצרו את כל מי שישב בסמוך לחייל מחשש להרעלה. כאשר התקרבו השוטרים הרבים, נשא אבא תפילה חרישית שלא יעצרו אותנו ושלא יהא לנו מכשול או תקלה.

הבריחה. למרות המצב הקשה, ר' יוסף לא ויתר, ואירגן בביתו מנייני תפילה.

החששות היו מוצדקים, שכן בשלב מסוים נודע שהייתה הלשנה. כעת הייתה הבריחה כולה נתונה בסכנה ממשית. חברי הועד הורו לכולם להישאר במקומותיהם ולהמתין לראות כיצד ייפול דבר. הגב' פרידה מספרת על השתלשלות האירועים באותם ימים:

"בלית ברירה נשארנו להתחבא בדירת המחבוא שלנו. נתקענו מבלי יכולת לנסוע הלאה, אך גם לא לחזור לעירנו, כיוון שנותרנו ללא כסף או מסמכים. בית-הדין גם הוציא חרם על מי שיעז להסתכן ולנסוע בצורה אחרת, מחשש שמא ייתפס וייאלץ לספר על שאר החסידים הנמלטים.

"בשלב מסוים הגיע אלינו ר' לייבל מוצקין, חבר ועד הבריחה, ואמר לאבא: 'אם אתם רוצים – יש אפשרות לצאת מרוסיה דרך זלוטשוב'. המקום נמצא במרחק של 30 ק"מ מלבוך.

"אבא, בעלי ואחי הלכו לרבנים ואמרו להם: 'יש לנו אפשרות לנסוע דרך זלוטשוב, אנחנו מבקשים את הסכמתכם'. בהתחלה הרבנים לא אוו להסכים, אבל אבא אמר להם בביטחון שכה אפיין אותו: 'אני מאמין

כמשפחה אחת – הוריי וחמשת ילדיהם הרווקים, אחותי פרידה ושני ילדיה (השני נולד בזמן המלחמה), דודי ר' מאיר, אחיו של אבא; מרת רישא ציבין, אחות אימא, ושני ילדיה, וכן שני בני דודים נוספים.

"מרת רישא ציבין, כמו רבים אחרים, נמלטה בזמן המלחמה ממקום מגוריה, ובאותם ימים טרופים נתאלמנה ונתורה לבדה עם שני ילדיה. כאשר אבא שמע על כך, דאג להביאם לטשקנט על חשבוננו, ולאחר מכן, היה זה טבעי שהיא וילדיה יצטרפו אלינו לבריחה מרוסיה".

לקראת הבריחה הקימו החסידים ועד מיוחד ולצדו בית דין, שארגנו את כל ענייני הבריחה. הועד הודיע כי כל אחד מאנשי צריך לתת את כל כספו לועד כדי שיהיה מספיק כסף להוצאות האדירות שהיו כרוכות בבריחה. ר' יוסף לא חשב פעמיים, ואת כל הכסף שהיה לו נתן לועד. לא עזרו תחנוני ילדיו שיותיר מעט לעצמם כדי שיהיה להם מה לאכול. הוא ביקש לסייע כמה שיותר בהצלת נפשות ולסייע לחסידים לצאת את מדינת הרשע.

באותם ימי אימה, נצטוו כל החסידים להישאר בבתיים ולא לצאת לרחובות מחשש שייתפסו, יעונו ויגלו את הסוד הגדול של

לתחנת הרכבת ושאלו את אחד העובדים אולי הוא יודע משהו על הרכבת היוצאת מרוסיה. העובד ענה: "כן, כעת עברה פה הרכבת עם האנשים עליה..." כשראה את האכזבה שעל פניהם, הצביע לעבר רכבת משא שעמדה בחוף ואמר: "גם הרכבת הזאת ממשיכה כעת לכיוון הגבול, ומשם לפולניה כדי להביא פחם. תעלו עליה ותוכלו להגיע עמה עד הגבול".

"הם לא חשבו הרבה – גם כי לא הייתה להם ברירה – וקפצו על הרכבת שהחלה מיד בנסיעתה. כך לפתו בכל כוחם באחד ממוטות הברזל של הרכבת עד שהגיעו לגבול, שם פגשו אותנו עומדים כאובים בהמתנה לבדיקת הפספורטים..."

"כשירדו מרכבת המשא וניגשו אלינו, ניגשו אליהם שוטרי משמר הגבולות ולקחו אותם לקצין הנטשלניק לצורך חקירה. הקצין חקר אותם לפשר מעשיהם במקום, והם השיבו בפשטות 'נשארו מאחור, בעוד משפחותינו המשיכו ברכבת הזאת', והצביעו לעברנו. הקצין התרכך והורה לאחד החיילים להחזיר אותם למשפחות.

"בדיקת הפספורטים החלה, וזה היה החלק המסוכן ביותר בנסיעה הזאת. הניירות היו מזויפים, והזיוף לא היה המוצלח ביותר בעולם, בלשון המעטה. הלב שלנו נעצר מפחד ומאימה..."

"זה היה הרגע הקריטי בין חיים של חופש וחירות לבין מאסר והגלייה רבת-שנים לסיביר הרחוקה..."

"לפתע החלה לנשב רוח חזקה וגשם עז שטף את כולנו. שוטרי משמר הגבולות שראו אותנו עם פעוטות, ריחמו עלינו והאיצו בנו לעלות חזרה לקרון הסגור והמוגן.

"הם לא היו צריכים לדחוק בנו הרבה. מיהרנו לחזור לרכבת ואמרנו בלב פועם:

"שלום לך רוסיה, ולא להתראות!"

"מיד לאחר שהרכבת עזבה את הגבול, אמרנו 'לחיים' בהתרגשות עצומה – – הייתה זו שרשרת נסים מופלאה ומרגשת!"

הנס חוזר על עצמו

מסתבר כי השמחה הייתה מוקדמת מידי, שכן עוד תלאות רבות עברו על בני המשפחה עד שהגיעו אל המנוחה והנחלה.

בתחנה הראשונה שלאחר הגבול, ירדה רישא-רחל, בתו של ר' יוסף עם אחת מבנות החסידים. גם הפעם הרכבת יצאה לדרכה בעוד הן נותרו בתחנה מאחור. ר' זושא,

"כשבאנו לגבול, נצטוונו כולנו לצאת מהקרונות לצורך בדיקת הפספורטים. רק אז ניגשתי אליה ואמרתי לה בבכי כי בעלי ובעלה נשארו מאחור, בלמברג. היא תפסה את ראשה מוכת הלם, הביטה נכחה מבלי לפצות מילה. הצער והמתח הכו בנו בערבוביה והיו למעלה מכוחות אנוש

"כשבאנו לגבול, נצטוונו כולנו לצאת מהקרונות לצורך בדיקת הפספורטים. רק אז ניגשתי אליה ואמרתי לה בבכי כי בעלי ובעלה נשארו מאחור, בלמברג. היא תפסה את ראשה מוכת הלם, הביטה נכחה מבלי לפצות מילה. הצער והמתח הכו בנו בערבוביה והיו למעלה מכוחות אנוש.

"עוד אנחנו עומדים ברציף וממתינים, כשלתע ראינו מרחוק רכבת פלטפורמות (רכבת משא של משטחים בלבד ללא דפנות) מגיעה ונעצרת בתחנה. על גבי אחת הפלטפורמות עמדו בעלי ובן-דודי, מחזיקים בכל כוחם במוט ברזל כדי שלא ליפול..."

"לא היה גבול לשמחתנו ולאושרנו. דומה היה כאילו מלאכי שמים נחתו עלינו פתאום – –

"לאחר מכן סיפרו את אשר עבר עליהם: כשיצאו מהמספרה, הבחינו כי הרכבת עזבה מחצית הרגע קודם לכן. בעלי היה ללא פרוטה בכיסו, אבל לבן הדוד היו בכיס כמה רובלים, ובכסף הזה שכרו מוניית והורו לנהג לנסוע במהירות לכיוון הגבול, בתקווה לתפוס את הרכבת שנסעו בה.

"כשהגיעו לתחנת הרכבת הקרובה, שאלו על הרכבת שלנו. השומרים בתחנה אמרו ירק לפני רגע הייתה פה והמשיכה בדרכה..." כך התאכזבו מחדש בכל תחנה.

"כשהמונית הגיעה לשטח המפורז שליד הגבול, סירב נהג המונית להמשיך, באמרו כי הוא חושש שהחיילים השומרים על הגבול יירו לעברו. הם ירדו אפוא מהמונית, נכנסו

בחסדי ה', כך אכן קרה והעניין עבר בשלום. "בשלב מסוים הבחנו בשני אנשים שעוברים מולנו הלוך ושוב פעמים רבות, ומידי פעם נועצים בנו מבט. ללבנו התגנב חשש שמא אלו אנשי המשטרה החשאית שעוקבים אחרינו; כעבור זמן קצר התברר לאבא כי אלה יהודים כמונו, שעומדים לצאת את רוסיה ללא תעודות מתאימות..."

סוף סוף הרכבת שיעדה פולין, יצאה לדרך. תחנתה הראשונה הייתה בלבוב, וזו גם התחנה האחרונה לפני הגבול הנכסף. עד לבוב המרחק היה 30 ק"מ בלבד, אולם בברית המועצות שטרם הספיקה להתאושש מהמלחמה, ארכה הנסיעה לילה שלם. הרכבת נסעה ונעצרה כל כמה דקות, והמתח הלך וגאה.

כשעצרה הרכבת בלבוב, נפתחו הדלתות והודיעו לכל הנוסעים להיערך לביקורת. עוד הודיעו כי על כל הגברים הצעירים לצאת מהקרון לשם בדיקת זהותם. הצעירים מבני משפחת ריבקיין, ר' בנימין לויין (בעלה של פרידה), ובן הדוד (גם הוא נקרא בשם זוסיא) חששו מהביקורת; מאידך – הם לא יכלו להסתובב בתחנה ללא תעודות מחשש שייתפסו לביקורת. הם נכנסו אפוא למספרה סמוכה, בתקווה לעלות על הרכבת רגע לפני יציאתה לדרך, ואז לא תהיה עוד אפשרות לעכב אותם לבדיקה.

אולם רבות מחשבות, ובטרם הספיקו לעלות על הרכבת, זו יצאה לדרכה, ונעלמה באופק. פרידה, שבעלה נותר מאחור, לא ידעה את נפשה מצער: "בטרם הספיקו שניהם לחזור, הרכבת כבר עזבה את התחנה... נשארתי על הקרון לבד עם ילדיי, בעוד בעלי ובן-הדוד נשארו בתחנה. ידעתי שהחלום השחור והנורא התממש זה עתה: אני נוסעת לפולין בעוד הם נשארו מאחור, סגורים מאחורי מסך הברזל. פרצתי בבכי ואמרתי לאבא: 'אני רוצה לרדת כעת! לא ייתכן שאני אסע לפולין ובעלי יישאר ברוסיה?!'

"אבא שהיה נסער אף הוא, ניסה להניא אותי בהיגיון: 'לאן תרדי כעת עם שני ילדים, עם הפעקלאך ושאר הצרות?!'

"למרבה הכאב אבא צדק, ובלית ברירה נשארתי ברכבת הדוהרת אל מעבר הגבול.

"ככה המשיכה הנסיעה עוד שלוש שעות ארוכות כנצח, עד שהרכבת הגיעה לתחנת הגבול.

"במשך כל העת, רעייתו של בן-הדוד לא ידעה שבעלה נשאר מאחור, כיוון שהוא היה עמנו בקרון והיא הייתה בקרון השני עם תינוקת פעוטה.

למשפחות נצרכות בכפר חב"ד. "כולם היו אז במצב כלכלי קשה" מסביר בנו ר' זושא. "ר' זלמן ריבקיין, אחיו של אבא, התגורר אז בארצות הברית, והוא שלח לאבא סכומי כסף נכבדים כדי שיוכל לחיות טוב יותר. אבא אמר כי אינו רוצה לקבל פרנסה רק מבורא עולם, ומהכסף הזה קנה ארון קודש עבור בית הכנסת.

בראש חודש מנחם אב תשכ"א נפטר ר' יחיאל יוסף ריבקיין באופן פתאומי. היה זה יום שישי, כאשר בנו, ר' זושא, הבחין כי אביו לא הגיע לתפילת שחרית כמידי בוקר. הוא הלך לביתו שם מצא אותו על מיטתו ללא רוח חיים!

ר' יוסף ריבקיין לא היה רב ולא משפיע, לא ראש ישיבה ולא מנהיג – אלא חסיד אמיתי שכל כולו אהבת ישראל, מסור ונתון לזולת. זכה לדור ישרים מבורך, ומשפחה מסועפת ההולכת בדרכי החסידות.

בהכנת הכתבה נעזר הכותב בספר "סוערות בדממה", והתודה נתונה לעורך מנחם זיגלבוים

היה גבול לשמחה שאפפה את המשפחות. ראינו נסים גלויים בכל צעד ושעל.

"שהינו בפולין כמה שבועות ולאחר מכן עברנו לציכוסלובקיה, ומשם במשאיות סגורות הוברחנו לאוסטריה, שם שיכנו אותנו במחנות פליטים. גם זו היתה תחנת מעבר עד שהגענו לפריז, בה התגוררנו כשנתיים ימים.

פרנסה רק מבורא עולם

לאחר שנתיים ימים בצרפת, עלתה משפחת ריבקיין ארצה, ובראשה ר' יוסף. בתחילה התגוררו במעברת העולים 'באר יעקב', ורק לאחר מכן הגיע עם משפחתו לכפר חב"ד שהיה באותם ימים בשלבי הקמה.

במשך כל השנים התפרנס ר' יוסף מייגיע כפיו. כמו תושבים נוספים, גידל ר' יוסף בחצר ביתו עגבניות, אך את רובם חילק

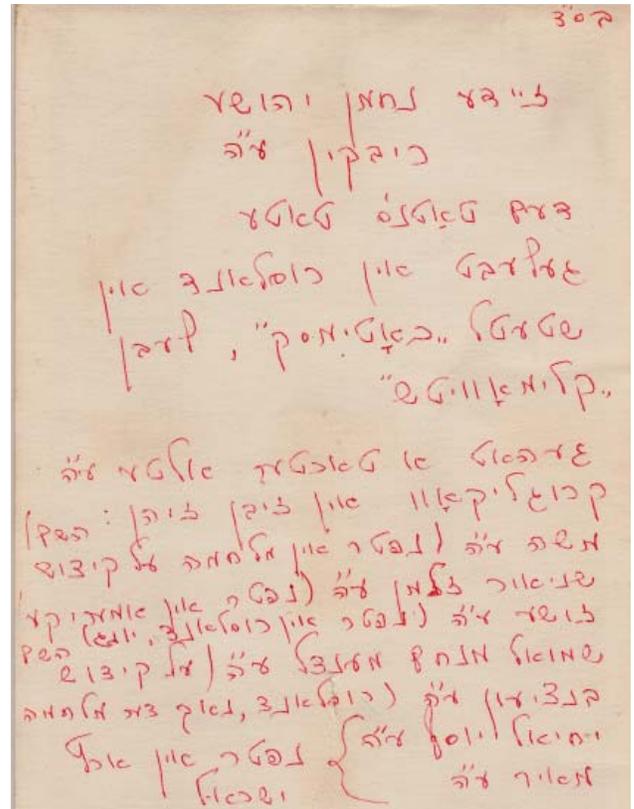
אחיה של רישא-רחל, לא חשב פעמיים, ובטרם הספיקה הרכבת להאיץ את מהירותה, קפץ מהרכבת יחד עם ר' הירשל ציבין. שניהם בחורים צעירים ונמרצים, החלו לרוץ לכיוון התחנה כדי לנסות ולמצוא את שתי הנערות שנותרו לבדן.

"עודנו מחפשים אותן, ולפתע אנחנו רואים את שתיהן עומדות על פלטפורמה של רכבת משא ולידן גוי גבוה ורחב גרם. מסתבר כי הן למדו את הפטנט של שני הגברים מלבוב, וטיפסו על רכבת משא שיצא לדרכה באותו כיוון. יחד עמן היה גוי שסייע להן. צעקנו לגוי שאנחנו משפחה ורוצים להצטרף אליהן. הוא הפעיל מיד את מעצורי החירום, והקטרים עצרו את הרכבת. הם קפצו החוצה כדי לראות מהו מקרה החירום שביגינו התבקשו לעצור את הרכבת. כשהבינו שאנחנו האשמים, קיללו אותנו נמרצות, ומיד המשיכו בנסיעה.

"ככה אחזנו במוט ברזל בכל הכוח, חשופים לרוח החזקה שאיימה להעיף אותנו מהקרונ. לאחר נסיעה ממושכת נכנסה הרכבת לתחנת הרכבת בקרקוב, קפצנו למטה וכולם שמחו לראות אותנו עם. לא

תמונת הרה"ח ר' נחמן יהושע ע"ה ריבקיין סב הסבתא של החתן שיחי'

צילום כת"י נכדתו - זקנתו של החתן שיחי' - מרת גיטא ע"ה צייטלין, ע"ד זקנה ע"ה

ב"ה.

ה ק ד מ ת ה מ ו " ל

מכ"ק אדמו"ר שליט"א הנני מו"ל / מפתח מאמרים, שיחות ומכתבים" ~~הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א~~

מכ"ק אדמו"ר שליט"א. הכולל:

1 (א) רשימת מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א, משנות תשי"א - תש"ז.

ה"מפתח" כולל רשימה מאלף ומאה מאמרים לערך. והם:

- 1) מאמרים שהוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ³ ונדפסו ⁴. (2) מאמרים שיצאו לאור (בקופיר) ⁵. (3) מאמרים שלע"ע לא יצאו לאור (בקופיר) ורק שנזכרו בשיחה או רשימות ⁶. (4) ⁷ מאמרים שבהרשימות נזכרו רק תאריך המאמר (ולא הד"ה).

במאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א ישנם מאמרים שנאמרו בניגון של מאמר, וגם (ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א) ניגנו לפניהם הניגון שמנגנים לפני אמירת המאמר. ומאמרים שנאמרו "כעין שיחה" (ובלי הקדמת ניגון). על המאמרים שנאמרו "כעין שיחה" בשנות תשי"ג-תשכ"ד; תשל"ה-תשמ"מ - נרשם בפנים המפתח "כעין שיחה". משא"כ על המאמרים שנאמרו בניגון של מאמר כו' בשנות תשכ"ה-תשל"ז - נרשם בפנים המפתח "מאמר".

על אחדים מהמאמרים שנאמרו בתור המשך להמאמרים הקודמים - נרשם בפנים המפתח "המשך".

* * *

כמה מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א הם מיוסדים על מאמרי כ"ק רבותינו נשיאינו הק', ובכמה שיחות דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א עד"ז. - קטעים משיחות אלו נעתקו בהערות בתוספת מ"מ וציונים וכו' הבאים בתוך חצאי ריבוע.

הערה: ^{תשובה וציונים} הרובם המכריע של הקטעים משיחות אלו נעתקו מ"הנחות" ש(לע"ע) לא הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ^{לכך נכמה מקומות שינתי לשון} ~~ה"הנחות" מלבד ההערה ע"י אמונת האנשים זרעא~~

- ב -

ונוסף לזה באים בהערות: 1) ציוני המקומות ששם נדפסו המאמרים (או קטעים מהמאמרים) שהוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א. 2) ציון המאמרים שיצאו לאור בקופיר, ואלו שלא יצאו לאור בקופיר. ועוד.

ב) רשימת השיחות (= התועדויות) מכ"ק אדמו"ר שליט"א, משנות תש"י⁸ - תש"מ⁹.

נכנסו במפתח זה: 1) שיחות שהוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונדפסו.¹⁰

2) שיחות שיצאו לאור (בקופיר)⁵. 3) שיחות שלע"ע לא יצאו לאור (בקופיר), ורק שזמן אמירת השיחות נזכר ברשימות.⁷

בפנים המפתח ע"י השיחות (או קטעים מהשיחות) שנדפסו, בא - ציון

להמקומות ששם נדפסו השיחות [האותיות א-טו מסמנים ספרי לקו"ש חלקים א-טו].

מפני סיבה טכנית בא/רשימת השיחות באותיות בולטות, והמ"מ באותיות דקות.

בהערות צוינו השיחות שיצאו לאור בקופיר, ואלו שלא יצאו לאור בקופיר.

ועוד.

הערה: ברשימת השיחות לא נרשמו השיחות שכ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר לאנשים

פרטיים כגון יחידות וכו' באם אינם מדייקים או אינם ברי סמכא, אבל באם

השיחות נדפסו בספרי לקו"ש או שיצאו לאור ב"הנחה בלתי מוגה" (בקופיר) -

הובאו בהמפתח.

ג) רשימת מכתבי כ"ק אדמו"ר שליט"א שנכתבו בשנות תרפ"ט-תש"מ¹¹ ונדפסו.

המכתבים נסדרו כסדר כתיבתם. וע"י כל מכתב בא - ציון המקום שבו נדפס

המכתב.¹² וכן בא - ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א - תוכן קצר¹³ מהמכתב

[ובהערות באים כמה ציונים להעניינים המובאים בה"תוכן קצר"].

וכן נכנס ברשימה זו: 1) מברקי כ"ק אדמו"ר שליט"א שהואיל לשלוח (לאנ"ש שי'

ולמוסדות וכו') במרחבי תבל- בהזדמנויות שונות ונדפסו. 2) כמה רשימות מכ"ק

אדמו"ר שליט"א שנדפסו.

* * *

ב"ד

פ ת ח ד ב ר

בזה הננו מוציאים לאור ליקוט שיחות ומכתבים מכ"ק אדמו"ר שליט"א
ע"ד מבצע נרות שבת קודש.

בשעתם
לעת עתה עלתה בידינו להוציא לאור רק אלו השיחות שהוגהו/ע"י כ"ק
אדמו"ר שליט"א ונדפסו מכבר, ואי"ה בעתיד הקרוב נוציא לאור גם את השיחות
ע"ד מבצע נש"ק שלעת עתה טרם הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.
בהוצאה זו נתקנו כמה טעותי הדפוס.

* * *

הליקוט נלקט ונערך ע"י הרה"ת ר' יוסף יצחק (ברש"ז) שיחי' שגלוב.

* * *

(יל"ש ר"פ בהעלותך)
ויה"ר שבקרוב ממש יקויים היעוד/"אם שמרתם נרות של שבת אני מראה לכם
נרות של ציון", בביהמ"ק השלישי שיבנה במהרה בימינו בגאולה האמיתית והשלימה
ע"י משיח צדקנו.

ועד "מבצע נש"ק"

ה'תשמ"א
ברוקלין, נ.י.

שלשים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

- ד -

מובן וגם פשוט: כל ההערות וציונים - הם בדרך אפשר, ועל

אחריותנו בלבד.

* * *

תודתנו נתונה בזה לכל אלו שעזרו לנו בכתיבת ועריכת ההערות
וציונים, וזכות תועלת הרבים תלוי בהם.

* * *

יה"ר שההערות וציונים יוסיפו בעיון ובהבנה והעמקה
בדברי רבותינו נשיאינו, וע"ג ההוספה ב"יפוצו מעינותיך"
יתוסף ב"אחישנה" ב"קאתי מר",

וכן תעמוד לנו ולמשפחותינו שי' בכל המצטרך, בכל מילי
דמיטב בגו"ר.

מיכאל אהרן בן הרה"ת ר' אברהם אבא שי' עליגזאן
יוסף יצחק בן הרה"ת ר' שניאור זלמן הלוי שי' שגלוב

ה'תשמ"א. ברוקלין, נ.י.

שנת ה"לב" לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א.

כ' אדר

←

רשימת עסקנותו של כ"ק אדמו"ר שליט"א משנות השי"ח - תשמ"א (תשמ"ב) - לאורך ימים ושנים טובות.

תשי"ח - מעורר אודות הפצת המעינות וכו' שיהי' באופן ד"ופרצת"¹.

תש"כ - מתחיל לבאר ספר "צוואת הריב"ש" להבעש"ט. החלו שיעורי תניא ב"ראדיא"² (השיעורים מוגהים ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א). מתחילים להופיע תקליטי "ניחו"ח" (ניגוני חסידי חב"ד).

תשכ"ב - מייסד כולל לאברכים³. מייסד "קרן⁴ שניאור"⁵.

תשכ"ג - נגמר "ספר חסידים"⁶.

תשכ"ד - מייסד "קרן לוי יצחק"⁷ ע"ש אביו הרה"ג והרה"ח המקובל ר' לוי יצחק ז"ל⁸.

תשכ"ה - מתחיל לבאר (בכל ש"ק)⁹ פירוש רש"י (עה"ת¹⁰) ע"פ "פשוטו של מקרא"¹¹, ו"יינה של תורה" שבפרש"י. ומני אז ממשיך בזה בכל התועדות דש"ק¹².

? תשכ"ו - מייסד "קרן חנה"¹³ ע"ש אמו הרבנית מרת חנה ע"ה.

תשכ"ז - מייסד ישיבה גדולה במלבורן, אוסטרליא¹⁴. פותח בתעמולה אודות "מבצע תפילין"¹⁵. מחדש בית הכנסת שעל שם כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" בירושלים עיה"ק העתיקה¹⁶. מתחיל המאבק נגד החזרת ה"שטחים"¹⁷ (שהוחזרו לידי ישראל במלחמת ששת הימים).

תשכ"ט - מתחיל לבאר "אגרת התשובה" לאדה"ז, וממשיך בזה בשנת תש"ל¹⁸. מעורר אודות חיזוק שכונות שגרים בהן יהודים¹⁹. מייסד שיכון "נחלת הר חב"ד" באה"ק²⁰.

תש"ל - מודיע²¹ שבסמיכות ל"ינו"ד שבט" יסיימו את הספר תורה "לקבלת פני משיח צדקנו", שהותחלה ע"י כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע²²; ומעורר ע"ד השתתפות באותיות האחרונות שבה²³. מתחיל המאבק נגד הגזירה האיומה

(ע"ד ת"ו)

המשך - 2

ד"מיהו יהודי²⁴. מתחיל להדפיס ספרי אביו הרה"ג והרה"ח המקובל ר' לוי יצחק ז"ל. מתחיל לבאר (בכל ש"ק²⁵) הערות אביו ז"ל ב"לקוטי לוי יצחק" לתניא²⁶, וממשיך בזה בשנת תשל"א²⁷.

תשל"א - יוצא בקריאה קדושה "לכבוש" את העולם ע"י לימוד התורה. מתחיל לבאר (בכל ש"ק²⁹) הערות אביו ז"ל ב"לקוטי לוי יצחק" לזהר³⁰, ומני אז ממשיך בזה בכל התוועדות דש"ק³¹.

תשל"ב - מייסד "ועד ע"א מוסדות"³².

תשל"ג - מעורר לייסד ספריות לספרי קודש ברחבי תבל³³. בקייץ שנה זו יוצא בקריאה קדושה אודות חינוך תשב"ר, בקשר למש"נ "מפי עוללים ויונקים יסדת עז גו' להשבית אויב ומתנקם"³⁴. מייסד "קריית חב"ד" בעיה"ק צפת³⁵.

תשל"ד - מייסד ישיבה גדולה במיאמי רבתי (ארה"ב). פותח בתעמולה (בהוספה "ל"מבצע תפילין") אודות המבצעים: "תורה", "מזוזה", "צדקה", "בית מלא ספרים" - יבנה³⁷ וחכמי³⁶, "נרות שבת קודש ויו"ס"³⁸. מתחיל ענין ההפצה ע"י "סנקים"³⁹.

תשל"ה - פותח בתעמולה אודות המבצעים: "כשרות האכילה ושתית"⁴⁰, "טהרת המשפחה"⁴⁰.

תשל"ו - מעורר עוה"פ ע"ד לקיחת סמיכה⁴¹. שולח שלוחים לערי הקודש: ירושלים וצפת⁴². מכריז על שנה זו כ"שנת החינוך"⁴³. ובהמשך לזה - מייסד ישיבות גדולות ב"ניו-הייזווען", קאנז.⁴⁴; "סיאטעל", וואשינגטאן. מבקש שכל ילד/ילדה בישראל ישננו בע"פ את ה"י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל⁴⁵. מעורר אודות לימוד בעניני "בית הבחירה" וכו' בימי "בין המצרים"⁴⁷. הורה להו"ל מזמן לזמן חוברות שבהם ירכזו חידושי תורה - בחלק הנגלה - מאת כ"ק רבותינו

המשך - 3

נשיאנו חק, ותלמידיהם⁴⁸ מכריז ע"ד מבצע "אהבת ישראל"⁴⁹ מציע להנהיג בכל הבתי כנסיות שיעוריים בלימוד התורה (ובאם ישנם כבר - להוסיף), וכן לייסד קופות גמ"ח (ובאם ישנם כבר - להרחיבם ביותר חברים וכו').⁵⁰

תש"ז - מציע להנהיג שבמוסדות תורה (וכיו"ב) יהי גם העניין תפלה וצדקה, ובציבור. וגם שהמוסדות יצדקה וגמ"ח יעזרו (בהלוואות) לענייני תורה ותפלה.⁵¹ מעורר לחדש את ענין ה"משפיעים" ו"משפיעות"⁵² מדפיס את המשך הידוע בשם "בשעה שהקדימו - הער"ב", ומבקש שכולם ישתתפו בזה, לא יאוחר מכמה ימים לפני יו"ד שבס'⁵³ הורה להו"ל ליקוט ביאורי כו"כ עניינים בחתומות ובתורה בכלל - מלוקט מספרי דא"ח דהצ"צ שנדפסו ע"ע בשם "ספר הליקוטים - דא"ח צ"צ"⁵⁴. שולח עוד שלוחים לעיניהם צפ"ק צפ"ק.⁵⁵ מייסד ישיבה גדולה ב"קאראקאס", ווענעזעלעא.

אשר יאמר

תש"ח - מחדש המנהג לתרום "מעות חסים" ולחלקם לצורך ר"ה, ערב ומוצאי יוה"כ פ, חגה"ס, שמע"צ ושמת"ת, מהאים למש"נ "אכלו משמנים ושחו ממתקים ושלוה מנות לאין נכון לו". מעורר שבכל עיר ועיר ייסדו מוסד הקשור עם תורה ועם תפלה. (ובמקום שיסגרו - לייסד עוד).⁵⁶ מגביר המאבק נגד החזרת ה"שטחים", ונגד התפלה האומלל של "קעמפ דייוויד". מחדש המנהג לאמר "זכרי כנושים" ביום התענית (בעת תפלת המנחה). מייסד ישיבה גדולה ב"לאס אנדזעלעס", קאליפארניעל.⁶⁰ שולח עוד שלוחים לערי הקודש ירושלים וצפת.⁶¹ מייסד מכון מיוחד להכנת דרושי דא"ח של כ"ק רבותינו נשיאנו חק, לדפוס.⁶² הורה להדפיס ספר ה"תניא" בכל המדינות שבעולם.⁶³

תש"ט - מייסד כולל אברכים במבורג, אוסטריא.⁶⁴
תש"מ - מכריז ע"ד (מבצע) "והשיב לב אבות על ידי בנים". מייסד

צילום מכת"ק כ"ק אדמו"ר מה"מ - מהגותו להעידוכו מר"פ של רשימת עסקותו של כ"ק אדמו"ר מה"מ שנדפס ב"היום יום" הוצאת קה"ת, ג' תמוז, התשמ"א

צילום מכת"ק כ"ק אדמו"ר מה"מ - מהגותו להעידוכו מר"פ של רשימת עסקותו של כ"ק אדמו"ר מה"מ שנדפס ב"היום יום" הוצאת קה"ת, ג' תמוז, התשמ"א

מעשה אמת לילדי התורה
המצוות

המשך - 4

ישיבה גדולה ב"בוענאס איירעס", ארגנטינה. מבקש שיסדרו תהלוכות
"ל"ג בעומר" ברחבי תבל. מעורר שילדי/ילדות ישראל, אפילו "טף", יבואו
לביהכנ"ס בחגה"ש לשמוע "עשרת הדברות".⁶⁷ יוצא בקריאה קדושה ע"ד הענין
ד"פרי' ורבי", ומרעיש נגד "תכנון משפחה" וכו'.⁶⁸ יוצא בקריאה
קדושה לייסד כוללים לזקנים וזקנות לאנשים בשם "כולל תפארת זקנים -
לוי יצחק". לנשים בשם "כולל תפארת חכמות נשים". ולצעירים בשם "כולל
תפארת בחורים".⁶⁹ מציע שיסדרו מזמן לזמן כינוסים של בני ובנות ישראל

מעורר אקונומיה אמת בניה - את האומות ופיקוחא פשוט
תשמ"א - פונה בקריאה קדושה לילדי/ילדות ישראל שלפני גיל בר/בת

מצוה להתאגד ב"צבאות השם" (בסיסמת: "ווי' וואנט משיח נאו").⁷¹ מעורר
אודות שמחת "בית העוֹבָבָה" בחגה"ס.⁷² מעורר ע"ד הדפסת מפתח ענינים לספרי
דא"ח כ"ק אדה"ת מייסד ישיבה גדולה ב"קסבלנקה", מרוקו.^{72*} מייסד כולל
אברכים ב"מאנטריאל", קנדה. מסדר "סדר ברכת החמה - ע"פ מנהג חב"ד".⁷³
יוצא בקריאה קדושה שכל ילד/ילדה בישראל שלפני גיל בר/בת מצוה יתאחדו

ע"י (השתתפותם ב) כתיבת ספר תורה מיוחדת שתכתב עבורם בירושלים עיה"ק.⁷⁴
מרעיש נגד אלו שרוצים להגיד הודים הבאים ממדינות ש(הם) מאחורי מסך

דאמיר אמת ונבואה
תשמ"ב - יוצא בקריאה קדושה שכל בנ"ל יתאחדו ע"י קניית אוח בס"ת

שכתב לזכותם מידה לכתוב ספר תורה עבור תלמידי (וחומכי) ישיבות
"תומכי תמימים" ובני בתים, וס"ת עבור תלמידות (וחומכי) בתי ספר

"בית רבקה" ובני ביתו.⁷⁶ האומות, ספר, ת"ן, האדוואיק, עזרה

אמת וישרות יושב

אצווד ע"ה האמת
אמת וישרות יושב
האמת וישרות יושב
האמת וישרות יושב

דאמיר
באמת
אמת

אמת וישרות יושב
אמת וישרות יושב
אמת וישרות יושב

הערות - א

(1) ראה מאמר (ד"ה מי מנה עפר יעקב) ושיחת י"ב תמוז תשי"ח. שיחת כ' מנ"א, מאמר (ד"ה ופרצת) ושיחת ש"פ עקב/תשי"ח. ועוד.

(2) בארה"ב
 חלק מהשיעורים י"ל בתקליטים (קה"ת, תשכ"ג). ולאח"ז י"ל חלקם (פרקים א-לד) בספר "שיעורים בס' התניא" (קה"ת, תש"מ).

במעלת לימוד (פנימיות) התורה (תניא) ב"ראדיא" - ראה שיחת ש"פ משפטים תשכ"ב. לקו"ש חט"ו ע' 46. שיחת ש"פ יתרו תש"מ (נדפסה בספר "שיעורים בספר התניא" בתחלתו). שיחת ש"פ יתרו תשמ"א (נדפסה בקונטרס בפ"ע (קה"ת, תשמ"א) ובהוספה ללקו"ש פ' תצוה תשמ"א). ועוד.

(3) בשיחת י"א ניסן תשכ"ב.

(4) מטרתו: להדפסת ספרי ומאמרי כ"ק אדה"ז, ורבותינו נשיאינו הק' שלאחריו, ולהחזקת המוסדות בהם לומדים תורתם ומתנהגים ברוחם.
 |ע"פ לקו"ש ח"ט ע' 345|.

(5) בשיחת ח"י אלול תשכ"ב (לקו"ש שם).

(6) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1263. וראה "קובץ ליובאוויטש" קובץ יד ע' 244-245.

(7) "מטרתו: לעזור בהלואות במיוחד למוסדות חנוך עטה"ק ולמלמדי לימודי קודש".

ק"ק
 |ספר המנהגים - חב"ד ע' 100|.

בהתוועדויות דכ' מנ"א (יום ההילולא), או בסמיכות לזה, עורך כ"ק אדמו"ר שליט"א "מגבית" ל"קרן" זה.

(8) בשיחת כ' מנ"א תשכ"ד.

(9) החל משיחת ש"פ נח תשכ"ה.

הערות - ב

- 10) והחל משנת תשכ"ז, הנה מזמן לזמן בהתוודעויות דחג הפרטים -
מבאר גם פרש"י במגילת אסתר. ובמוצאי ש"פ מט"מ תשל"ט, ש"פ דברים
תשמ"א - גם במגילת איכה.
- 11) ראה לקו"ש ח"ה בהקדמה. ספר "כללי רש"י" בעריכת הרה"ת ר' טובי'
שי' בלוי (קה"ת, תש"מ) ע' 7. ע' 25 ואילך.
- 12) בשנת תשל"ט י"ל מפתח מביאורים אלו (עד מוצאי ש"פ נצבים תשל"ח)
בעריכת הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי שיח' שגלוב.
- 13) "מסרתו: לעזור בהלואות בתנאים נוחים ולזמן ממושך לננות ישראל,
ותוכלנה להמשיך לימודי קודש שלהן".
[ספר המנהגים ע' 88 בהע'].
- בהתוודעויות דו' תשרי (יום היאצ"ט), או בסמיכות לזה, עורך כ"ק
אדמו"ר שליט"א "מגבית" ל"קרן" זה.
- 14) ראה שיחת כ"ד אד"ר תשכ"ז. ועוד.
- 15) בשיחת ש"פ במדבר תשכ"ז. וראה לקו"ש ח"ו ע' 271 ואילך. ועוד.
- 16) ראה "בטאון חב"ד" מס' לג ע' 41-42.
- 17) ראה הנסמך לקמן הע' 58.
- 18) חלק מהביאורים נדפסו בקונטרס "ביאורים ל' אגרת התשובה" (קה"ת,
תשכ"ט). ובספר "לקוטי ביאורים" (להר"י שי' קארף) ח"ב (ברוקלין,
תשל"ג).
- 19) בשיחת אהש"פ תשכ"ט (נדפסה בלקו"ש ח"ו ע' 350 ואילך). וראה לקו"ש
ח"ו ע' 278. ועוד.
- 20) ראה לקו"ש ח"יד ע' 219. שם ע' 218, 220.
- 21) בשיחת ש"פ וארא תשל"ל.

הערות - ג

- 22) ראה: שיחות כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע משמ"ת וב' אייר תש"ב
(סה"ש הש"ב ע' 14. שם ע' 118). מכתב כ' מ"ח תש"ב (נדפס ב"קובץ מכתבים"
- ג' קה"ת, תש"י). ובתור הוספה לקונטרס "סיום והכנסת ספר תורה" (קה"ת,
תשמ"א)). מכתב ב' אייר תש"ב (נדפס בקובץ מכתבים שם). "הקריאה והקדושה"
מ"ח תש"ב (ע' יב); שם תשרי תשי"ג (ע' ה). שיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א מליל
ב' אייר תש"י. אחש"פ תשי"א ס"ה. ש"פ וארא תשל"ט ג. וראה לקו"ש ח"ב ע'
589-590.
- 23) הסיום התקיים ביום ועש"ק פ' בא, יו"ד שבט תשל"ל.
- 24) ראה שיחת פורים (ואילך) תשל"ל. וראה לקו"ש ח"ג ע' 211. שם ע'
218-220. ע' 259. ח"יד ע' 409. ח"א ע' 267-271. ועוד.
- 25) החל משיחת ש"פ עקב תשל"ל.
- 26) בשנת תשל"ט י"ל מפתח מביאורים אלו ע"י הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי
שיח' שגלוב.
- 27) עד אחרי שיחת ש"פ ויק"פ תשל"א.
- 28) בשיחת ס"ו בשבט (ואילך) תשל"א (נדפסה בלקו"ש ח"ו ע' 312).
וראה לקו"ש ח"ז ע' 266-269. ח"ח ע' 352-355. ע' 365-367. ח"ט ע'
348-349.
- 29) החל משיחת ש"פ שמני תשל"א.
- 30) ולפעמים - גם ב"לקוטי לוי יצחק" - אגרות. וב"תורת לוי יצחק"
לש"ס.
- 31) ראה הע' 26.

הערות - ה

- (41) בשיחת יום שמיחת תשל"ו.
 (42) ראה שיחת י"ט כסלו (ואילך) תשל"ו. וראה לקוי"ש חט"ז ע' 601. ועוד.
 (43) בשיחת ש"פ אחרי; ליל אדר"ח אייר; ש"פ קדושים; ב' אייר (ואילך) - תשל"ו. ועוד.
 (44) ראה לקוי"ש חט"ז ע' 334-333.
 (45) נדפסו בחוברות י"יב פסוקים ומאמרי תז"לי"ה (ברוקלין, תשל"ו); בחוברות ייצבאות השם" בת"מ. ועוד.
 (46) ראה שיחות: ליל ער"ח אייר; ל"ג בעומר; כ"ו סיון; י"ג תמוז - תשל"ו.
 (47) בשיחת דאור ליום ועש"ק פ' מטו"מ; ש"פ מטו"מ תשל"ו. וראה קונטרס "בינת הבתירה" (קה"ת, תשל"ו); תשל"ח; בתלח"ו. ועוד.
 ומנ"י אז מבאר בהתחברות שבימים אלה, ענין השי"ך להלכות "בינת הבתירה".
 (48) בשיחת כ' מנ"א; ח"י אלול תשל"ו.
 ובהתאם לזה - התחילו להופיע מזמן לזמן חוברות בשם "ייגדיל תורה", הי"ל ע"י חברי הכולל שע"י מזכירות כ"אן אדמו"ר שליט"א בברוקלין, נ.י., וע"י חברי כולל אברכים שבביתר"ם ובהמדר"ר צ"צ בירושלים עה"ק.
 (49) בשיחת ח"י אלול (ואילך) תשל"ו. וראה קונטרס "אהבת ישראל" (קה"ת, תשל"ו). ועוד.
 (50) ראה שיחת ח"י אלול תשל"ו. וראה מכתב ימי הסליחות תשל"ו (נדפסה בלקוי"ש חט"ז ע' 374-375). ועוד.
 וראה גם מכתב שבה"ע הבאה.

הערות - ד

- (32) בשיחת י"א ניסן תשל"ב. וראה "בטאון חב"ד" מס' לה-לט ע' 94. המסרה: לייסד "ע"א מוסדות", לרגל החלת שנת השבעים ואחת לכ"ק אדמו"ר שליט"א.
 (33) בשיחת ו' תשרי תשל"ו. וראה בטאון חב"ד ע' 103-104. שם ע' 91.
 (34) ראה לקוי"ש חט"ז ע' 171-166. ע' 273-266. חט"ז ע' 261-266. ועוד.
 (35) במעלה אפה עז"ח"ן - ראה לקוי"ש חט"ז ע' 514-518. ועוד.
 (36) בשיחת ש"פ במדבר/תשל"ד (נדפס בלקוי"ש חט"ז ע' 213-211). ועוד.
 (37) תרבות ייבנה ותכמי" נחוספו למבצע "בינת מלא ספרים" ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א - בשיחת יום שמיחת תשל"ה.
 ומדוע בזה קסע מ"הערת ה"ת" ואנ"ש" (ברוקלין), מט' סג (ע' יח), בנוגע להשאלה על הלשון הרגיל בשיחות ומכתבי כ"אן אדמו"ר שליט"א (בנוגע למבצעים) "בינת מלא ספרים" - יבנה ותכמי" - מהו הקשר והשייכות המיוחדת דייבנה ותכמי" לייבנת מלא ספרים? ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א לאחד מאנ"ש, וז"ל: "שנתים פרטים והרחבת מבצע תורה", עכ"ל.
 (38) בשיחת כ"ד אלול (ואילך) תשל"ד. וראה שיחת מוצאי ש"פ בראשית תשל"ה (נדפסה בלקוי"ש ח"ש בחתלתו).
 כמה משיחות ומכתבי כ"אן אדמו"ר שליט"א בענין "מבצע נש"ק" יו"ל ע"י יועד מבצע נש"ק" בעריכת הרה"ח ר' יוסף יצחק הלוי שיחי' שגלוב (ברוקלין, תשמ"א). הוצאה שני' עם הוספות (ברוקלין, תשמ"ב).
 (39) בשיחות קיץ תשל"ד. וראה לקוי"ש חט"ז ע' 341.
 (40) בשיחת ט"ז תמוז תשל"ה (נדפסה בלקוי"ש חט"ז ע' 256-264). וראה לקוי"ש שם ע' 295-298. ועוד.

הערות - ו

- (51) ראה מכתב ו' תשרי תשל"ז (לקו"ש שם ע' 466-468).
- (52) בשיחת כ' כסלו; ש"פ שמות; אור לר"ח שבט; יו"ד שבט; ט"ו בשבט; אור לועש"ק (וש"ק) פ' ויק"פ - תשל"ז. ועוד.
- ובקשר לזה - מוציא לאור קונטרס "אהבת ישראל" - הוצאה מיוחדת להמשפיעים שי'. ובסופו קטעים משיחות דאור לועש"ק (וש"ק) פ' ויק"פ תשל"ז. (נדפסו גם (לאח"ז) בלקו"ש חי"ז ע' 493-498).
- (53) בשיחת כ' כסלו תשל"ז.
- (53*) ראה שיחת אור לר"ח שבט תשל"ז.
- (54) הביאורים רוכזו וסודרו ונערכו ע"י קבוצה מתלמידי ישיבת תומכי תמימים המרכזית.
- הליקוט נדפס ~~(מסערים שבנו"מ)~~ ^{א.נ.ו.פ.} ע"פ הסדר דתשר"ק. ומאז ~~כך~~ הופיעו י"ז כרכים (אותיות ת-ו).
- (55) בשיחת יו"ד שבט תשל"ז. וראה שיחת ז"ך שבט תשל"ז (נדפסה בלקו"ש חי"ד ע' 214-216).
- (56) בשיחת יום ב' דר"ה, וש"פ האזינו, ש"ת תשל"ח (נדפסו בלקו"ש חי"ד ע' 369-373).
- (57) בשיחת מוצאי ש"פ נח תשל"ח סט"ז (נדפסה בקונטרס "מוצאי ש"פ נח ה'תשל"ח" (קה"ת, תשל"ח)).
- (58) בשיחת מוצאי ש"פ: בראשית (סי"ב ואילך); לך לך (סי"ד ואילך); חיי שרה (סמ"ה) - תשל"ח (נדפסו בקונט' בפ"ע (קה"ת, תשל"ח)). וראה לקו"ש חט"ו ע' 488 ואילך. ובארוכה בספר "דעת תורה" בעריכת הרה"ת ר' שלום דב שי' וולפא (קרית גת, תשמ"מ). ועוד.

הערות - ז

- (59) בשיחת אור ליום עשרה בטבת; יום עשרה בטבת תשל"ח (נדפסו בקונטרס "עשרה בטבת ה'תשל"ח" (קה"ת, תשל"ח) ע' 7. שם ע' 15).
- (60) ראה שיחת טו"ב טבת תשל"ח (נדפסה בלקו"ש חי"ד ע' 366).
ראה שיחת מוצאי ש"פ בשלח תשל"ח סכ"ג. 59א
- (61) בשיחת יו"ד שבט; מוצאי ש"פ בשלח תשל"ח. וראה שיחת פורים קטן תשל"ח סי"ג ואילך (נדפסה בקונטרס "פורים קטן ה'תשל"ח"). שיחת שושן פורים/תשל"ח.
- (62) בשיחת יום ב' דחגה"ש תשל"ח.
ומני אז י"ל/מאמרי אדה"ז" - תקס"ב (ח"ב). תקס"ג (ב"כ). תקס"ד.
תקס"ה (ב"כ). תקס"ו. תקס"ז. תקס"ח (ח"ב). תקס"ט. תק"ע. מאמרי אדה"ז - הקצרים. אגרות קודש: אדה"ז. אדמו"ר האמצעי. אדמו"ר הצ"צ. אדמו"ר מהר"ש.
- וכן י"ל מהדורא קמח"א דספר ה"תניא".
(63) בשיחת מוצאי ש"פ עקב תשל"ח.
ומני אז נדפסה ספר ה"תניא" ב"80" מדינות שברחבי תבל.
- (64) ראה שיחת פורים תשל"ט.
- (65) בשיחת י"ג (אור לי"ד) ניסן; יום ד' דחומ"פ תש"מ (נדפסו בחוברות בפ"ע (קה"ת, תש"מ). ועוד.
- (66) ראה שיחת ליל ער"ח אייר תש"מ (נדפסה בקונטרס בפ"ע (קה"ת, תש"מ).
- (67) בשיחת ער"ח סיון; ש"פ במדבר תש"מ (נדפסו בחוברות בפ"ע (קה"ת, תש"מ)). וראה גם שיחת ג' סיון תש"מ.

הערות - ח

(68) בשיחת ש"פ נשא; י"ז סיון; ש"פ שלה, קרח - תש"מ. שיחת ו' תשרי ור"ח שבט⁷ תשמ"א.

(69) בשיחת שבת (ומוצאי ש"ק) פ' עקב, כ' מנ"א; ש"פ ראה; י"ד אלול (מוגה) סי"א - תש"מ. ועוד.

(70) "אנו רוצים (חסרים וזקוקים ל) משיח עתה".

הערות כ"ק אדמו"ר שליט"א בקונטרס "סיום והכנסת ספר תורה" ע' 20 הע' 114.

- נת' בשיחות: כ"ח כסלו; מוצאי זאת חנוכה; ש"פ צו - תשמ"א. ועוד.

(71) במכתבו מחוהמ"ס, ושיחת ג' דחומ"ס (ואילך) תשמ"א. ועוד.

(72) ובשנה זו (וכן בשמחת בית השואבה תשמ"ב) אמר שיחה בכל שבעת פלילות - אחרי תפלת ערבית. (72*) ראה שיחת ז' טבת תשמ"א (מוגה).

(73) בשיחת ש"פ תזריע תשמ"א (נדפס בקונטרס "סדר ברכת החמה - ע"פ מנהג חב"ד" (קה"ת, תשמ"א). ובסוף לקו"ש, ד' ניסן תשמ"א).

(74) בשיחות: י"א, י"ב, י"ג ניסן; אחש"פ (ואילך) - תשמ"א. וראה לקו"ש חגה"ש תשמ"א.

(75) בשיחת כ"ז מנ"א תשמ"א. וראה גם שיחת אחש"פ תש"מ.

(76) בשיחת יום ב' דר"ה (ואילך) תשמ"ב. וראה גם מכתב "בשם השם" תשמ"ב (נדפסה בסוף לקו"ש חגה"ס תשמ"ב).

ב"ה.

פ ת ח ד ב ר

בקשר להוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א ללמוד בהימים דבין המצרים בעניני בנין בית המקדש, (מיוסד על מארז"ל¹ ש"א"ל הקב"ה (ליחזקאל) גדול קרייתה בתורה כבניינה לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה [מעלה/אני] עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית"); בתושב"כ - יחזקאל, בתושבע"פ - מס' מדות, בהלכה למעשה - ברמב"ם הל' בית הבחירה,

הנני מו"ל בזה - לתועלת הרבים - מפתח מביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א בהנ"ל, שנתבארו ב(עיקר ב) ההתועדויות דימי "בין המצרים" דשנות ה'תשל"ו - ה'תשמ"א. וכן - לתועלת הרבים - שילבתי בכהנ"ל גם הביאורים שנשמנו במפתחות לספרי לקו"ש.

חלק מביאורים אלו הוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, וזו"ל, בשעתם, בקונטרסי לקו"ש. - ובהערות ציינתי להמקומות בהם נדפסו ביאורים אלו.

* *

בתור הוספה בא - מפתח מביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א ל"מגילת איכה".

* *

מפני סיבות טכניות יו"ל הקונטרס בקופיר.

* *

ויחזק השי"ת בריאות כ"ק אדמו"ר שליט"א ויתן לו אריכות ימים ושנים טובות, ויוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה במהרה בימינו ממש ("נאו"!); ובקרוב ממש נזכה ללמוד תורה מפיו של משיח צדקנו.

* *

- ב -

ובעמדינו בימי "בין המצרים", יה"ר שנזכה בקרוב ממש לקיום
 היעוד² שיהפכו ימים אלה "לששון ולשמחה ולמועדים טובים" בבנין
 בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו, "גאו"!!

יוסף יצחק בן הרה"ת ר' שניאור זלמן הלוי שגלוב

ע"פ זמנא דה"תהי' שנת ביאת משיח.
 ברוקלין, נ.י.
 שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

(1) תנחומא צו יד. - נתבאר בלקו"ש חי"ח ע' 412 ואילך.

(2) רמב"ם הל' תעניות בסופן. - מזכרי' ח, יט.

ובחותם הסליחה די"ז בתמוז ד"ה אמרר (לשמחה ולששון!). ובג"ת
 ד"ה אחאנו: לששון ולשמחה כו' לשמחה ולששון כו' ליום ישועה ונחמה.
 וראה סוכה מח, ב. שערי אורה צט, א).

ב"ה.

ה ק ד מ ת ה מ ו " ל

לכבוד יום הבהיר, יום עשתי עשר יום בחודש ניסן (חודש
 הגאולה) - נשיא לבני אשר, אשר "הוא יתן מעדני מלך"² -
 יום הולדת השמונים ושלוש של כ"ק אדמו"ר שליט"א,
 הנני מו"ל - בהסכמת כ"ק אדמו"ר שליט"א - "מפתח מאמרים
 ושיחות" של כ"ק אדמו"ר שליט"א. הכולל:

(א) רשימת³ מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א, משנות תש"מ-תשמ"ה⁴.
 ה"מפתח" כולל רשימה ממאתיים וששים מאמרים לערך. והם:
 (1) מאמרים שהוגהו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונדפסו.⁵ (2)
 מאמרים שיצאו לאור (בקופיר).⁶

במאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א ישנם מאמרים שנאמרו בניגון
 של מאמר, דהיינו ש(ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א) ניגנו לפניהם
 הניגון שמנגנים לפני אמירת המאמר, ומאמרים שנאמרו "כעין שיחה"
 (ובלי הקדמת הניגון). על המאמרים שנאמרו בהניגון של מאמר כו'
 בשנות תש"מ-תשמ"ה - נרשם בפנים המפתח "מאמר".
 על אחדים מהמאמרים שנאמרו בתור המשך להמאמרים הקודמים -

הקדמת המו"ל - ג

מפתח זה מוקדש לכ"ק אדמו"ר שליט"א. ויה"ר שיקויים
 הנאמר "ימים על ימי מלך תוסיף" - שיראה הרבה נחת משלוחיו,
 תלמידיו, חסידיו ומכלל ישראל וינהיג את כולנו מתוך בריאות,
 הרחבה ונחת, ובקרוב ממש נלך, כל בני שליט"א, קוממיות לארצנו
 הקדושה.

יוסף יצחק בן הרה"ת ר' שניאור זלמן הלוי שי' שגלוב

ניטן
 השנה תהא שנת מלך המשיח
 ברוקלין, נ.י.

(1) שמו"ר פט"ו, י.ג.

(2) ויחי מט, כ. וראה לקוטי לוי יצחק - אגרות ע' שכד-ה.

תיד. חיט.

(ב)

מפתח זה מוקדש לכ"ק אדמו"ר שליט"א. ויה"ר שיראה הרבה נחת
 משלוחיו, תלמידיו, חסידיו, ומכלל ישראל, וינהיג את כולנו מתוך
 בריאות הרחבה ונחת, ובקרוב ממש נלך, כל בני"י שליט"א, קוממיות
 לארצנו הקדושה, ושנזכה בקרוב ממש ל"דידן נצח", שתהי' יד החסידים
 וחסידות על העליונה, ולביטול גזירת "מיהו יהודי", "נאר"!!!
 יוסף יצחק בן הרה"ת ר' שניאור זלמן הלוי שי' שגלוב

ה'תהא שנת משיח ודאי

ברוקלין, נ.י.

- (1) הוצאה ראשונה - ברוקלין, נ.י., יום ב' יום המיוחס | ב' סיון | ה'תשל"ט.
- (2) עד אחרי שיחת או"ל אדר"ח אלול.
- (3) עד אחרי לקו"ש פ' שופטים.
- (4) נדפס בספר המפתחות לספרי כ"ק אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תשמ"א).
- (5) נעתק לקמן בה"מבוא".

3

הקדמת המו"ל

ע"ד גודל הענין ד"מפתחות" - ראה שיחת ש"פ תזריע תשמ"א¹,

ומעשה רב - מעריכת מפתחות לספרי רבותינו נשיאינו הק' ע"י

כ"ק אדמו"ר שליט"א.

* * *

בתור הוספה בא:

רשימת המאמרים שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להגי', בשנים

תשי"א-תש"נ (מסודר לפי סדר השנים).

* * *

כל האחריות דעריכת המ"מ וציון המקורות וכו' והמפתח בכללותו

היא על המו"ל בלבד.

* * *

תודתי נתונה בזה לכל אלו שעזרו לי בעריכת המפתחות, ולהתמים

יוסף יצחק שי' קעלער, ולמערכת "פאקס א שיחה" ובמיוחד להת' מרדכי

א.י. שי' טעלזנער עבור עזרתם המרובה.

* * *

מפתח זה מוקדש לכ"ק אדמו"ר שליט"א. ויחזק חשי"ת בריאות כ"ק

אדמו"ר שליט"א ויתן לו אריכות ימים ושנים טובות ונעימות, ויראה

הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו, חסידיו ומכלל ישראל, וינחיא את

כולנו מתוך הרחבה ונחת, ובקרוב ממש יוליכנו קוממיות לארצנו

הקדושה במהרה בימינו ממש.

יוסף יצחק בן הרה"ת ר' שניאור זלמן הלוי שי' שגלוב

ה'תש"נ (חי' תהא שנת נסים)

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ

ארבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

Handwritten signature and notes in Hebrew, including the name 'יוסף יצחק בן הרה"ת ר' שניאור זלמן הלוי שי' שגלוב' and other illegible text.

נת' ות"ח ת"ח והזמ"ג וכו'
ככתוב בהשער יו"ד שבט

ספריי - אוצר החסידים - ליובאוויטש

מ פ ת ח

מאמרים ושיחות

— ח"ג —
(תשמ"ה — תש"נ)

של

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

נערך ע"י

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי שי' שגלוב

— עם הוספה —

יחזא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

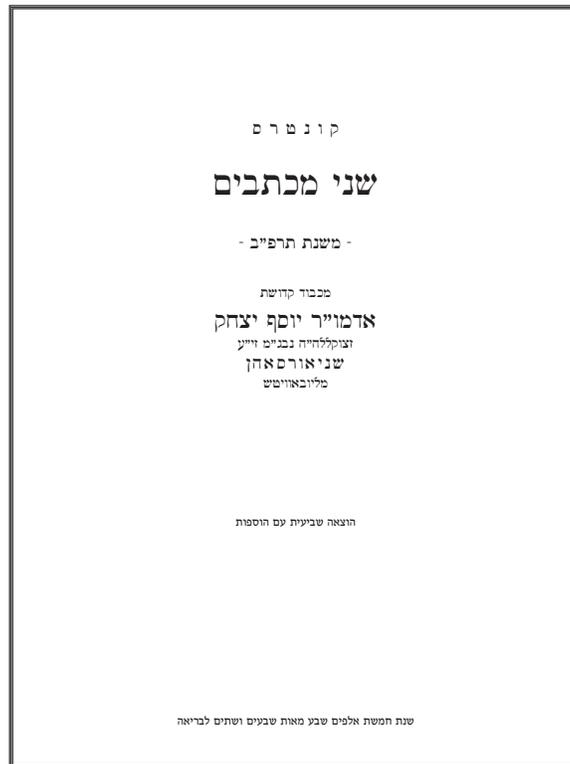
יו"ד שבט

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים לבריאה
הי' תהא שנת נסים

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ
יום מלאות ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

צילום מכת"ק כ"ק אדמו"ר מה"מ - על המעטפה

מענה כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א ביום י"ט טבת ה'תשל"ז,
על ההוצאה הראשונה של קונטרס "שני מכתבים":

"נת' ות"ח".

(ואצל שמו של זקננו הואיל לכתוב בכתי"ק):

"ותנצב"ה".

מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א ביום כ"ה שבט ה'תש"מ,
על ההוצאה הרביעית של קונטרס "שני מכתבים"
(שנדפס לקראת חתונת דוד הכלה, הרה"ת ר' מנחם מענדל שי' שגלוב):

"נת' ות"ח".

ודבר בעתו -

בסמיכות לש"ק: מברכים חודש אדר,

שקלים, מ"ח. [מחר חודש]

חודש הגאולה.

אזכיר עה"צ".

תמונת זקננו החסיד התמים ר' יצחק אלחנן הלוי שגלוב הי"ד (תרנ"ו - כ"ה טבת תרצ"ח)

תמונת זקנתנו הרבנית מרת מארייאשא ע"ה שגלוב - גארעליק (יום ה' דסליחות, כ"ח אלול תרס"א - כ"ף טבת תשס"ז)

פתח דבר

- להוצאה חמישית עם הוספות -

לקראת יובל השבעים להרצחו של זקננו החסיד התמים ר' יצחק אלחנן הלוי ב"ר יהודה לייב הלוי ע"ה שגלוב הי"ד ע"י הסובטיים הארורים ימ"ש, ביום כ"ה טבת תרצ"ח, ולקראת הייארצייט הראשון של זוגתו, זקנתנו הרבנית מרת מארייאשא בת הרה"ח ר' בן-ציון ע"ה שגלוב - גארעליק, בש"ק פ' שמות, כ"ף טבת ה'תשס"ח, הנני מו"ל בזה - עפ"י בקשת רבים - את הקונטרס "שני מכתבים" מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, משנת תרפ"ב, בהוצאה חמישית¹ עם הוספות.

* * *

להלן כמה קטעים מה"פתח דבר" להוצאה הראשונה (בשנת תשל"ז):

"בקשר למה שכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א² "כרצון כ"ק מו"ח אדמו"ר זה מכבר, לקבץ הידיעות ע"ד זקני החסידים, המשפיעים וכיו"ב". ולרגלי סיום שנת השלושים לפטירת זקננו החסיד התמים ר' יצחק אלחנן הלוי ב"ר יהודה לייב הלוי שגלוב הי"ד, שנאסר לרגלי מסירת נפשו בעד החזקת היהדות, ונפטר במאסרו (והיא"צ נקבע ליום כ"א טבת ה'תש"ו³) - אנו מפרסמים בזה, ב' מכתבים צילומים מכת"ק כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע⁴. מכתב הראשון הוא מיום ד' כ"ה טבת תרפ"ב. שנשלח לזקננו (ביחד עם הרה"ג הרה"ת מוהר"ר ישראל ז"ל דזייקאבסאהן, והחסיד המפורסם ר' יחזקאל פייגין הי"ד). בקשר ליסודם בחורף שנה היא (תרפ"ב) "מערכת תומכי-תמימים דליובאוויטש אשר בהאמיל". מכתב השני הוא מיום המחרת, ה' כ"ו טבת תרפ"ב. ולא ידוע לנו (לע"ע) למי נשלח. אבל יתכן ששייך⁵ ג"כ למכתב הנ"ל (כי בו מדובר אודות התייסדות ישיבה), ולכן מפרסמים שניהם.

*

הוספנו בזה: העתקת ב' המכתבים באותיות הדפוס.

ובהזדמנות זו אנו מפרסמים, בתור הוספה: ראשי פרקים מתולדות ימי חייו⁶.

* * *

תודתי נתונה בזה לב"ד הרה"ת ר' דניאל דוב שי' גאלדבערג עבור עזרתו המרובה.

* * *

בתור הוספה בא: בתחילת הקונטרס, (א) תמונות זקננו וזקנתנו. (ב) צילומי כת"י זקננו אל הרב ישראל דזייקאבסאהן ז"ל שנדפסו. ובסוף הקונטרס, ב' כתבות באנגלית ע"ד זקננו וזקנתנו.

* * *

ויה"ר שזכות מסירת נפשם של זקננו וזקנתנו על החזקת היהדות ושמירת יהדותם של צאצאיהם יחיו וכו' וכו', תעמוד לכל יו"ח שיחיו בכל המצטרך להם בכל מילי דמיטב בגו"ר.

בשם המשפחה,

יוסף יצחק הלוי בן אדמו"ר הרה"ת ר' שניאור זלמן הלוי ע"ה שגלוב

טו"ב טבת, הי' תהא שנת סגולות חירותינו

לאס אנדזשעלעס, קאליפארניע

(1) הוצאה ראשונה נדפסה ועש"ק ויחי, טו"ב טבת, ה'תשל"ז, הוצאה שני' נדפסה ועש"ק פ' שמות, כ"ד טבת ה'תשל"ז, הוצאה שלישית נדפסה יום הבהיר י"א ניסן, ה'תשל"ז, הוצאה רביעית נדפסה כ"ה שבט ה'תשמ"מ.

- חלק מ"פ מתולדות ימי חיי זקננו נדפס ג"כ בתשורה שיו"ל בקייץ ה'תשס"ז.

(2) בהקדמה לספר השיחות - תורת שלום (קה"ת, ברוקלין, תשי"ז).

(3) ראה לקמן ע' 59, שבשנת ה'תשנ"ג נתגלה שזקננו נרצח במאסרו ע"י הסובטיים הארורים ימ"ש ביום כ"ה טבת תרצ"ח. הי"ד. עיי"ש.

(4) בחורף ה'תשל"ז, זכיתי לקבל את צילום המכתבים, מאת ידי"ע הרה"ת ר' יוסף יצחק (ברי"ה) שי' צייטלין. ותודתינו נתונה לו ע"ז.

וראה לקמן ע' 57, הערה 8.

(5) להעיר, שמהערות המהדיר של אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) ח"א ע' רו, משמע שזה קשור למכתב הקודם.

(6) פרטים נוספים אודותיו; וכן סקירה כללית אודות מצב אהב"י בכלל, ואנ"ש בפרט (לדורותיהם), שגרו בעיר האמיל - יופיע אי"ה במשך הזמן, בקובץ מיוחד. ובקשתנו שטוחה לכל אחד שיועד עוד פרטים אודות זקננו החסיד התמים ר' יצחק אלחנן הלוי ב"ר יהודה לייב הלוי שגלוב הי"ד, וכן אודות מצב אהב"י בכלל, ואנ"ש בפרט (לדורותיהם), שגרו בעיר האמיל - שישלח אלינו בהקדם הכי אפשרי, בכדי למהר הופעת הקובץ הנ"ל בשלימות הראוי. ותודותינו שלוחה מראש.

פתח דבר

- להוצאה שביעית עם הוספות -

לרגל חתונת בתי יחידתי מרת חי' שרה תחי' עב"ג החתן הת' הרב לוי יצחק שי' צייטלין, ביום ד', ז' תמוז הבעל"ט, הנני מו"ל בזה הקונטרס בהוצאה שביעית עם הוספות.

ההוספות הם: (א) עוד תמונה של זקנינו הי"ד. (ב) צילומי מכתבי זקננו (ואחיו ר' מרדכי ע"ה שמיר) אל הרב ישראל דזייקאבסאהן ע"ה.

.י.י.ש.

כ"ח סיון, הי' תהא שנת עשירות וברכות

לאס אנדזשעלעס, קאליפארניע

ב"ה, ה' כ"ו טבת תרפ"ב

רוסטוב דאן

אל האברכים התמימים

יחיו

שלום וברכה

במענה על מכתבם הנעים דבר התיסדות הישיבה, נהניתי במאד. וכאמור ויהי אור דא חכמה, חכמת התורה מעולפת ספירים במשבצות עבודה אלקית עפ"י טהרת תורת החסידות.

ובזכות התורה, הנה תתברכו, אשר ידכם תהי בערף אויבינו, הוא הנה"ב, לגרשו כלה, ע"י עבודה אמיתית, להביא בפועל בחיי היומי במחשבה דיבור ומעשה, בארחות חיים, חיי העולם, שיתאים כפי הידיעה אשר אנו יודעים ומשיגים בתורת ד' אשר הנחילונו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

התחזקו יקרים בדרכי ההנהגה אשר הורונו הוד כבוד נשיאינו, כ"ק אאמו"ר הרה"ק, החי חי הנהו גם עתה, ומשתתף באור זכותו בכל אשר לנו, ובזכר שם קדשו נושע, כי אור החכמה תאיר את כל אשר לנו, לעבוד את ה' מרוב כל.

אל אלקים הוי' צבאות יהי' בעזרינו, להיות אנחנו ביתינו, וזרעינו מקשור'י, חבוקי' ודבוקים, בעץ החיים והדעת, אשר נטע עבד ה' ומשיחו הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה כפולה, בן מורכם ורבכם

יוסף יצחק שניאורסאהן

העתק ממכתב ב' מכ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע

ב"ה
ה' כ"ו טבת תרפ"ב
רוסטוב דאן

אל האברכים התמימים יחיו.

שלום וברכה

במענה ע' מכתבם הנעים דבר התיסדות הישיבה, נהניתי במאד. וכאמור ויהי אור דא חכמה, חכמת התורה מעולפת ספירים במשבצות עבודה אלקית עפ"י טהרת תורת החסידות.

ובזכות התורה, הנה תתברכו, אשר ידכם תהי בערף אויבינו, הוא הנה"ב, לגרשו כלה, ע"י עבודה אמיתית, להביא בפועל בחיי היומי במחשבה דיבור ומעשה, בארחות חיים, חיי העולם, שיתאים כפי הידיעה אשר אנו יודעים ומשיגים בתורת ד' אשר הנחילונו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

התחזקו יקרים בדרכי ההנהגה אשר הורונו הוד כבוד נשיאינו, כ"ק אאמו"ר הרה"ק, החי חי הנהו גם עתה, ומשתתף באור זכותו בכל אשר לנו, ובזכר שם קדשו נושע, כי אור החכמה תאיר את כל אשר לנו, לעבוד את ה' מרוב כל.

צילום מכת"ק ממכתב ב' מכ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע

ע' נשואין

אני יקירי בעת הנישואין
את זוגנו הצעיר את שנינו תמיד
עם צלילי השיר החוקים יחיו
ואו צעירי

הצדק אמר משה לפרעה
אני לך עבד ואתה ידוע
כי האלהים אמרתי לך
צדק ואת חסדך משה
את משה ואת את
מהימנה את חסדך
אמין אמר לך לך
אצלך את כל
אצלך את כל
החסד את לך
כיום את לך
יהיה לך לך
החסד את לך

אני יקירי בעת הנישואין
את זוגנו הצעיר את שנינו תמיד
עם צלילי השיר החוקים יחיו
ואו צעירי

פ' נשואין

אני יקירי בעת הנישואין
את זוגנו הצעיר את שנינו תמיד
עם צלילי השיר החוקים יחיו
ואו צעירי

הצדק אמר משה לפרעה
אני לך עבד ואתה ידוע
כי האלהים אמרתי לך
צדק ואת חסדך משה
את משה ואת את
מהימנה את חסדך
אמין אמר לך לך
אצלך את כל
אצלך את כל
החסד את לך
כיום את לך
יהיה לך לך
החסד את לך

אני יקירי בעת הנישואין
את זוגנו הצעיר את שנינו תמיד
עם צלילי השיר החוקים יחיו
ואו צעירי

ראשי פרקים מתולדות ימי חיי החסיד התמים ר' יצחק אלחנן הלוי שגלוב הי"ד

נערך ע"י נכדו הרה"ת ר' יוסף יצחק (ברש"ז) הלוי שי' שגלוב*

החסיד התמים ר' יצחק אלחנן הלוי שגלוב הי"ד, נולד בערך בשנת תרנ"ו (1896) בעיר וויעטקא (גליל האמיל), להוריו ר' יהודה לייב הלוי ז"ל והעניא סטיטשא ע"ה.

כשהי' בן י"א שנה (בערך שנת תרס"ז (1907)), שלחו אביו ללמוד בישיבה שהיתה בעיר קרעמענטש. ובערך שנת תרס"ט (1909) או עת"ד (1910) נסע ללמוד בישיבת תומכי-תמימים שבליובאוויטש.

בליובאוויטש למד עד איזה זמן אחר עזיבת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע את ליובאוויטש¹ (ביום י"ז מ"ח תרע"ו (1915)), מפני חזית המלחמה המתקרבת³.

על אף תנאי החיים הקשים ששררו אז ברוסיא⁴, עסק בהפצת היהדות. ונסע כמה פעמים לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ואחריו לבנו כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, שגרו אז בראסטאוו, על נהר דאן - דבר הקשור אז בלא מעט מסירת נפש.

בערך קיץ שנת תרפ"א (1921), נשא את הרבנית מרת מארייאשא ע"ה בת החסיד ר' בן-ציון ז"ל ומינא עטא אסתר ע"ה גארעליק, שמסביבות העיר זלאבין, מגזע חסידי חב"ד, נכדי הגר"א מווילנא. ואחרי החתונה עברו לגור בעיר האמיל.

ביחד עם הרה"ג הרה"ת מוהר"ר ישראל ז"ל דזייקאבסאה⁵ והחסיד המפורסם ר' יחזקאל פייגין הי"ד⁶ יסד בחנוכה תרפ"ב (1921) מחלקת ישיבת תומכי-תמימים בעיר האמיל⁷. וזכו לקבל מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע מיום ד' כ"ה טבת תרפ"ב⁸, בו הוא מכנה את הישיבה בשם "מערכת תומכי-תמימים דליובאוויטש אשר בהאמי". והי' זקננו הולך בכל יום ה' בשבוע, ביחד עם הרב דזייקאבסאה ז"ל, לקבץ כסף עבור החזקת ראש הישיבה, ר' יחזקאל פייגין הנ"ל⁹.

* בכ"כ פרטים דלקמן - ראה בספרו של ב"ד הרה"ת ר' אלחנן שי' לשס, הנסמן להלן בחלק האנגלי ע' 28, הערה 5. להעיר שבספר "תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית" (קה"ת, ברוקלין, תשמ"ט) ע' תמו, נכתב אודותיו: "שגלוב, יצחק אלחנן [הלוי]:

(וויעטקא תרנ"ח - הומיל תרצ"ז). למד בתו"ת בליובאוויטש משנת תרס"ט לערך עד שנת תרע"ח. נאסר בתרצ"ז ועקבותיו לא נודעו".

- אבל לפי מסורת משפחתנו, התאריכים הם כפי המובא בפנים.
1) וכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע העתיק את מושבו לעיר רוסטוב ע"ז דאן. (ראה "היום יום" (קה"ת, ברוקלין, תשל"ג) ע' 9).
2) כ"ה ב"היום יום" שם.

- ולהעיר שב"חנוך לנער" (קה"ת, תשי"ט) ע' 15 (וכ"ה בלקו"ד ח"א ע' 36; ספר התולדות - אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (קה"ת, כפר-חב"ד, תשל"ב) ע' 91) כתוב "ט"ז מ"ח".

3) ראה בספר "שמועות וסיפורים" להרב ר. נ. הכהן ע"ה כהן, ח"ב (אה"ק, תשל"ד) ע' 68-72. ועוד.

4) ראה בהקדמה לספר התולדות - אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ח"ג (קה"ת, כפר-חב"ד, תשל"ב). ובספר "תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית". ספר "זכרון לבני ישראל" (קה"ת, ברוקלין, תשנ"ו). ועוד.

5) נפטר ביום י"ז סיון תשל"ה. וראה אודותיו בספרו "זכרון לבני ישראל". די אידישע היים, סיון-תמוז תשל"ה (מס' 64) ע' י-יא; שם תשרי תשל"ו (מס' 65) ע' יז-יח.

6) הי' מזכירו הפרטי של כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע לאחר יציאתו מרוסיא. (נהרג ע"י הנאצים ימ"ש).

7) וראה מכתב כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע מיום ב' שבט תרפ"ב, וז"ל:

"בהאמעל נפתחה ת"ל ישיבה בשם מערכת תו"ת דליובאוויטש אשר בהאמעל ע"ח העיר, תחת הנהלת תלמידינו הרב ר' יחזקאל שי' פייגין אשר בא שם והשי"ת הי' בעזרו" (סה"ת - אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ח"ג ע' 277.

8) צילום מכת"ק, נדפס לעיל ע' 46 (והעתק מהמכתב, נדפס לעיל ע' 46, ובאגרות קודש כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע ח"א (קה"ת, ברוקלין, תשמ"ג) ע' (רה).

בספר "חסידים ואנשי אמת" הוצאה שני' (היכל מנחם, ירושלים, תשס"ה), ע' 146-145 נדפס ע"ד מכתב זה:

"לקראת יום הבהיר י"א ניסן תשל"ב, יום בו מלאו לרבי שבעים שנה, חש ר' העשיל [צייטלין] בצורך להעניק לרבי מתנה כלשהי. לאחר התייעצות עם אחיו המבוגר ר' יהודה לייב, החליטו לתת לרבי במתנה את גוף כתב יד קודש של כ"ק אדמו"ר הרי"צ, מכתב שכתב אל תושבי הומיל, מקום מגוריו של אביהם הרה"ח ר' אהרן אליעזר הי"ד.

במכתב שנלווה למתנה ניכרו חדרת הקודש והביטול של האחים מול הדרת הקודש.

"לכבוד יום הבהיר והצח, יום הסגולה י"א ניסן שנת השבעים לכ"ק אדמו"ר שליט"א לאויש"ט ומאירים, הננו בזה למסור לכ"ק אדמו"ר שליט"א מתנה - נוסף להוספת השיעורים וכו' - גוף כתב יד קדשו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע, שכתב לתושבי האמיל בשנת תרפ"ב שנשאר אצלנו מאבינו אהרן אליעזר ב"ר יהודה ליב ז"ל.

"ויהי רצון מלפניו יתברך שיקובל כל הנ"ל לנחת רוח, ושנזכה כלנו להתעוררות ונתינת כח ועזר בתורה ועבודה (זו תפילה), ובפעולות ממשיות לפי רצונו הפנימי של כ"ק אדמו"ר שליט"א, ושילוכנו כ"ק אדמו"ר שליט"א קוממיות לארצנו בהתגלות משיח צדקנו בב"א".

הרבי קיבל את התשורה, וענה על כך:

"ת"ח ת"ח על המתנה כו', ואמרו רז"ל מילתא אלבישייהו יקרא כו', יתברכו בכל טוב בחג הפסח כשר ושמח".

וראה לעיל ע' 45, הערה 4.

9) בכללות קטע זה, ראה ספר "זכרון לבני ישראל" ע' פד ואילך, "די אידישע היים" ניסן תשכ"ט (מס' 39) ע' 13. ספר של ב"ד הרב אלחנן שי' לשס (הנסמן להלן בחלק האנגלי ע' 28, הערה 5) ע' 42 ואילך.

בערך בשנת תרפ"ג-ד (1923-4), נסע בשליחות כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע, לקבץ כסף עבור מעמד. וגם לאח"כ נסע אל ה"קאלחאזן" (קייבוצים עבור עבודת אדמה, שנוסדו ע"י משטר הסובייטי), בשליחות להחזקת והפצת היהדות, בכדי לייסד שם חדרים, בתי טבילה וכו'. ושהה בנסיעה זו כחצי שנה. וכן נסע בשליחות כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע לערי בוכרא הרחוקה.

כשחזר הביתה צוה לו כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע ללמוד מלאכת השחיטה וגם מלאכת המילה. מפני סיבות הפסיק מלאכת השחיטה לאחרי כמה חדשים. אבל המשיך את פעילותו בתור מוהל במסירת נפש ממש במשך כל השנים, כי עלול הי' עי"ז להאסר על ידי השלטונות. ורוב היהודים יראו מאד למסור לו את ילדיהם למילה כו'. ואפילו מעיירות רחוקות, שלחו חברי עסקני חסידי חב"ד אליו הורים שרצו למול את בניהם.

ומעניין הדבר, שאפילו בימים הקשים ההם, באו אליו כמה גרים שרצו להתגייר, והסכים למולם.

בשנת תרפ"ט (1929), ירד ונתקשה המצב ביותר במדינה ההיא. ובערך בסוף השנה ההיא, או תחילת שנת תר"צ (1930), אסרו את החסיד המשפיע ר' שלמה חיים ז"ל קסלמן¹⁰, ששמש כמשפיע בשיבת תומכי-תמימים ליובאוויטש בעיר פאלאצק, והתלמידים ברחו לנפשם, ו(חלק מ)הישיבה עברה לעיר האמיל, שם לא הי' להם למי לפנות, ופנו לר' יצחק אלחנן הי"ד לעזרה. והוא סידר להם מקומות לינה ואכילה, וכל יתר הצטרכותם בלמדם שם במשך שנה שלמה¹¹. כפי עדות אחד משרידי התלמידים דאז¹², היתה זו הישיבה היחידה שהתקיימה בעיר האמיל, וכבר בטלה הישיבה הקודמת.

בחינוך ילדיו יחיו, מסר נפשו בפועל ממש שלא ילכו ללמוד בבתי-ספר ממשלתיים; שם לימדו לתלמידים כפירה ר"ל באלקות, ובמקום זה שכר להם מלמד שיבוא הביתה ללמוד עם ילדיו יחיו, וגם הוא בעצמו למד אתם.

באחד¹³ מימות חורף תרצ"א (1931), בעת הריונה של זקנתנו ע"ה עם בנם הצעיר (אאמו"ר הרה"ח התמים ר' שניאור זלמן הלוי ע"ה¹⁴), גורשה המשפחה מדירתם, באמצע סופת שלג חריפה, ע"י ממשלת הזדון ימ"ש, בטענה שהם "פאראזיטים" - שהיות זקננו הי' חסיד חב"ד בכל נפשו ומאודו, ותקיף בדעתו בכל הקשור לקיום התורה והמצוות בכלל, ובפרט בכל הקשור לשמירת שבת כהלכתה, ובגלל זה ממשלת הזדון ימ"ש לא נתנו לו משרה שיוכל לפרנס את בני ביתו, כי אמרו שלא מגיע למשפחת זקננו לחיות כמו בני אדם וכו' וכו'. ובלית ברירה, קבעו את מגורם ב"עזרת נשים" של אחד מבהכ"ס של העיר האמיל. וגרו שם מתוך דחוקת מבהילה, ומתוך העדר תנאים אנושיים הכי יסודיים, משך כשבע שנים.

לאחרונה (בשנת תשמ"ט) נדפסה¹⁵ מכתבו של הרה"ג הרה"ת מוהר"ר שלמה יוסף ז"ל זעווין מכ"ה תשרי תרצ"ה אל כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע, ע"ד דרכי פעולה לטובת אחינו ברוסיא:

"... (2) דעתי אני לשלוח ב' וג' אנשים ידועים לבעלי-סוד ובעלי-דעת שיסעו לגלילות ידועים ועל אתר יודעו מאלה השייכים לכך, ושם לא יגלו כלל תוכן הדבר בשביל מה דרושים ידיעות אלה. ואני, למשל, יודע מאיש אחד המתאים ומוכשר לעבודה זו, הוא הת' ר' אלחנן סיגאלאו בהומיל, והוא גם ביקש אותי קודם נסיעתי אולי יהי' צורך בנסיעה לערים ועיירות להשיג ידיעות באופן שלא ירגישו בו כלל הוא מוכן ומוכשר לכך, וכ"ק שליט"א הלא יודע אותו היטב...".

וכ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע השיבו במכתבו הק' מיום י"ז מ"ח תרצ"ה:

"... בהנוגע לסדור הרשימה דעתי נוטה לאופן הב' האמור במכתבו שיהי' ע"י נוסעים, ולהתחלה יספיק הר"א שי' האמור במכתבו, אבל צריכים לכתוב לו סדר מפורט בהנוגע לסדר הנסיעה ואיזה חומר הוא צריך לקבץ ובמשך איזה שבועות הנני חושב אשר יוכל לקבץ חומר הגון ולסדר רשימה נכונה... אבל קיבוץ החומר לרשימה צריך להיות ע"י נוסעים כנ"ל.

"כשיכתוב לי כבוד ידידי שי' פרטי הדברים הנחוצים לקבץ החומר בשביל הרשימה אזי אכתוב אי"ה להר"א שי' הנ"ל בנדון זה...".

מחילוף מכתבים זה נראה, שזקננו הי' אחד מהעסקנים בעלי מרץ וכו' הבולטים בהחזקת היהדות דתקופה ההיא.

במשך תקופה ארוכה לימד תורה לתנוקות של בית רבן בעירו. הסדר (לפחות אחד האופנים שבזה) הי' שהלך בשעות הלילה לשכונה רחוקה כשעה מדירתו, ושם, במרתף החפור מתחת לקורות הרצפה (שנפתח מתחת מיטה), לימד תורה מתוך מסירת נפש ממש, במשך כמה שעות לכמה תלמידים לאור הנר של קעראסין (בניזן).

כל תושבי העיר האמיל, יהודים (ואפילו כאלה שלא היו שומרי תומ"צ) וגם, להבדיל, אינם יהודים, התיחסו אליו בכבוד ובהערכה, בהכירם בו שסבל רבות, דחוקות וכו' וכו', בגלל דביקותו, מבלי פשרות, לעקרונות היהדות.

בשעות המוקדמות של בוקר יום ד' תשרי תרח"צ (1937), בעת שישב ולמד חסידות, כמנהגו ללמוד חסידות שעתיים (לכל הפחות)

10 נפטר ביום י"ט אייר תשל"א. וראה אודותיו: בטאון חב"ד (מס' 34-35) ע' 76. "די אידישע היים" סיון תמוז תשל"ה (מס' 64) ע' יב-יד, כא; שם אדר-ניסן תשל"ז (מס' 67), ע' יח-יט, ט.

11 ולאחרי שנה אחת, הוכרחה הישיבה לעבור משם, ועברה לעיר חרקוב.

12 הרה"ח התמים ר' נחום ע"ה וואלסאו. נפטר ביום ז' אדר תשס"ב.

13 בכללות קטע זה, ראה ספר של ב"ד הרב אלחנן שי' לשם (דלעיל הע' 9) ע' 1 ואילך.

14 נפטר ביום כ"א תמוז תשס"ו.

15 בספר "תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית" ע' שס.

בכל יום, נאסר ר' יצחק אלחנן הי"ד ע"י השלטונות, ועקבותיו לא נודעו. רק אחרי הרבה שנים (בשנת תשכ"ו (1966)), הודיעו (באמצעות הצלב האדום), שנפטר במאסרו ביום כ"א טבת ה'תש"ו (1945). אבל מובן שאין להסתמך על תאריך זה בוודאות - גם אופן פטירתו לא נודעה). הי"ד.

לאחרונה (בשנת תשנ"ג)¹⁶ נתגלה תיק החקירה של זקננו, בארכיון של משטרת עיירת האמיל, ושם מפורש שר' יצחק אלחנן הי"ד נשפט למוות ר"ל ע"י "טריוקע" של שלשה חוקרים, ונרצח במאסרו ע"י הסובטיים הארורים ימ"ש ביום כ"ה טבת תרצ"ח (1938), בגיל 41 שנה. הי"ד.

(מכתבי זקננו אל הרב ישראל דזייקאבסאהן ז"ל, נדפסו לעיל - מע' 48 ואילך).

זוגתו הרבנית מארייאשא ע"ה זכתה לגדל את ילדיהם יחיו, על ברכי התורה ומצוות. והעמידו משפחות בישראל כן-ירבו שיחיו. והרבה מצאצאיהם יחיו זכו לנסוע בשליחות הפצת היהדות בערים ומדינות רבות בכל רחבי תבל.

זכתה שהאריכה ימים לשיבה מופלגה, ונפטרה ביום כ"ף טבת תשס"ז (2007) בשנתה ה-106. ומ"כ בחלקת הנשים בשורה הראשונה ליד האוהל הק'¹⁷.

יהי זכרם ברוך

16) בעת ביקור דודנו הרה"ח התמים ר' בן-ציון הלוי שי' שגלוב, בחודש תמוז תשנ"ג, בארכיון של משטרת עיירת האמיל, והועתק ג"כ בספר של ב"ד הרב אלחנן שי' לשם (דלעיל הע' 9) ע' 80 ואילך.

17) פרט מעניין בקשר לפטירת זקנתנו, שנפטרה יום לפני יום היארצייט של זקננו הי"ד שהמשפחה ציינה במשך הרבה שנים (תשכ"ו-תשנ"ג). ועל מצבתה חרוטה:

פ"נ

אשה חשובה צנועה ויראת ה'

בעלת מסירת נפש

מרת **מארייאשא** ז"ל

בת הרה"ח ר' **בן ציון**

ומרת **מינא עטא אסתר** הי"ד ע"ה

שגלוב - גארעליק

פעלה במסירות נפלאה בימי הזעם הנידודים

והרעב לחנך ילדי בדרכי החסידות בלי פשרות

אספה צדקה בעד החזקת התורה ועשיית חסד

ובמיוחד עבור המוסד אהלי תורה

עמדה בהושע"ר עם הדי מינים

של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

לזכות נשי ובנות ישראל

אשת

הרה"ח התמים ר' **יצחק אלחנן [הלוי]** הי"ד

למד בישיבת תו"ת ליובאוויטש שבליובאוויטש

מחסידי כ"ק אדמו"ר מהורשיב

וכ"ק אדמו"ר מהורי"צ זצוקלה"ה

וממייסדי ישיבת תו"ת בעיר גאמעל

נרצח עקד"ה בדמי ימיו כ"ה טבת תרצ"ח

ע"י הסובטיים הארורים ימ"ש

בעד עבודתו בחיזוק התורה והיהדות

וביחוד בהכניסו את ילדי ישראל בבריתו של א"א ע"ה

ומאז נשארה אלמנה כל ימי חייו

זכתה לראות דורי דורות צאצאים

הולכים בדרכי התורה והחסידות

וביניהם שלוחי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בכל קצוי תבל

האריכה ימים ונפטרה בשיבה מופלגה

ביום כ' טבת ה'תשס"ז

ת' נ' צ' ב' ה'

ADAM'S WORDS UPON THE CREATION OF CHAYA.
(EVE)

"She's of my bones;
She's of my flesh;
She's not only made
out of him, she's
made for him."

THIS WORLD IS SO LIMITED.
THERE IS A MOMENT AND
ANOTHER MOMENT AND
ANOTHER, NEVERTHELESS...

**God's
essence
is here.**

This is not just
the message of
the Torah, but
this is also the
message and
Truth of our
Souls.

EVERY SOUL THAT LEARNS
TORAH AND DOES MITZVOT
HAS A CONSCIOUSNESS THAT
THERE IS NOTHING BESIDES
GOD. THERE IS NO OTHER
REALITY BESIDES TORAH AND
MITZVOT. WHEN WE THINK
ABOUT THIS, WE ARE AROUSED
TO A LOVE FOR GOD AND A
MOTIVATION TO DO WHAT
GOD WANTS US TO DO.

Natural love

LIKE THE LOVE OF A SON
FOR HIS FATHER. MOST OF
THE TIME THIS LOVE IS TAKEN
FOR GRANTED. BUT WHEN THE
FATHER IS ABSENT, THE SON
MISSES HIM. SO, TOO, WHEN WE
MISS GOD, GOD TAKES PLEASURE
IN THIS BECAUSE WE ARE TAKING A
STEP CLOSER TO HIM.

**Marriage is
about creating
a permanent
edifice for God.**

The only thing that's
really real is Torah and
mitzvot and doing God's
will.

**God is
always there
for you.**

JUST AS HUSBAND
AND WIFE ARE ALWAYS
THERE FOR EACH OTHER.

How can you make God
real in your life?
Invest in your love.
Develop it. Feel it.

The Love Between Husband and Wife

IS A DEVELOPING LOVE. THEY FEEL THE WARMTH; THEY DEVELOP
THEIR LOVE AND CREATE A BOND. IT BECOMES REAL AND
POWERFUL, THE MOST POWERFUL KIND OF LOVE. THERE ARE
MANY KINDS OF INSTINCTIVE LOVE, BUT WHEN YOU DEVELOP A
LOVE THAT IS EXCLUSIVE TO ALL OTHERS, WHEN YOU DEVELOP A
LOVE THAT IS SO REAL YOU CAN FEEL IT AND IT IS UNDENIABLE
THAT HAS A PERMANENCE.

**May we have the Beir Hamikdash
as real and clear as day where God
dwells among us as the ultimate
reality.**

ביום
27 ELUL
5770

THE REBBE'S CHAPTER, CHAPTER 111

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדלים מעשי ה':
 א הַלְלוּ־יָהּ | אֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסֹד יִשְׂרָיִם וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
 לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּה־דָר פִּעְלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמַדַּת לְעַד: ד זְכַר עֲשָׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחֲמוֹם
 יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירְאָיו יִזְכַּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתֵת לָהֶם נַחֲלַת
 גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נְאֻמִּים פֶּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת
 וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוּשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י יֵאֱשִׂית חֲכֵמָה | יִרְאֵת
 יְהוָה שְׂכָל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עֲמַדַּת לְעַד:

FREE TRANSLATION OF THE REBBE'S CHAPTER, CHAPTER 111

111

This psalm is written in alphabetical sequence,
 each verse containing two letters, save the last two verses
 which contain three letters each. The psalm is short yet
 prominent, speaking of the works of G-d and their greatness.

1. Praise the Lord! I will give thanks to the Lord with all my heart, in the counsel of the upright and the congregation. 2. Great are the works of the Lord, [yet] available to all who desire them. 3. Majesty and splendor are His work, and His righteousness endures forever. 4. He established a memorial for His wonders, for the Lord is gracious and compassionate. 5. He gave food to those who fear Him; He remembered His covenant always. 6. He has declared the power of His deeds to His people, to give them the inheritance of nations. 7. The works of His hands are true and just; all His mandates are faithful. 8. They are steadfast for ever and ever, for they are made with truth and uprightness. 9. He sent redemption to His people, [by] commanding His covenant forever; holy and awesome is His Name. 10. The beginning of wisdom is fear of the Lord; sound wisdom for all who practice it-his praise endures forever.

PLEASE NOTE:

This publication contains sacred writings.
 Please do not desecrate it.

Rebbetzin Shagalov thanked the man and asked for the address of the friend so she could personally thank him. The man gave her the address and Rebbetzin Shagalov went there. No one in the building knew of anyone by the name she had been given.

When the potato patch began to sprout it had to be watched carefully, for if anyone walked on the young potato shoots the potatoes would surely be ruined.

Just at that time, the government wanted to close the synagogue, and Rebbetzin Shagalov decided to save as many holy books as she could. Since taking the holy books out the front door and storing them somewhere else would be too conspicuous, she decided to take them out through a window in the back, right near the potato patch.

Since the widow was adamant that no one should walk on her half of the patch, Rebbetzin Shagalov suggested that they should exchange patches, so that the area they would have to walk on, in order to save the holy books, would only be in her patch.

When the widow asked Rebbetzin Shagalov with what she would feed her children, The Rebbetzin once again replied, "G-d will surely help us."

Night after night, the Shagalov children would sneak into the *shul*, and pass the holy books out to safe hands on the other side of the window, whereupon they were carried across the potato patch, to a side door in an old man's house, from where they were distributed to other safe houses.

Because of all this activity, a path had been trodden on the patch. When the time came to dig up the potatoes, they were normal size everywhere except where the path was. Under the path they were gigantic!

(Reprinted from *Living With Moshiach* Issue 510-511, pp. 22-26)

TIME FOR UNITY; TIME FOR STRENGTH!

The most important principle in the Torah is the protection of Jewish life.

It's more important than *Shabbat*, more important than holidays, even fasting on Yom Kippur.

Right now, in Israel, and everywhere, Jews must stand together in unity and do whatever possible to protect Jewish life.

The Rebbe teaches that there are **ten** important *Mitzvot* we can do to protect life. See what you can do:

- 1) **Ahavat Yisroel**: Behave with love towards another Jew.
- 2) **Learn Torah**: Join a Torah class.
- 3) Make sure that Jewish children get a **Torah true education**.
- 4) Affix kosher *Mezuzot* on all doorways of the house.
- 5) For men and boys over 13: Put on *Tefillin* every weekday.
- 6) Give **Charity**.
- 7) Buy **Jewish holy books** and learn them.
- 8) **Light Shabbat and Yom Tov candles**. A *Mitzvah* for women and girls.
- 9) Eat and drink only **Kosher Food**.
- 10) Observe the laws of **Jewish Family Purity**.

In addition the Rebbe urges that:

Every Jewish man, woman and child should have a letter written for them in a *Sefer Torah*.*

Every person should study either the Rambam's *Yad Hachazakah* -- Code of Jewish Law -- or the *Sefer HaMitzvos*.

Concerning Moshiach, the Rebbe stated, "The time for our redemption has arrived!" Everyone should prepare themselves for Moshiach's coming by doing random acts of goodness and kindness, and by studying about what the future redemption will be like. May we merit to see the fulfillment of the Rebbe's prophecy now!

*. There are several Torah scrolls being written to unite Jewish people and protect Jewish life.

Letters for children can be purchased for only \$1. Send your Hebrew name and your mother's Hebrew name plus \$1 to: "Children's Sefer Torah," P. O. Box 8, Kfar Chabad, 72915, Israel, or via the Internet, at: <http://www.kidstorah.org>

The bizarre story about the stranger was, of course, to protect the *mohel's* identity. But, it was no secret to anyone; everyone knew the one *mohel* left in the city, Rabbi Yitzchok Elchonon Halevi Shagalov, a young rabbi who had studied for ten years in the famous *yeshiva* in Lubavitch, and was one of the *chasidim* left in Russia by the Previous Rebbe to continue with Lubavitcher activities at great personal sacrifice.

* * *

In the early hours of the morning, on the 4th of *Tishrei*, 5698 (September 9, 1937), while still up and learning *Chasidus*, as was his nightly custom, Rabbi Yitzchok Elchonon Halevi Shagalov was arrested for spreading *Yiddishkeit* in Russia and shot to death (at the age of forty) in prison less than five months later, on the 25th of *Tevet*, 5698 (December 29, 1937).

In 5713 (1953), his wife Rebbetzin Mariasha Shagalov, settled in Crown Heights, Brooklyn, New York, where she lived until her passing, at age 106, on 20 *Tevet*, 5767 (January 10, 2007).

By the grace of G-d, she merited to enjoy the blessings of many descendants (including a number of great-great-grandchildren), all of them Lubavitcher *chasidim*, and many of them emissaries of the Rebbe on all five continents!

(Reprinted from *Living With Moshiach* Issue 460, pp. 16-22)

A STORY OF BITACHON -- TRUST AND FAITH

The *bitachon* of Rebbetzin Mariasha Shagalov-Garelik

At⁶ the time of this particular incident in the life of Rebbetzin Mariasha Shagalov, of blessed memory, the family lived in a synagogue gallery in the town of Gomel in Russia.

Years before, they had lived in rented accommodations belonging to a wealthy man. However, when private property was nationalized in Russia every family was given a room, including the previous home owners.

To qualify for these accommodations, the family had to work, which meant working on *Shabbat*.

Reb Yitzchok Elchonon HaLevi Shagalov, however, would not work on *Shabbat*, no matter what!!! They were warned by the bailiff that unless Rabbi Shagalov took a job they would be thrown out of their meager accommodations.

The day soon came, in the winter of 1932, when the family -- there were five small children and Rebbetzin Shagalov was expecting a sixth -- was put out onto the street, in the middle of a freezing snowstorm. Having no other choice, the Shagalovs took all their meager belongings and found refuge in the unheated women's section of a *shul* (synagogue) in the outskirts of town.

In 1937, Rabbi Shagalov was arrested⁷ for his Jewish activities. Rebbetzin Shagalov never saw her husband again. He was one of the *Chasidim* left in Russia by the previous Rebbe, Rabbi Yosef Yitzchok Schneersohn, to carry on with Lubavitch activities of spreading *Yiddishkeit* -- Judaism -- in the Soviet Union. Now the family was truly destitute, but not without hope.

The upkeep of the building had come out of the proceeds of a large potato patch at the back of the *shul*. Rebbetzin Shagalov suggested to the widow who lived in a room downstairs in the *shul* that they sow the patch and from the potatoes and the proceeds they would be able to live.

The two women eventually found someone who was willing to do the work for 50 rubles -- a tremendous sum even in the best of times. The widow was shocked at the exorbitant sum, but Rebbetzin Shagalov exclaimed with certainty, "G-d will surely help." She hired the man, though she did not yet have the funds to pay him.

On the third day, when the work was nearly finished and the worker had to be paid, a stranger walked into the *shul* and said to Rebbetzin Shagalov, "I am a friend of a friend of your husband's. When my friend heard that your husband had been imprisoned, he gave me 50 rubles to give to you."

6. This story is based on an article written by Ms. June Goldsobel, printed in the *N'Shei Newsletter* of London, and reprinted in *L'Chaim*.

7. See above, page 28, footnote #5.

guard all day, neglecting my important work for the advancement of communism? I hold her responsible!” the husband said emotionally.

“Let the wife step forward,” the judge ordered. “Comrade, are you guilty of perpetrating this heinous crime?”

“Comrade Judge,” she wept, “it isn’t true. He won’t listen to me. We live in a single, rented room in someone else’s house. One day I had to go shopping for food and I left my baby sleeping in his crib. I made sure to lock the door before I left. It took me longer than I expected. Just imagine how frightened I was when I found the door of our room wide open! I looked around and saw that nothing had been touched. But suddenly, I realized that my baby was gone!

“There was no one else in the house, no one to ask, no sign of any theft. I ran out into the street like a madwoman when I suddenly saw my parents and my husband’s parents. Imagine my relief when I noticed my mother carrying the baby. She tried to calm me; they had just taken the baby for a walk, she told me.

“I believed them. But when I brought him home and changed his diaper I had a fit. How could my parents do this to me?” she screamed.

“Terrible,” the judge shook his head. “Unbelievable that in the modern Soviet Republic these religious practices still exist. Let the child’s grandparents come forward.”

All four grandparents stood together. Both grandfathers had gray beards and wore long black coats. The grandmothers’ heads were covered with kerchiefs. One of the grandmothers, who knew a little more Russian than the others, spoke for them all.

“Honorable Comrade, I admit that I can’t see what’s wrong with our grandchild having a *bris* like all Jewish boys. But you should know that we didn’t mean to do it. It just happened.”

The public galleries reverberated with howls of laughter. The judge called for silence and asked sarcastically. “How, Babushka, does a circumcision just happen?”

“We took our little grandson out for some fresh air. We came to streets where we hardly ever go. Suddenly a young rabbi walked over to us, whom we never saw before and asked, ‘Do you want your grandson to have a *bris* like every Jewish boy?’ ‘Of course,’ we answered. So he quickly took out a knife and before we knew what was happening our grandson had a *bris*!”

The gales of laughter from the galleries couldn’t be contained.

“Babushka, have you finished your ridiculous story?” asked the judge.

“I have told you all,” said the grandmother. “But I want you to know that I am very happy.”

“Happy?” roared the judge. “About what?”

“Happy that our dear little grandson had a *bris*. Just like you, your honor! Aren’t you proud to be a Jew?”

Try as he might, the judge could do nothing to stop the titters and snickers. Eventually the courtroom was brought to order. The husband was called back to the witness stand.

“Tell me, Comrade, hero of communism, if not for this most unfortunate affair, is there any other reason you have for divorcing your wife?”

“No, Comrade Judge, none whatsoever.”

“If I tell you that she is not guilty, will you consider returning to her?”

“Of course, Comrade,” said the husband.

“Then, here is the decision. Your wife is innocent. It is entirely the fault of the grandparents who persist in observing these religious practices. They will be fined 50 rubles. This is the decision of the Soviet Court of Gomel.”

As the spectators filed out of court, they couldn’t help but admire the ingenious plan of the young party-member and his wife to have their son circumcised while still retaining his high-ranking job and party membership.

his way of staying home. He had a huge, seven-course meal, took a long, relaxing bath, got into his pajamas and went to bed early.

The wedding on the other side of town was in full swing when the violinist, an extremely talented musician who could change people's moods through his music, noticed that Avraham's joy was not complete.

The violinist approached Avraham and asked if there was anything he could do: "My reputation will suffer if I can't make the father of the bride happy."

Avraham told the violinist that he was saddened by his brother's absence. "I will go and bring him here," the violinist offered.

And so, the violinist went to Reb Shlomo's house. He stood outside of Shlomo's bedroom window. Half asleep, Shlomo came to the window to see who was playing. He was so intrigued and entranced by the violinist's recital that he opened his door and went outside.

In this manner the violinist and Shlomo walked through the town until they reached the wedding hall.

Slowly, slowly, they approached the wedding until Reb Shlomo found himself in the middle of the dance floor at the wedding hall. He looked around and saw everybody so beautifully dressed. Then, he looked at himself and realized, with quite a bit of embarrassment, that he was hardly dressed as befits the uncle of the bride. Indeed, he was a sorry state in his pajamas!

"Brothers," Rabbi Estulin concluded, "we're all going to be there in the middle of the dance floor when Moshiach comes. Because, as our Sages teach us, the Redemption is like the consummation of the wedding ceremony between G-d and the Jewish people, which took place at the giving of the Torah on Mount Sinai.

"The Torah and *mitzvot* that we do are like the clothing of our souls. It is up to us to come to the wedding dressed as befits the uncle of the bride, and not in our pajamas!"

COURT CASE IN GOMEL

The⁴ following is a true story related by a Russian Jewish woman who was present at the court case described below:

In⁵ 5684 (1924), the Russian masses, most of whom had been fervently religious before the Revolution of 5678 (1917), were in the process of being weaned away from their religion. But, there were many -- even Communist party members -- who remained faithful to their religions. Many Jews retained outward appearances to show that they were good Communists, but deep within them burned the eternal Jewish spark.

One such man created a sensation in Gomel. Soon after his wife gave birth to their first child, a son, he said that he was suing for divorce. The reason: his wife had the baby circumcised!

The Communists had a chance to display to Gomel's Jewish population how a young man was prepared to sacrifice family ties for his party. They immediately planned a public trial. The trial was well publicized and when the day arrived the galleries were filled to overflow.

The judge, who was himself Jewish, called the husband first. "Tell me, Comrade, are you a loyal party member?" he asked.

"I am indeed." And the husband described his important post in the governmental hierarchy.

"Until now, have you loved your wife? Have you been on good terms?" asked the judge.

The husband answered in the affirmative.

"What then, Comrade, has happened that you wish to divorce her?" the judge asked.

"Comrade Judge, my wife gave birth to a son. I looked forward to bringing him up as a true Communist. One day, I came home and to my utter consternation found that he had been circumcised! Was I supposed to stand

4. This story was written by Rabbi Doniel Dov Goldberg and was originally printed in *Di Yidishe Heim*, and adapted in brief in *L'Chaim*.

5. See "*A Life of Sacrifice*" - The Life and Times of Reb Yitzchok Elchonon Halevi Shagalov, by my cousin Rabbi Elchonon Lesches (2003: Brooklyn, NY). *Ed.*

waiting, in the merit of the Rebbe's blessing.

"We named our oldest son Adam Daniel, and his brother, Ariel Avner," concludes Ronni. "The meal following the *brissim* became a powerful demonstration of faith and trust in the Rebbe's words. There is no doubt in the minds of all who shared in our *simchah* that the Rebbe's prophecy that our generation will experience the revelation of Moshiach and the Final Redemption will immediately be fulfilled."

IT HAPPENED ONCE

The following story was related by Rabbi Zalman Notik, the *mashpia* -- spiritual advisor -- of *Yeshivat Torat Emet* in Jerusalem:³

A group of *yeshivah* students were on their regular Friday afternoon schedule of helping Jewish boys and men put on *tefillin*. The students met a group of recent immigrants from the Soviet Union.

The students were teaching the men how to put on *tefillin* when all of a sudden an old Russian-born Jew approached them excitedly: "You're from Lubavitch?" he asked them. "Do I have a story to tell you!"

"When I was a youth back in Russia," he began, "I used to attend the secret Torah gatherings (*farbrengens* -- chasidic gatherings) of the Lubavitchers. I also used to pray with them and went to their classes.

"At one *farbrengen* I will always remember, the main discussion was the desire to be reunited with the Rebbe, Rabbi Yosef Yitzchok (the Previous Rebbe). We sang 'G-d should give us good health and life, and we will be reunited with our Rebbe.' Our intense yearning to be with the Rebbe was almost palpable, and was growing from minute to minute.

"In the middle of the *farbrengen*, a few of the *Chasidim* suddenly stood up and decided to 'take action.' Grabbing some chairs, they turned them upside-down and arranged them in a row to make a 'train.' Just picture it -- grown men behaving like kindergarten children, sitting on overturned chairs and making believe they were going to the Rebbe!

"Most of the others, myself included, stood around watching. We laughed at them and told them they were crazy. What ridiculous, childish nonsense!

"But, do you know," concluded the man in amazement, "within a short time, all of the *Chasidim* who rode the 'train' received permission to leave Russia, and actually did go to the Rebbe. Whereas the rest of us, the 'normal' ones, were left behind. As you can see, most of us did not have the strength to keep up our observance of Torah and *mitzvot* (commandments), and are only now beginning to catch up..."

LET'S BE READY!

Reb Zalman Estulin, of blessed memory, told this story many years ago at a chasidic gathering -- a *farbrengen*.

Once, there were two brothers, Avraham and Shlomo, who exhibited unbelievable brotherly love. As children they never fought. They studied Torah together and eventually, after they married fine, Jewish women, they settled down in the same city.

Sad to say, the brothers got into a foolish argument as is bound to happen. Things went from bad to worse until it got to the point where as friendly and loving as the brothers had once been they now hated and abhorred each other.

Years passed in this way until the time came when Reb Avraham was going to marry off his eldest daughter. Despite the fact that they had not spoken for over a decade, Reb Avraham wanted his brother to share in his happiness.

And so, he sent Shlomo a letter of apology for all past wrongs and an invitation to the wedding. When no reply came, Avraham sent a messenger. But the messenger came back with the message that Shlomo would not even consider coming to the wedding.

The evening of the wedding arrived, and though Reb Avraham was happy, his joy was tinged with sadness in knowing that his brother would not attend the wedding.

For his part, Reb Shlomo had scheduled his evening in such a way that feelings of remorse would not get in

3. Adapted from *Beis Moshiach* Magazine.

On the first Sunday after they moved, Ronny went to the Rebbe to ask for a blessing for children. "When I stood in his presence," relates Ronni, "I was seized by an uncontrollable inner trembling. 'We have been married seven years and we still don't have children. We ask that the Rebbe bless us with children.' The Rebbe gave me two dollars with his assurance: '*b'karov mamash* -- really soon.'"

Ronni returned twice in the next month. This second time the Rebbe handed him two dollars, again saying, "*b'karov mamash*." The next time the Rebbe gave him two dollars with the assurance of "*besurot tovot* -- good news."

"I went back to the Rebbe a fourth time. This time the Rebbe gazed at me with especially penetrating eyes. When I finished my request, he took out three dollars and gave me the first one and said, 'This is for you.' Then he gave me a second dollar and said, 'This is for your wife.' When the Rebbe gave me the third dollar, he said, 'And this is for the children who will be born.'

"After this explicit promise I didn't have a shadow of a doubt that we would have children. My joy knew no bounds. My wife and I fully believed in what the Rebbe had said, and we decided to buy a stroller as a concrete expression of our faith and to make a 'vessel' for the Rebbe's blessing. I thought that if the Rebbe had promised children, in the plural, it seemed we were going to have twins. So we bought a double stroller."

Ronni opened a business in the Rebbe's neighborhood, Crown Heights, Brooklyn, called Union Limousine Service. Months went by. Years went by.

"They were very difficult years, years that tested our faith, but thank G-d, we can say we withstood the test. We were 100% convinced that the blessing of the *tzaddik* of our generation would be fulfilled.

"Two years ago," continued Ronni, "when we moved, Esther momentarily hesitated about whether to take the stroller with us. I told her that the stroller was a sign of our strong faith in the Rebbe's blessing and that we would take it to our new home."

In order to make additional "vessels" for the Rebbe's blessing, Ronni made good resolutions in a number of areas, "especially in the Rebbe's suggestion to study each day *Chitas* (a portion of the Torah, Psalms and *Tanya*) and Maimonides' *Mishne Torah*. I learned the Rebbe's and Rebbetzin's chapters of Psalms by heart, and often while traveling I would say them and feel a special closeness to the Rebbe," he says.

"In my work at the car service I make sure that every car is equipped with a charity box and a *Chitas* as per the Rebbe's instructions years ago. In general, I tried to use my work at the car service as a means of disseminating the Rebbe's messages. When I drive I often hear people's stories. People tell me their problems and I tell them about the Rebbe's various campaigns, for whoever fulfills them merits much blessings and success. I am sure that over the years I have gotten hundreds of people to check their *tefillin* and *mezuzot* and to take on new *mitzvot*.

"More than anything else, I tried to talk to my passengers about the importance of loving a fellow Jew, the *mitzvah* that is considered a great principle of the Torah. In recent years I've written to the Rebbe regarding a blessing for children and have put these requests in the *Igrot Kodesh* (volumes of the Rebbe's letters). Often I received explicit answers in which the Rebbe acknowledged receipt of my letter and wished me good news regarding children.

"A little over a year ago, I received an answer in the *Igrot Kodesh* that I should donate money to *yeshivas* world-wide, and that this merit would help us to have children. The Rebbe continued in that letter to say that certainly after the birth of the children we would make sure to give them a Chasidic education.

"Eleven months ago, in the middle of a routine trip in Crown Heights, my cell phone rang. My wife told me with tears of joy that the results of her blood test were positive. I was stunned. I stopped the car and began crying like a child. I informed the Rebbe that very day that his *bracha* (blessing) was being fulfilled. Then I told Rabbi Leibel Groner, one of the Rebbe's secretaries, with whom I had been in close contact over the years. Rabbi Groner told us about various directives concerning pregnancy that he had received from the Rebbe.

"Two months later, the doctor told us it was twins. We saw how the Rebbe's blessing was being fulfilled precisely. On Wednesday, 7 *Cheshvan* 5762 (Oct., 24, 2001) at 10:20, our twin sons were born."

On Wednesday, 14 *Cheshvan* (Oct., 31) the twins' *brissim* took place at the Georgian shul in Queens.

In light of the Rebbe's directive to publicize the wonders and miracles that G-d does for us to hasten the Redemption, the entire congregation, family and friends, heard about the twins who had been born after 17 years of

the moment of Redemption. Only forty years later, after sending thousands of emissaries around the world, initiating the *Mitzvah* Campaigns to reinvigorate Jewish observance, and inspiring millions, did the Rebbe proclaim, “The time of our Redemption has arrived.” This is a totally different message that has never before been enunciated in the history of the Jewish people.

The *Midrash (Yalkut Shimoni)* tells us that in a time when we will witness an event like the Gulf War, Moshiach will tell the Jewish people that the time of the Redemption has arrived. **This is not a hope, a wish, or a special opportunity, but a call to prepare to greet Moshiach!**

The Rebbe has said that the time is now. The question each of us must ask ourselves is not, “When is Moshiach coming?” but rather, “Am I ready for Moshiach’s coming today!”

PROPHECY TODAY

ADAPTED FROM THE WORKS OF THE REBBE

Of² all the prophecies in Scripture that refer to the messianic era, the one contained in the Torah portion of *Balak*, is most unusual in that it came from Bilaam, a gentile prophet. Bilaam, the foremost prophet of his time, was forced against his will to foretell the downfall of the nations of the world and the ultimate ascendancy of the Jewish people.

The very fact that this prophecy is included in our holy Torah indicates its special significance; indeed, it contains a distinct advantage precisely because it was said by a non-Jew. For when Moshiach comes, the Jewish people will no longer be subservient to the nations; on the contrary, the gentile leaders will vie with one another for the privilege of serving the Jews! Thus, the prophecy of Bilaam concerning the Final Redemption not only gave the Children of Israel cause for rejoicing over their future, it actually afforded them a “taste” of the way things will be in the messianic era.

As far as prophecy itself is concerned, our Sages foretold its reoccurrence among the Jewish people before Moshiach’s arrival according to the following chronology: Commenting on the verse in the Torah portion of *Balak*, “At the proper time shall it be said to Jacob and to Israel, what G-d has wrought,” Maimonides noted that prophecy would return to Israel after “the proper time” had elapsed after Bilaam, i.e., after the same number of years as had passed since the creation of the world until his prophecy. Bilaam’s prophecy was said in the year 2488; 2488 years after that, in the year 4976, prophecy was destined to return to the Jewish people.

In fact we find that this was indeed the case, for it was then that prophetic luminaries began to appear on the Jewish horizon -- Rabbi Shmuel Hanavi, Rabbi Elazar Baal “Harokeach,” Nachmanides, the *Ravad* (Rabbi Abraham ben David), Rabbi Ezra Hanavi and Rabbi Yehuda the *Chasid*, and others.

More generations passed until the birth of Rabbi Israel Baal Shem Tov, the founder of *Chasidus*, and his successor, the *Maggid* of Mezeritch, about whom it was said that they “could see from one end of the world to the other.” The following generation produced Rabbi Shneur Zalman, who formulated *Chabad Chasidus*. Had he lived in the times of our prophets he would have been on a par with them; moreover, this chain of prophecy continued from one *Chabad* leader to the next, until the present day [when the Rebbe has prophesied that Moshiach’s arrival is imminent].

The return of prophecy to the Jewish people is therefore both a prerequisite and preparation for the messianic era, which is due to begin at any moment.

THE REBBE’S BLESSING

Like every young couple, Ronni and Esther Navon looked forward to having children. As the years went by they began to worry. They went from doctor to doctor, each one telling the couple that medical science had nothing to offer them.

In the summer of 1991, Ronny and Esther moved from Israel to Queens, New York, where Esther’s parents live.

---

2. Adapted from the Rebbe’s talk, on *Shabbat Parshat Balak*, 5717/1957, as edited by the Rebbe, and printed in “*Likutei Sichot*,” Vol. 2 (pp. 588-9).

‘prophecy will return to Israel.’ They are the prophets of our generation, ‘like me (Moshe),’ i.e. they are the ‘spark of Moshe’ that exists in every generation.”

The Rebbe elaborates:

“They are ‘your judges.’ This is reflected in their function as *nesi'im* (leaders). This term, related to the word *hisnasus*, ‘uplifted,’ reflects how they are elevated above the people. In this capacity they serve as teachers of the Torah to the people. Similarly they serve as ‘your advisors,’ giving counsel in connection with our Torah service, and also giving advice in worldly matters, which is the function of prophets.”

Coming closer and closer to the main point of his talk, the Rebbe urges every person to accept upon himself the rulings and advice of the judges and advisors of our generation, our Rabbis in general, and in particular, “the leader of our generation, the judge, adviser and prophet of our generation,” (meaning himself!). Our acceptance of the “judge, advisor and prophet of our generation” helps this aspect of Redemption, which we pray for three times a day, to bloom.

The Rebbe emphasizes that we believe him, not only because of what we have seen with our own eyes, but because of the Divine command from the Torah to heed a prophet. He says that G-d has chosen an individual to serve as judge, advisor and prophet to the generation. Notably, this leader brings not only the Jews closer to Divine service, but indeed, “all the people of this generation.” Then he delivers the prophecy that we will see Moshiach with our own eyes.

The Rebbe’s words follow.

“When a person has the merits and individual perfection required of a prophet, and he performs signs and wonders -- as we saw and see continually in the fulfillment of the blessings of the leader of our generation, the Previous Rebbe, ‘we do not believe in him only because of the sign [he performed]..., but because of the commandment which Moshe gave in the Torah.’

“Furthermore, a prophet about whom another prophet testifies that he is a prophet -- as in the case with the Previous Rebbe, and is continued in the next generation through his disciples --, he is accepted as a prophet and requires no investigation. He has to be obeyed immediately ‘even before he performs a sign.’ ‘It is forbidden to disparage or criticize his prophecy saying that it is perhaps not true.’ There is a specific negative commandment forbidding us to test a prophet more than necessary. After it has become known that he is a prophet, the people should believe in him, and they should not disparage or criticize him. Their belief should not be in the prophet as an individual, but as a messenger charged with communicating the words of G-d.

“This concept has to be publicized to **everyone** in this generation. It must be made known that we have merited that G-d has chosen and appointed a person who of himself is far greater than the people of his generation, to serve as a judge, adviser and prophet to the generation. He will grant rulings and advice in connection with the service of the Jews and indeed, of all the people of this generation, in all matters of the Torah and its *mitzvos*, and in their general day to day behavior, allowing them to ‘know Him in all your ways,’ so that ‘all your actions should be for the sake of Heaven.’

“Surely this includes the fundamental prophecy, ‘To Redemption Immediately,’ for ‘Behold, Moshiach is coming.’”

*Adapted from the Rebbe’s talk, on
Shabbat Parshat Shoftim, 5751/1991*

* * *

What makes the Rebbe’s declaration -- that Moshiach’s arrival is imminent and the time for the Redemption has arrived -- different from those of great leaders of previous generations?

The Jewish people have believed in and awaited Moshiach’s coming since the beginning of our nation. In numerous instances throughout Jewish history, *tzaddikim* (righteous people) of various generations pointed to hints in the Torah that the promised Redemption was near at hand. Sensing the special opportunity for Moshiach’s coming, they motivated the Jewish people to study more Torah, do more *mitzvos* and repent in the hope that these actions would be what was needed to make the Redemption happen.

In the times of the Previous Rebbe, the anticipation for the Redemption was truly tangible. The Previous Rebbe issued an urgent call to world Jewry: “Immediate repentance brings immediate Redemption.”

Even when the Rebbe accepted the leadership in 1950, though he said unequivocally that our generation is the last generation to live in exile and the first generation of the Redemption, he did not say that we had yet reached

ability to internalize it so that the person accepts it willingly and gladly, and not because it is forced on him.

Then the Rebbe draws a parallel between judges and advisors and Torah and prophecy. Torah, like the judge, issues rulings that come from above, endowed with Divine power and assistance. Prophecy, which is G-d's message as he chooses to communicate it through His spokespeople, is given in a way of advice, first to the prophet, becoming unified with his mind and speech, and then announced to the people in a way that they can grasp it.

In the Rebbe's words (translated from the Hebrew):¹

"Torah transcends the world, for it is the will and wisdom of G-d. Thus in the same way one cannot grasp the being of G-d in any way, the real essence of Torah is above our comprehension.

"In contrast, prophecy -- even though it is the word of G-d, 'the spirit of G-d spoke to me,' -- is the revelation of G-dliness to man. 'He revealed his secrets to his servants, the prophets,' according to their limits that it should be absorbed in the knowledge and mind of the prophet. A prophet becomes as one with the prophecy communicated to him and the vision of prophecy becomes clothed in his mind and understanding and also in his thought and speech, as it is written, 'The spirit of G-d spoke in me, and His word is on my tongue.'

"Moreover, prophecy is intended to be revealed through speech. The very term in Hebrew for prophecy, *nevuah*, implies that it is a subject proclaimed and announced to the people as in the term *niv s'fosayim* ('the expression of the lips'). This contrasts with Torah which can remain in one's thoughts. Also, the import of prophecy has connection with the events of the world. To quote the Rambam, 'A prophet is only there to inform us of what is going to happen in the future of the world.'

"Thus, the Torah and prophecy reflect the difference between 'your judges' and 'your advisors.' The task of the judge is to rule on the laws of the Torah, which is done by way of demand and decree. The advisor gives his advice 'clothed' in language acceptable to the advised, which he can understand, as is the way of a prophet."

Like an advisor, the Rebbe is coming to us in a way that takes into account our state of being, our readiness to hear G-d's message about the Redemption, and in a way that we are able to accept and internalize it.

However, there is another dimension to it. It is a commandment from the Torah to obey the prophets. Thus when we listen to a prophet, we are combining the two elements of Divine service: accepting the decree from above, and internalizing it of our own free will.

In the Rebbe's words:

"Just as there is a command to obey 'your judges' at all times, as is written in our Torah portion, *Shoftim*, so there is a command to obey the prophets, as is written separately in the Torah portion (18:15), 'G-d will set up for you a prophet from your midst, from your brothers, like me, and you shall harken to him.'

"In this context, the Rambam explains, 'One of the fundamentals of the religion is to know that G-d sends His prophecies through people.'

"In his *Iggeres Taimon*, the Rambam writes that 'as a preparatory step for Moshiach's coming....prophecy will return to Israel.' This can be understood in connection with the explanations above. To prepare us to be able to receive the revelations of the Era of Redemption, we must experience through prophecy a foretaste of the 'advice' that will be communicated in that era.

"It is therefore important for later generations to know that it is 'one of the fundamentals of the religion is to know that G-d sends His prophecies through people.' Always, in all generations, the revelation of prophecy is possible. Moreover, this will include even a level of prophecy which is akin to the prophecy of Moshe as implied by the verse, 'I will set up for them from their brothers like you.' Moshe's level is the zenith of prophecy, as the Rambam explains at great length. Nevertheless it is not exclusive to him, but reflected to others as well.

"In all generations, even before the Resurrection of the Dead, it is necessary to know that Torah law prescribes that G-d sends his prophecies through men, that the verse, 'I will set up a prophet...like you (Moshe)' applies in every generation. Every prophet is a continuation of the prophecy of Moshe and his Torah (except that in regard to revelation, there are different levels, as the Rambam explains)."

The Rebbe goes on to explain that we already have a foretaste of our "judges as of old" and our "advisors as at the beginning" in the generations of the *Chabad* Rebbes. "These leaders are the individuals through whom

1. Adapted from the Rebbe's talk, as edited by the Rebbe, and printed in "*Sefer Hasichot 5751*," Vol. 2 (pp. 780-795).

“Their conclusion is that all this is a nice dream, nice, but not very realistic. So what is the point of speaking so much about one’s dreams?”

“Chasidic philosophy explains that our current state of exile is like a dream; in a dream one’s sense of perception can tolerate the most contradictory and irrational things.

“In other words, our current ‘reality’ is a dream, while the world of Moshiach is the true reality. In a single moment, we can all wake up from the dream of exile and open our eyes to the true reality of our existence -- the perfect world of Moshiach. Everyone present in this room can immediately awaken himself from his dream, so that today, *Shabbat Parshat Pinchas*, 5744, before we even say the afternoon prayers, in fact this very moment, we all open our eyes and see Moshiach, in the flesh, with us, here in this room.”

May the Rebbe’s words of 27 years ago, and his prophetic promise of 20 years ago, that “the time of our Redemption has arrived,” be fulfilled Now!

THE REBBE’S PROPHECY

The Rebbe, Rabbi Menachem M. Schneerson of Lubavitch, issued a call that “**The time of our Redemption has arrived!**” and “**Moshiach is on his way!**”

The Rebbe stressed that he is saying this **as a prophecy**, and asks us all to prepare ourselves for the Redemption, through increasing acts of goodness and kindness.

Let us all heed the Rebbe’s call.

* * *

20 YEARS AGO, TORAH PORTION: *SHOFTIM* (CHAPTER 18, DEUTERONOMY)

Miracles, foretelling the future, and an uncanny understanding of every individual and situation were always associated with the Rebbe, but the week of the Torah portion *Shoftim*, 5751/1991, saw the Rebbe’s open acknowledgment that he is a prophet and that as a messenger of G-d, he is delivering the unprecedented news, “Behold, Moshiach is coming.”

His words are all the more remarkable since in all the years of his leadership, he did not even refer to himself as the Rebbe, speaking of his father-in-law, the Previous Rebbe, as leading the generation. Nor was it the Rebbe’s way to acknowledge as such the many miracles or prophecies which came through him.

In one instance, when someone had the nerve to ask the Rebbe how he knew to announce during the Gulf War that “Israel is the safest place in the world,” he is said to have responded, “I looked into the Torah and saw what it says, that G-d’s eyes are on it from the beginning of the year to the end.” Yet none of us would ever dare to take the same responsibility from reading that same Torah passage!

The miracles and prophecies of the Rebbe are legion, and have appeared in national and international media. Everyone knows the miracles of the Rebbe were accomplished without fanfare, with a wave of the hand, or clothed in “advice.” Yet the only time the Rebbe openly alluded to himself as a prophet was the week of the Torah portion, *Shoftim*, which includes in it the commandment to the Jewish people to listen to their prophets.

It was this week that the Rebbe delivered what he called his most essential prophecy, that Moshiach is actually coming, and asked that it be publicized to the entire world. He also reminded the Jewish people of the Torah laws regarding a prophet, how a true prophet must be obeyed, and should not be overly tested.

The Rebbe begins his talk with a discussion of the Torah commandment from *Shoftim* (Judges), “You shall appoint judges and officers in all your gates,” and how this is similar to what is said in the daily prayers, three times a day (from Isaiah), “Return our judges as of old, and our advisors as in the beginning,” which will take place in the final Redemption.

He elaborates extensively about the differences between a judge and an advisor and how both are needed in terms of Divine service. A judge is on a level above the litigants and delivers rulings from an elevated plane of authority.

On the other hand, an advisor is like a friend, similar in level to the person, and is able to communicate that it is in the person’s own best interest to accept the directive from above.

The judge represents the authority of the Torah. The advisor represents the internalization of the Torah ruling which the person sees is for his own good. Torah service is not complete without these two: a decree from above, and the

outlived Soviet Communism and continues to prove those who doubted him wrong.

The Previous Rebbe was a living example of his teachings. His strength and courage were not for his personal needs, but for the spiritual and material needs of the **entire** Jewish people.

Let us stand strong together, and demand from G-d what we need most, the arrival of our righteous Moshiach and the true and complete Redemption.

* * *

In a letter sent out by the Previous Rebbe on the first anniversary of his release from prison, the Rebbe explained that the 12th of *Tamuz* is a day of rejoicing for every single Jew:

“It was not myself alone that the Holy One, blessed be He, redeemed on the 12th of *Tamuz*, but also those who love the Torah and observe its commandments, and so, too, all those who bear the name *Jew* -- for the heart of every person of Israel, irrespective of his particular level in the observance of the *mitzvot*, is perfectly bound with G-d and His Torah. . . .

“This is the day on which the light of the merit of public Torah study banished the misty gloom of calumnies and libels.

“It is fitting that such a day be set aside as a day of gatherings -- a day on which people arouse each other to fortify Torah study and the practice of Judaism in every place according to its needs . . . .”

* * *

The Previous Rebbe’s redemption from prison is related to the ultimate Redemption through Moshiach and the personal redemption of every single Jew.

How can this be so? The Previous Rebbe was the leader of the Jewish people of his generation. The great commentator *Rashi* explains: “The leader includes the entire people.” Therefore, the redemption of the leader of the generation affects the entire generation.

The Previous Rebbe himself emphasized this point in a letter that he wrote to his *chasidim* on the 1st anniversary of his release:

“It was not myself alone that the Holy One, blessed be He, redeemed on the 12th of *Tamuz*, but also those who love the Torah and observe its commandments, and so, too, all those who bear the name *Jew* . . . .”

Our Sages have taught that on a person’s birthday his *mazal* -- luck, or strength -- is stronger than at other times. This is true even after the person’s passing. In addition, Judaism also teaches that the spiritual influences and energy that were present on a specific date in Jewish history repeat themselves and return on that same date throughout the ages.

Thus, on the 12th of *Tamuz*, the birthday and anniversary of deliverance of the Previous Rebbe, all of these additional spiritual powers are in place. Let us hook into them and use this auspicious day for Torah study, additional good deeds and charity, and a special, heartfelt request from each of us to the Al-mighty to bring the Final Redemption immediately.

EXILE IS BUT A DREAM

On *Shabbat Parshat Pinchas*, 5744/1984, the Rebbe spoke in a relatively unusual manner about his persistence and insistence on continuously discussing the coming of Moshiach. Following are translated excerpts from that talk:

“Some people wonder: How can a person appear in public, week after week, and repeatedly speak on one subject -- the coming of Moshiach?

“Furthermore, that person always stresses that he is not just speaking of the concept, but of the actual coming of Moshiach, here on this physical earth, and immediately, this very day. On each occasion he instructs those gathered to sing ‘May the Holy Temple be rebuilt speedily in our days,’ emphasizing that ‘speedily in our days’ should not be understood as ‘speedily, tomorrow,’ but as ‘speedily, today’!

“Certainly, every Jew believes that Moshiach can come at any moment -- after all, ‘I await his coming every day’ is one of the fundamental principles of Judaism. Still, they wonder, to believe that Moshiach will come at this very moment is hardly consistent with the reality of our lives. So why does this man speak incessantly about it, on every occasion, and with such single-minded intensity, as if to force the idea into the minds of his listeners?

time before sunset. Thus, she actually and symbolically brightens up her home with peace and harmony and with the light of Torah and *Mitzvot*. It is largely in her merits that G-d bestows the blessing of true happiness on her husband and children and the entire household.

. . . This is the great task and mission which G-d gave to Jewish women -- to observe and disseminate the observance of *Taharat Hamishpacha*, and of the other vital institutions of Jewish family life. For besides being the fundamental *Mitzvot* and the cornerstone of the sanctity of Jewish family life, as well as relating to the well-being of the children in body and soul, these pervade and extend through all Jewish generations to eternity.

Finally, it is to be remembered that the Creator has provided each and every Jewish woman with the capacity to carry them out in daily life in the fullest measure, for otherwise, it would not be logical or fair of G-d to give obligations and duties which are impossible to fulfill . . .

HISTORY-MAKING EVENTS

ADAPTED FROM A LETTER OF THE REBBE

. . . At this time, in proximity to the anniversary of the *geulah* -- deliverance -- of my father-in-law, the Rebbe, of saintly memory, from the tyranny of the Soviet regime on the 12th-13th of *Tamuz*, it behooves us to reflect again on those history-making events and how they relate to every one of us here and now. For, as he indicated in his first letter on the occasion of the first anniversary of his *geulah*, and as we see it clearly now, his deliverance was more than a personal one; it was a turning point in the survival of Russian Jewry, and is of lasting significance for every Jew everywhere.

This timely reflection should make every one of us all the more deeply appreciative of the blessing of freedom [which enables us] to live a full life of Torah and *mitzvot*. In addition, it should heighten our awareness of the sacred obligation to do one's utmost to spread and strengthen *Yiddishkeit*, with enthusiasm and love -- love of G-d, love of the Torah, and love of our Jewish brethren, which are inseparable.

By his total *mesiras nefesh* [self-sacrifice], even in the face of overwhelming odds, and by his ultimate triumph, with G-d's help, the Previous Rebbe has shown the way, and, in fact, trodden the path, so that every Jew can follow in his footsteps, with complete assurance that when he is firmly resolved to work for Torah and *Yiddishkeit*, he will overcome whatever difficulties there may be, and be successful, with G-d's help.

I hope and pray that the inspiration of the Previous Rebbe and the holiday of his Redemption will stimulate you and yours to redouble your efforts in the said direction in the days ahead, which will also widen the channels to receive G-d's blessings for you and yours, in all your needs, both material and spiritual.

YUD-BEIS TAMUZ

Monday, July 2, marks both the birthday of the Previous Rebbe, Rabbi Yosef Yitzchok Schneersohn, and the 85th anniversary of his liberation from Soviet prison and exile. When the Bolshevik revolution succeeded in overthrowing the Czarist regime in 1917, it set about destroying religion. Judaism, and particularly Chabad-Lubavitch, was a prime target. The Previous Rebbe devoted himself to keeping the flame of Judaism alive in Communist Russia.

So powerful was the Previous Rebbe's impact that at one point he was even offered a deal by the Communist government! He would be allowed to continue to support rabbis, ritual slaughterers, etc., and even continue to encourage Jews to attend prayer services on one condition: He had to stop educating the children in the ways of the Torah.

To the Previous Rebbe this was unacceptable, and he refused, saying, "If there are no children there will be no adults..." Without the proper Jewish education for our children, we as a nation, cannot survive. And even when the Previous Rebbe reached the shores of America, he continued to strengthen Jewish life by establishing schools here as well.

The Previous Rebbe showed great courage and determination when it came to preserving the Jewish way of life through Jewish education. He stood up to both Communist oppression and to those here in America who told him that *yeshivot* couldn't thrive in the new world. His legacy, Chabad-Lubavitch schools the world over, has

“The love you feel after five or ten years is a gradual strengthening of bonds. **As two lives unite to form one, with time, one reaches a point where neither spouse can visualize life without their mate by their side.**”

Smiling, the Rebbe told me to put the romantic notions developed by my literary involvement aside, and view love and marriage in a meaningful way.

I walked out of the Rebbe’s office with a huge smile. The Rebbe knew how to communicate with a dreamy young girl. He knew what to say and how to say it. His words, spoken from the heart, reverberated within my heart.

*

“It is more important to go together than to know where you are going.”

“Men may be from Mars and women from Venus; the challenge is to make it work on Earth.”

“Love does not consist of gazing at each other, but looking in the same direction.”

THE PRIMARY ROLE OF THE JEWISH WOMAN FROM A LETTER OF THE REBBE, DATED 18 *ELUL*, 5735 [1975]

. . . The following remarks are in response to your request to comment on this vital subject.

In a Jewish household, the wife and mother, the *Akeres Habayis* [mainstay of the home], largely determines the set-up and atmosphere of the entire home.

G-d demands that the Jewish home -- every Jewish home -- be quite different from a non-Jewish home, not only on *Shabbat* and *Yom Tov*, but also on the ordinary weekdays and in “weekday” matters. It must be a **Jewish** home in every respect.

What makes a Jewish household different from a non-Jewish household is that it is conducted in all its details according to the directives of the Torah, *Torat Chaim* [the living Torah] -- meaning that it is the Jew’s Guide in daily life -- given by G-d. Hence the home becomes an abode for G-d’s Presence, a home for G-dliness, one of which G-d says: “Make Me a sanctuary, and I shall dwell among them.” (Exod. 25:5).

It is a home where G-d’s Presence is felt not only on *Shabbat* and *Yom Tov*, but on every day of the week; and not only when *davenning* [praying] and learning Torah, but also when engaged in very ordinary things, such as eating and drinking, etc., in accordance with the directive, “Know Him in all your ways.”

It is a home where meal-time is not a time for indulging in ordinary and natural “eating habits” but a hallowed time to serve G-d, where the table is an “altar” to G-d, sanctified by the washing of the hands before the meal, reciting the blessings over the food, and Grace after the meal, with every item of food and beverage brought into the home being strictly kosher.

It is a home where the mutual relationship between husband and wife is sanctified by the meticulous observance of the laws and regulations of *Taharat Hamishpacha*, and permeated with awareness of the active third “Partner” -- G-d -- in creating new life, in fulfillment of the Divine commandment: “Be fruitful and multiply.” This also ensures that Jewish children are born in purity and holiness, with pure hearts and minds that will enable them to resist temptation and avoid the pitfalls of the environment when they grow up. Moreover, the strict observance of *Taharat Hamishpacha* is a basic factor in the preservation of peace and harmony (*Sholom Bayis*) in the home, which is vitally strengthened and fortified thereby -- obviously, a basic factor in the preservation of the family as a unit.

It is a home where the parents know that their first obligation is to instill into their offspring from their most tender age on, the love of G-d and also the fear of G-d, permeating them with the joy of performing *Mitzvot*. With all their desire to provide their children with all the good things in life, the Jewish parent must know that the greatest, indeed the only real and eternal legacy they can bequeath to their children, is to make the Torah and *Mitzvot* and traditions, their life source and guide in daily life.

In all that has been said above, the Jewish wife and mother -- the *Akeres Habayis* -- has a primary role, second to none.

It is largely -- and in many respects exclusively -- her great task and privilege to give her home its truly Jewish atmosphere. She has been entrusted with, and is completely in charge of, the *Kashrus* of the foods and beverages that come into her kitchen and on the dining table.

She has been given the privilege of ushering in the holy *Shabbat* by lighting the candles on Friday, in ample

“MINE SAYS”

Once, as Rabbi Schneur Zalman of Liadi, stepped out of his room, he overheard his wife remarking to several women, “mine says...”

The Rebbe responded, “With one commandment I am yours, with how many are we G-d’s!” whereupon he fell onto the doorstep in deep transcendental meditation.

Upon awakening he said, “Go out and see the daughters of Zion” (Songs of songs 3:11). Stepping out of one’s self and perceiving the divine truth, comes from the daughters of Zion, *Malchus* arousing *Za*. In the future, “A woman of valor shall be the crown of her husband.”

“WHAT” AND “WHO”

Feminine energy is who you are; masculine energy is what you do. Man conquers; woman reveals. Man is aggressive; woman is subtle. Man gives love; woman is love.

That is the reason that the status of a Kohanite, Levite or Israelite is established through the father, and the status of a human being as Jew or non-Jew follows the matriarchal lineage:

A Kohanite, Levite and Israelite vary in their occupational work. A Jew and non-Jew vary in their essence.

From your father you learn the things you must do. From your mother you learn who you are.

THE MIRACLE OF MARRIAGE

Marriage is the most supra-rational and supra-natural event in life.

The basic rule in existence is that one and one makes two.

Marriage is a declaration that one and one make one.

That is why it is so important to have G-d as a third partner in your marriage, so that he will perpetuate that miracle every moment of your life.

A TASTE OF INFINITY

In many Jewish communities, a man begins donning a *Talis* -- prayer shawl -- during prayers only after he enters into marriage.

There are two types of garments: one type is a garment that is measured to fit the body of the wearer, such as a suit, a shirt, a coat, and so forth. **The other type of garment is not measured because it does not need to have a specific size, like a prayer shawl, which envelops the entire body – an infinite attire, an unlimited garment.**

It is the woman who grants her husband the taste of infinity.

KING AND QUEEN

“A groom is likened to a king; a bride to a queen. How long does this continue?” a groom asked his Rabbi.

“As long as you treat your wife as a queen, you are a king,” the Rabbi responded.

DEFINING LOVE

“Love,” the Rebbe explained to me, related Mrs. Chana Sharfstein, “is not as portrayed in romance novels. It isn’t an overwhelming, blinding emotion.”

“These books do not portray real life,” the Rebbe said. “It is a fantasy, a make-believe world with made-up emotions. Fiction is just that -- fiction. Real life is different.”

I had been discussing with the Rebbe some suggested matches, and explained why none of them appealed to me.

Then, as father to daughter, he explained the meaning of real love.

“Love,” he told me, “is an emotion that increases in strength throughout life. It is the sharing and caring, and respecting one another. It is building a life together, a unit of family and home.

“The love that you feel as a young bride,” he continued, “is only the beginning of real love. It is through the small, everyday acts of living together that love grows and flourishes.

THE SOUL OF JEWISH MARRIAGE

UNDER THE VEIL

Our sages say, “Abraham our father instituted the morning prayers (*Shacharis*), Isaac the afternoon prayers (*Mincha*) and Jacob the evening prayer (*Maariv*).”

The Chasidic masters offer the following homiletical interpretation: Jacob instituted the prayer for the bride under the veil. Just as the evening service occurs when night falls and one’s sight is eclipsed, so too the bride’s prayer under the veil is eclipsed. **However, unlike the evening service that has words, the bride’s prayer is a prayer that has never been put into words, for it transcends the human vocabulary.**

THE CIRCLE

A Jewish wedding consists of three circles: the feminine circle, the masculine circle and the divine circle. The *Chupah* begins with the bride circling the broom.

She walks around her husband-to-be seven times; the groom then encircles her finger with a circle, a ring. All of this occurs under a canopy, which represents G-d’s encircling embrace of the couple.

A circle, which has no beginning and no end, represents infinity. **It is only through marriage that the bride and groom become infinite, as they are empowered to become G-d like and create life.**

SILENCE

Under the *Chupah*, the groom says to the bride: “You are hereby consecrated to me with this ring, in accordance with the law of Moses and Israel.” The bride remains silent. She does not even verbally acknowledge her groom’s words and gift.

For if the bride were to speak during these moments, she would reveal the deepest secrets of the soul and the world is not yet ready to hear them.

When Moshiach comes -- when the world will have reached its zenith -- the bride will speak under the *Chupah* canopy. As the prophet Jeremiah says, “There will be heard in the cities of Judah and in the streets of Jerusalem, the sound of joy and the sound of gladness, the sound of the groom and the sound of the bride” (Jeremiah 33, 10-11).

MISTAKES IN LIFE

When the groom breaks the glass under the *Chupah*, everyone shouts: “Mazel Tov”

When your husband ‘breaks something’ during your life together; when your wife ‘breaks something’ in the years to follow, what should you do? You too should shout “Mazel Tov!” and give thanks.

Say, “Thank you, G-d, for giving me a real person in my life, not an angel - a actual human being, who is characterized by fluctuating moods, inconsistencies and flaws.”

WHO’S COMING?

The holy Reb Yisroel of Ruzhin said: “Not only is it announced in heaven who you will marry, they also announce the location, the date and the people who will attend the wedding.”

SELFLESSNESS

The holy Rebbe of Socotshav said: **“It is only when entering marriage that man sheds his individualistic character for the sake of his wife; that a Jew can begin experiencing himself as part of the collective Jewish people.”**

DO THE DISHES

A man once came to the Rebbe, lamenting the fact that his relationship with his wife was on the down side.

“I heard,” said the man to the Rebbe “that folding one’s *Talis* --prayer shawl -- on Saturday night, after *Shabbos*, is propitious for bringing peace and harmony to the Jewish home. Should I begin following the custom?” asked the man. “That might be a good idea,” responded the Rebbe, “but I have a better idea: wash the dishes after *Shabbos*.”

And not with a hammer.

Because wisdom is the glue of beauty. Wisdom, meaning the ability to step back and see all of the picture, the past and, most important, the future to which all this leads. To see the truth inside each thing.

Without wisdom, there are only fragments. With wisdom, there is a whole. And there is peace between all the parts of that whole.

CONSTANT BONDING

Matter and energy are two opposites. To energize a piece of matter requires a constant flow.

Existence and nothingness are two opposites. To keep the world in existence demands a constant renewal.

Heaven and earth are two opposites. To infuse the earthly with spirituality requires a constant effort.

Woman and man are two opposites. And so the marriage ceremony never ends.

A WOMAN'S WAY

A woman's influence is very different from a man's. A man needs to conquer, to vanquish an opponent. Therefore, his victory is often superficial -- he may get the other guy to nod his head, but not his heart.

A woman is able to reach inside a man, so he may not even recognize her influence. He feels as though this was his idea all along.

There is still hope for men, since they can learn this method -- to a degree -- from women. In fact, the woman's power to influence in this way comes from her union with a man, just as the man's power to conquer his space comes from his union with a woman.

MAN AND WOMAN

It is a mistake to consider man and woman two separate beings. They are no more than two halves of a single form, two converse hemispheres that fit tightly together to make a perfect whole. They are heaven and earth encapsulated in flesh and blood.

It is only that on its way to enter this world, this sphere was shattered apart. What was once the infinity of a perfect globe became two finite surfaces. What was once a duet of sublime harmony became two bizarre solos of unfinished motions, of unresolved discord.

So much so, that each one hears in itself only half a melody, and so too it hears in the other. Each sees the other and says, "That is broken." Feigning wholeness, the two halves wander aimlessly in space alone.

Until each fragment allows itself to surrender, to admit that it too is broken. Only then can it search for the warmth it is missing. For the depth of its own self that was ripped away. For the harmony that will make sense of its song.

And in perfect union, two finite beings find in one another infinite beauty.

CREATING LOVE

Two people live together, care for each other, weather the storms together -- and one day they discover they cannot live without each other.

That is love.

You don't fall in love. You create love.

TRANSFUSION

A king without a queen, the *Zohar* says, is neither great nor a king. For it is the woman who empowers the man to conquer.

And it is the man who empowers the woman to penetrate and nurture.

And then the man will learn from this woman that he, too, can reach within others and provide nurture.

And the woman will learn that she, too, can conquer.

MEDITATIONS ON MARRIAGE BASED ON THE WORKS OF THE REBBE

By Tzvi Freeman (www.chabad.org)

SHE MADE HIM GOOD

All that G-d created, He said was good. Except for one: "It is not good that Man is alone." And so He made Woman, and it was very good.

If so, how is it possible that a man could despise the woman who took him from "not good" to "very good"?

TWO IS ONE

Look deeply and you will see that the Torah does not know of man and woman as separate beings. Each act is performed once through a single body -- a body that in our world may appear as two, but which the Torah sees as one. On the contrary, for both to do the same *mitzvah* would be redundant, for why should one half of the body do what the other has already done?

They are a single whole, whether they know of one another or not. Where does a woman put on *tefillin* or wear *tzitzit*? On the body of her male counterpart.

RE-UNITING

When Man and Woman were first formed, they were a single being. And then G-d divided them apart, so that they could achieve a higher union.

Why is it higher?

Because now it is through their own struggle. That is true oneness: When two choose to be one.

PEACE

It is the greatest of struggles. But one who makes peace between his ego and his mission in life, he can make peace between the world and its purpose of creation. Between woman and man. Between earth and heaven.

THE GIVING RELATIONSHIP

In a home, in a relationship, in any situation where people work together, each side has to give.

What you give is not so important. *How* you give is.

You have to *want* to give.

HOME

A home is more than a house, it is a state of being. A home provides space and shelter not just for bodies, but for the human spirit.

Who creates this space? Mainly the woman. As it says, "The wisdom of a woman builds her home."

HOME IMPROVEMENT

Harsh words, demands and ultimatums -- these shake the very foundations of a marriage and a home, tearing its walls apart until each one stands alone.

Gentle words, understanding words, listening words -- this is the trunk from which a marriage grows, the foundation upon which a home stands.

A home cannot be repaired unless its foundation is firm. Once a couple learns to speak as friends, their marriage can endure everything, forever.

WISDOM, NOT HAMMERS

"A home," wrote Solomon the Wise, "is built with wisdom."

connection³² [allowing one's soul to spread forth within the whole body].

Before prayer - i.e. before man connects himself to G-d through service - it is written about him³³ "Separate yourselves from the man whose soul is in his nostrils, for what can he be accounted for?" [On this verse our sages³⁴ commented] do not read "*bammeh*" - for what - but "*bammah*" - a platform [a high place. According to the Talmud's explanation, the meaning of the verse is as follows.] Separate yourself from a person "whose soul is in his nostrils," [meaning] that his soul has not spread throughout the whole body. [Why?] For he is like a platform. Just as a platform is a high place, appearing to exist as a separate entity; so too, this person is self-oriented and a separate entity until he davens. Prayer is [a process] of connection that binds [one] with G-d. Through prayer, one makes all material objects vessels for G-dliness.

In order [to establish] this inner connection - to draw down the G-dly light into all physical matter - a general closeness must first be made. For this reason [our sages³⁵ tell us] "one should rise to prayer only with a heavy head;" which *Rashi* explains to mean submissiveness (and humility), thus establishing a general connection.

This is the meaning of "Come, my Beloved to meet the Bride." [It represents the preliminary step of] the *Mashpiah's* drawing close to the *Mekabel*. Through this [preparation], "we will welcome the Shabbos," for "all the days are blessed from the Shabbos." Just as in a teacher-student relationship "I have learned much from my teachers, [and from my colleagues more than from my teachers,] but from my students more than from them all,"³⁶ similarly, "a wife of excellence is the crown of her husband"³⁷ [i.e. through her being a receiver, she becomes a crown, higher than his head]. And it is written³⁸ "He who finds a wife finds a good thing [and obtains favor of the L-rd]." May they [the groom and bride] obtain the favor of the L-rd who is good and be blessed with a righteous generation with children and grandchildren who are engaged in Torah and *mitzvos*.

Synopsis - This chapter explains that G-d lowered His inner will [and en clothed it] within physical mitzvos. Man is a microcosm of creation. This world is called darkness because it is a world of falsehood. When the light of a man's soul shines within him in his service [of G-d] then it is called day; and the absence of service is called night. Such a person is called "one whose soul is in his nostrils." About such a person it is said "separate yourself from the man who is like a bammah" - who is selfish and a separate entity. One comes closer to G-d through prayer - which is the concept of connection - for then it is within his power to connect all material concerns to G-d [and establish] total unity.

---

32. [Torah Or, Terumah 79:4]

33. [Isaiah 2:22]

34. [Berachos 14a]

35. [Ibid. 30b]

36. [Taanis 7a]

37. [Mishlei 12:4]

38. [Ibid. 18:22]

superficial relationship which has as its purpose [the establishment of] an inner connection.

Synopsis - This chapter explains that Rabbah commenced his lesson to the scholars with a humorous remark in order to make them vessels capable of receiving his lessons in Torah. The intent [of the humor] was to elevate the receivers, enabling them to receive the influence [of Rabbah who was on a higher level. A similar principle applies in regard to the statement:] "Serving a Torah scholar is greater than learning from him." Although [the above-mentioned relationships] are external in comparison to the inner flow [from the Mashpiah] nevertheless, they are a necessary preliminary. [This concept] is illustrated by the example of a father who [reaches down to] lift up his small son to play with him face to face.

3.

[The same principle applies in the relationship between G-d and the Jewish people.] It is written²⁵ "It was I who taught Ephraim ... taking them by the arms." [The Hebrew word for I - *Anochi* - represents G-d's essence.] *Anochi* - G-d's essence has lowered the inner desire of His will [and enclothed it] within physical *mitzvos* in order to elevate the Jewish people.

This concept can be explained in greater detail. Our sages called] man a small world,²⁶ [a microcosm of creation]. In the world at large there is day and night; day being the time when the light shines, as it is written:²⁷ "And G-d called the light day," while night is the absence of light, as it is written:²⁸ "and the darkness He called night." Similarly, in the spiritual world of each individual, there is day and night as it is written,²⁹ even "when I sit in darkness, G-d will serve as a light for me." The term darkness refers to our world, called darkness because it is a world of falsehood. In the dark, it is impossible for man to see. It is possible that one might be standing at the edge of a pit or near another potential danger [without realizing it]. Similarly, no one in this world can know another's true feelings about him. It is possible for someone to express one thing with his mouth and feel another within the heart. [It is possible that outwardly,] someone will honor another person with his mouth, speaking with words of affection, yet, within his heart he hates him. For this reason, this world is called darkness because it is the world of falsehood. The World to Come, however, is called the world of truth.

This is the meaning [of the verse] even "when I sit in darkness, G-d will serve as a light for me." Even in this physical world, G-d shines to Israel, as it is written:³⁰ "For, behold, the darkness shall cover the earth, and thick darkness the nations, but the L-rd shall shine forth unto you." [The name for G-d used in the above verse is *Yud-Hay-Vov-Hay*, interpreted to refer to G-d's infinite aspects.] It is known that the name *Elokim* [which refers to G-d's finite dimensions,] in numerology equals *HaTeva*, meaning "the nature." [The name *Elokim* represents the G-dliness enclothed in the natural order,] *Yud-Hay-Vov-Hay* transcends nature, [and is above time,] simultaneously existing in the past, present, and future. This is the meaning of the above verse "For the darkness shall cover the earth" i.e. they [the nations of the world] will know only matters regarding nature, "but the L-rd (who transcends nature) shall shine forth unto you [Israel]."

In the realm of service to G-d, [the above concept can be explained as follows:] The state in which a man's soul spreads forth within him, and the light [and] power of his soul shines for him, is called day, and the state in which the light of his soul does not shine, heaven forbid, is called night. Therefore, at night one is in a state of (total) sleep, because of the withdrawal of the soul's [active] light. In the morning G-d returns [each] man's soul to him, as it is written:³¹ "They are new every morning. Great is Your faithfulness." However, since [during sleep] the body's life-force became more materially oriented, it can only receive a slight glimmer of the soul's light. [Such a person is referred to as] "one whose soul is in his nostrils" i.e. the G-dly soul is not revealed in his heart and body because of the body's strong selfish tendencies, for he has not yet prayed. Prayer is a process of

25. **Hoshea** 11:[3].

26. [**Tikkunei Zohar**, **Tikkun** 69 p. 100b, 101a]

27. [**Bereishis** 1:5]

28. [**Ibid.**]

29. [**Michah** 7:8]

30. [**Isaiah** 60:2]

31. [**Eichah** 3:23]

Rabbah would begin his classes with a humorous remark: "His students would laugh and after that, he sat in awe and commenced the lecture." [Rabbah's example demonstrates how] the *Mashpiah* has to open up his students, developing them to the point that they are able to learn from him. He must stimulate the students' senses and faculties by beginning his lesson on a level to which the students can relate. Therefore, in order to make his students vessels, capable of receiving, Rabbah began his lesson with a humorous statement.

[Rabbah's witticism cannot be regarded in an undignified sense. The concept of] humor here refers to the casual conversation of scholars. Although [as our sages commented¹⁷] "even the casual conversation of scholars demands study," because it contains great wisdom and deep insights; nevertheless, it represents only the external aspects [of the sage's potential]. The level of the casual conversation of a sage is commensurate to his essential powers; the greater the sage, the higher the level of his "casual conversation." [In some cases,] truly profound concepts can be learned from them. Although [even then the sages' "casual conversation"] is merely "withered leaves" [in comparison to his true potential]; nevertheless, they are essentials of wisdom, as the Talmud¹⁸ comments: "the statements of the sages are blessings, the statements of the sages are wealth, the statements of the sages heal."

[The entire realm of "casual conversation" is included in the category] "the service of Torah." Our sages¹⁹ commented that "serving a Torah scholar is greater than learning from him." As a proof, the Talmud cites the Biblical reference²⁰ to the prophet Elisha [who is praised for having] "poured water on Eliyahu's hands. [The Talmud notes that] no mention is made of his having studied Torah from Eliyahu, only the fact of his "pouring water." [Why?] 'Because serving a scholar is greater than studying from him'."

[As mentioned above, after the introduction, Rabbah] sat in awe and commenced his lesson; for the study of Torah must be charged with fear. Our sages²¹ explain: just as the Jews received the Torah on Mt. Sinai with awe and fear, trembling and sweating, as the Torah²² declares: "And the people saw it, they trembled and stood afar off;" similarly, when we study Torah we must feel great *bittul* (self-annulment) and fear.

[These feelings represent the proper approach to Torah study. However, to reach this level of feeling,] it is necessary for the teacher to develop the students' faculties, to open up their minds, by making a humorous remark. The purpose of the humorous remark is to elevate and raise the students to the level at which they are capable of receiving from the *Mashpiah*. By nature, there is no comparison between a student and a teacher. [For that reason] a student must be in a state of self-annulment before his teacher; as our sages²³ say "if a scholar sits before his teacher and his lips do not drip anxiety..." i.e. complete self-annulment. The humorous remark gives the student the strength to accept his teachers' lessons. In general, it opens up his heart and mind, thus making him a "vessel," a recipient.

Even though [the approach of humor] is an external connection, it is a preparation [for the establishment] of a deeper bond. Only through the closeness brought about by the master's humor, can the students later receive the deeper insights communicated in the lesson.

[A different example²⁴ expresses the same concept.] When a father wants to play with his young child who is much smaller than him face to face, he must lower his hands - which are themselves higher and more elevated than the child's head - below the child, and then lift him up to [the level of] his own head. [Only,] then can he talk and play with him face to face. [On the surface,] the act of lowering his arms to pick up the child is only a superficial expression of the father's love. Similarly, the child does not receive anything [tangible] from that act in itself; [in its own right,] the act of lifting up the child does not express anything. The communication and play with his son comes afterwards, after the father has lifted him up. However, it is impossible for there to be a close and inner flow unless the receiver was first drawn close and lifted up [to the level of the *Mashpiah*]. This is a

17. [Sukkah 21b; Avodah Zorah 19b]

18. Kessubos 103a.

19. Berachos 7a.

20. [Melachim II, 3:11]

21. [Berachos 22a]

22. [Shemos 20:15]

23. [Pesachim 117a]

24. [Note Or HaTorah L'HaMaggid 85:4]

blessings, both heavenly and earthly. [The *Zohar* states⁶] "all the days are blessed from the Shabbos." The same applies to a bride; she must also be greeted [with joy] for she is the source of all the blessings of above.

The above expression *Lecha Dodj Likras Shabbos P'nei Shabbos Nekabelah* is used in the *Kabbalas Shabbos* prayers. Its source is the Talmud's⁷ [description of how the sages would prepare to greet the Shabbos]. R. Chaninah robed himself in nice clothing,⁸ stood at sunset on Shabbos eve, and exclaimed, 'Come and let us go forth to welcome the Shabbos queen.' R. Yannai donned his robes (Shabbos clothing) on Shabbos eve and exclaimed, 'Come, O bride, Come, O bride.' (Because of his great love for the Shabbos, he would refer to it as his bride.⁹) The *Zohar*¹⁰ [also emphasizes the relationship between a bride and Shabbos. It] declares "On Shabbos, one must add on from the mundane to the holy in all matters: in one's eating, drinking, clothing, and reclining. One must prepare a pleasant sleeping chamber with embroidered covers and pillows from [the best of] all that is found in his house, just as one would prepare a marriage chamber for a bride. For behold, Shabbos is a queen and a bride." Just as the Shabbos is the source of all blessings, similarly, the rejoicing of the groom and bride and the greeting of them is the source of blessing.

[The above can be explained in terms of a quotation from *Isaiah*¹¹:] "For upon *all* the glory shall there be a canopy." [The word *all* implies at least] two aspects of honor - the honor of the groom and the honor of the bride. G-d is [often referred to as] the groom and the Jewish people as His bride: as our sages¹² commented, "on the day of His wedding - the day of the giving of the Torah." Honor refers to an encompassing light [a revelation above our conscious powers]. The honor of the groom refers to G-d's great love for the Jewish people, as it is written:¹³ "I have loved you, said the L-rd." The honor of the bride refers to the great love of the Jewish people for G-d, as it is written:¹⁴ "My soul longs, indeed it faints [for the courts of the L-rd]." The marriage canopy represents a more general encompassment of the groom and bride.

[These spiritual qualities are mirrored in the marriage ceremony on the physical plane.] Many people come to greet the groom proceeding afterwards, together with the groom, to greet the bride. Then, the groom covers the bride with a veil and they go to the marriage canopy.

[Why is it necessary for the groom to cover the bride's face?] In order for a *Mekabel* (receiver) to ascend and approach the level of the *Mashpiah*¹⁵ (giver) it is first necessary for the *Mashpiah* to establish a connection, by connecting his external qualities with those of the receiver. Through this bond the receiver can elevate himself and approach the level of the *Mashpiah*, enabling him to receive the inner qualities of the *Mashpiah*.

Synopsis - This chapter explains that a groom and a bride can be compared to the heavenly Sefiros Z"A and Malchus. Greeting the bride is compared with receiving the Shabbos, which contains the blessings for all the days of the week. The honor of the groom refers to the love G-d shows to the Jewish people. The honor of the bride refers to the love of the Jewish people for G-d. The marriage canopy represents calling forth the Essence [of G-d]. Before [going to] the marriage canopy the groom covers the bride with a veil thus establishing an external bond between the Mashpiah and the receiver. [However, this external bond is intended to bring about] a deeper bond.

2.

The above concept can be clarified by referring to a story quoted by the Talmud. The Talmud¹⁶ relates how

6. [Part II, 63b; 88a]

7. **Shabbos** 119a.

8. **Rashi**.

9. **Ibid**.

10. Part III, 272b.

11. [4:5]

12. [**Taanis** 26b]

13. [**Malachi** 1:2]

14. [**Tehillim** 84:3]

15. [The words **Mashpiah** and **Mekabel** (giver and receiver) are used to describe many types of relationships. The root of the word **Mashpiah** is the word **shefa**, meaning flow or emanation. A **Mashpiah** is the source of flow, a bestower of energy, a giver of love, knowledge, blessing etc.]

16. **Pesachim** 117a

MAAMAR

“LECHAH DODI,” 5689

**The Ma'amar Recited By The Previous Rebbe
At The Marriage Of The Rebbe To The
Previous Rebbe's Daughter, 14 Kislev, 5689/1928***

LECHA DODI LIKRAS SHABBOS P'NEI SHABBOS NEKABELAH

"Come, my Beloved to meet the Bride; let us welcome the Shabbos" - Behold the Shabbos is called both bride and queen as in the expression "the Shabbos queen." [The above metaphors are related to a wedding. In that context] the groom is called a king, as mentioned in *Pirkei d'R. Eliezer*¹ "a groom is like a king," and the bride is called a queen.

[The concept also finds its parallel in the spiritual realms] as the Torah² declares "Let us make man in our image after our likeness." Man below [on the earthly plane] reflects the form and image of the Higher Man, i.e., the heavenly *Sefiros*. [In that realm, the quality of] *Ze'er Anpin* of *Atzilus* - known by its initials as *Z"A* - [which corresponds to G-d's "emotional powers"] is called "the King" as explained concerning [the quotation from the *Zohar*³]: "The image of each and every soul stood before the holy King" i.e. *Z"A* of *Atzilus*. The *Sefirah* of *Malchus* - Royalty - is called the queen.

The *Zohar*⁴ comments "a king without a queen is neither a king, nor is he great." The essential factor is the union of *Z'un* - *Z"A* and *Nukvah* [the Kabbalistic term for *Malchus*. This is emphasized] by the Torah's statement⁵ "Male and female He created them. And G-d blessed them..." [There, too, the blessing came to them, not to one alone.]

[To return to the concept of Shabbos.] The Shabbos must be received with joy, for it is the source of all

---

*. **Publisher's Foreword:**

As every Lubavitcher who was once a *chassan* recalls, his own wedding celebrations began with an inspired and solemn moment - the recital of the classic *maamar* that begins with the phrase, *Lechah Dodi*. This is the very same discourse that was first delivered by the Rebbe Rayatz in the Tomchei Temimim Yeshivah in Warsaw, at the marriage of his second daughter to the Rebbe on the 14th of Kislev, 5689 [1928].

The *maamar* was translated by Rabbi Eliyahu Touger, and prepared for publication by the staff of Sichos In English. Though the translation carries no official authority, every effort has been made to ensure its accuracy.

For the benefit of those who are perhaps unfamiliar with the structure of a *maamar*; many implied links between concepts have been articulated and many terms have been explained. All bracketed phrases, both within the text and within the footnotes, are additions; all parenthetical phrases and unbracketed footnotes are part of the original text. . .

* * *

At the *kabbalas panim* that preceded the *chuppah* of the Rebbe and the *Rebbitzin*, the Rebbe Rayatz prefaced his delivery of the *maamar* with the following words:

"As is well known, the souls of the forebears of the bride and groom - from as far back as three generations, and in certain instances, from even further back - come from the World of Truth and are present when a Jewish wedding is celebrated. By way of invitation to the souls of the *tzaddikim* - our forebears, the Rebbeim of their respective generations - to attend the *chuppah* and bless the new couple, we will now deliver a *maamar*. Its teachings derive partly from the Alter Rebbe; partly from the Mittlerer Rebbe; partly from my greatgrandfather [the *Tzemach Tzedek*]; partly from my grandfather [the Rebbe Maharash], the greatgrandfather of the bride; partly from the groom's greatgreatgrandfather [R. Baruch Shalom, the eldest son of the *Tzemach Tzedek*]; and partly from my father [the Rebbe Rashab], the bride's grandfather.

"Our Sages remind us: (*Talmud Yerushalmi, Shekalim* 2:5) 'Whoever cites a teaching in the name of its author should visualize that mentor standing before him.' "

And with those words, the Rebbe Rayatz proceeded to deliver the *maamar* before us.

1. [End of Chapter 16]

2. [**Bereishis** 1:26]

3. [Note Part III, 104b; Part I, 90b, 227b, 233b]

4. [Part III, 5a]

5. [**Ibid.** 1:27-28]

edifice which so expressed G-d's special relationship to the Jewish people that the memory of its destruction rises above even our highest joys.

The sixth blessing expresses the hope that the bride and groom grow in their love for each other, focusing their love as exclusively as Adam and Eve, when there was no one else in the world. In the seventh blessing, we pray for the time when Moshiach will come to redeem us from exile so that peace and tranquility will reign over the world.

Breaking A Glass

At the conclusion of the blessings, after the couple drinks from the second cup, the groom breaks the glass with his right foot, as an additional remembrance of the destruction of the Holy Temple in Jerusalem.

Traditionally, this custom was also incorporated into the ceremony to remind everyone that even at the height of one's personal joy, we must, nevertheless, remember the destruction of the Temple in Jerusalem. The breaking of the glass symbolizes the breaking of our hearts in remembrance.

Yichud -- Union

After the ceremony the bride and groom adjourn to a private room. This procedure is witnessed by the same two witnesses who were designated at the time when the ring was placed on the *Kallah's* finger under the *Chupah*. The few minutes the couple share together allude to their new intimate relationship and emphasizes that their absolute privacy be respected. Refreshments are served, and the *Choson* and *Kallah* break their fast.

Before entering the "*Yichud*" (private) room, a silver spoon is placed at the threshold. Both the groom and bride step over the spoon with their right foot first upon entering the room.

Seudas Mitzvah -- Wedding Feast

Most Jewish celebrations (marriage, circumcision, *bar mitzvah*, etc.) are followed by a dinner to honor the occasion. At this meal, all guests participate in the *Mitzvah* of "*L'Sameach Choson v'Kallah*," to celebrate in joy with the groom and bride.

Although the wedding feast in itself is a *mitzvah*, the emphasis is on entertaining the newlyweds. By dancing around the *Choson* and *Kallah*, the community expresses its support for the couple. As a part of the Jewish people, they never need fear facing life alone.

As a *mitzvah*, it is to be taken seriously. The Talmud relates many instances where the greatest of our sages set aside their diligent non-interrupted study of Torah for the sake of merry-making at a wedding.

In accordance with Jewish law, men and women dance separately, in different rooms or in the same area separated by a "*Mechitzah*" (divider) for reasons of "*Tznius*" (modesty). This is one of the strong virtues binding a husband and wife, enhancing each other's uniqueness.

At the end of the *Seudas Mitzvah* (festive meal), "Grace After Meals" is recited, and the *Sheva Berachos* (seven blessings) recited under the *Chupah* are once again repeated.

After The Wedding

In contrast to a non-Jewish custom, in which the bride and groom take off to some exotic honeymoon location, Jewish custom dictates that the couple begin their new life together in their community.

For seven consecutive evenings following the wedding, it is customary that friends or relatives host festive meals in their honor. The act of feasting recalls the "seven-day celebration" after the marriage of Jacob to Leah, while spending their days in prayer, learning Torah and performing *mitzvos* in order to give the "new house in Israel" a solid foundation in G-d's ways of holiness.

personal relationship of marriage over wine. The bride and groom each take a sip of the wine. The second is recited over the ceremony itself, thanking G-d for giving us the opportunity to perform this *Mitzvah*, after which the *Choson* and *Kallah* once again take a sip of the wine, after the seven blessings.

The marriage blessing speaks of the commandment concerning illicit marriages, and of permitting us to those married to us, by the rite of *Chupah* and *Kiddushin*. The blessing ends: “Blessed are You L-rd, Who sanctifies His people Israel through *Chupah* and *Kiddushin*.”

The essence of the ceremony which follows is the act of *Kiddushin*, performed by the groom. The act of marriage is an agreement entered into by two people, with the acknowledgement that G-d is also a partner. In the presence of two witnesses, the groom places a simple ring on the bride’s right forefinger.

Only a simple gold band (without engravings or adornment) is used, to impress upon all present the singularity of the moment in time, as opposed to the value and bearing of an ornate object in space.

The perfect roundness of the ring symbolizes an unspoken prayer: just as a ring must be made of plain gold without blemishes or obstructions, so it is hoped that the marriage will be one of simple beauty, free from strife or conflict which might, G-d forbid, destroy its perfect “roundness.” The ring is gold to indicate that the *Kallah* should be as precious as gold to the *Choson*.

As the groom places the ring on her finger he says: “*Harei At Mekudeshes Li B’taba’as Zo K’das Moshe V’Yisrael* -- Behold, you are consecrated to me with this ring, according to the laws of Moses and Israel.”

This is to say, that as the laws of Moses and Israel is of Divine origin and bear the seal of truth, so shall our marriage be consecrated. And, as the laws of Moses and Israel forever consecrate all those who enter into its covenant, so shall we be consecrated forever.

The *Kesubah* -- Marriage Contract

To separate the betrothal blessings from the marriage blessings (*Sheva Berachos*), the “*Kesubah*” (marriage contract, written in Aramaic) is read aloud. The “*Kesubah*” is a binding document of confidence and trust which details the husband’s obligations to his wife. Therein the *Choson* pledges to “work for you, honor, provide for and support you, in accordance with the practices of Jewish husbands who work for their wives’ honor, provide and support them in truth.”

Its basic aim is to strengthen and affirm the wife’s dignified status, as well as to confer a number of special privileges on her. The contract also contains stipulations of financial settlement in case of, G-d forbid, divorce. Special stipulations are also provided in case of a husband’s demise.

The signing of the *Kesubah* shows that the bride and groom do not see marriage as only a physical and emotional union, but also as a legal and moral commitment which delineates the human and financial obligations of the husband to his wife according to Jewish law and customs. The *Kesubah* also protects the special rights and dignified status entitled to the wife in the marriage.

Symbolically, this document is also reminiscent of the wedding between G-d and Israel where “Moses took the Book of the Covenant” and read it to the people after the Jews stood under the “*Chupah*” at Mt. Sinai.

Following the reading of this contract, the *Kesubah* is handed over to the *Kallah*. Should this document be lost, the couple may not live together until a new contract is drawn up.

***Sheva Berachos* -- The Seven Blessings**

The concluding portion of the marriage ceremony is the seven blessings. Several different people are called upon to recite these blessings in the presence of a quorum of at least ten men, because of the communal emphasis of the blessings.

They acknowledge G-d as the Creator of mankind, joy, bride and groom. They also praise G-d for having created man in His image, and for giving him the ability to reproduce that image.

The first blessing is recited over the second cup of wine as a sign of rejoicing. The second blessing thanks G-d for creating the world and at the same time it honors those assembled at the wedding. The third and fourth acknowledge G-d’s physical and spiritual creation of mankind. These blessings are recited at weddings, since it is only then that the couple begins life as complete human beings.

In the fifth blessing, we pray for the restoration of Jerusalem and the rebuilding of the Holy Temple, the

solemnly sung.

The Seven Circles

When they arrive at the *Chupah*, the bride and family circle the groom seven times. One of the many explanations for these seven circuits is that they represent a seven-fold bond which marriage will establish between the bride and groom and their families. This act also recalls the seven times that the *Tefillin* straps are wrapped around a man's arm. Just as a man binds himself in love to G-d, so is his bond in love to his bride.

Also, on the day of his wedding, the groom is compared to a king. Just as the king is encircled by his legion, the groom is to be encircled by his bridal entourage.

When the bride has finished encircling the groom, she stands at his right, as the Psalmist states, "at the right hand does the queen stand."

The Rebbe's Letter

"*Poschin Bidvar Malchus*" - when commencing an assemblage, one should open the gathering with a statement of "royalty." Our sages teach us "*Man Malchai? Rabbonon!*" -- scholarly sages and great Jewish Torah leaders are considered royalty. It is, therefore, customary that on the onset of assemblages (such as circumcisions, *bar mitzvahs*, as well as weddings), greetings and blessings of the renowned leader of world Jewry, Rabbi Menachem M. Schneerson, the Lubavitcher Rebbe, and mentor of the Chabad movement, conveyed by letter, are read aloud as the opening statement for the *Chupah* ceremony.

Priestly Blessings

The Torah advises us that it has given every Jew the power to bless his fellow man. In particular, the power and sacredness of blessing has been given to the *Kohen*. The *Kohanim* bless the entire congregation on all major Jewish holidays during services from the *bimah* (podium). In Israel, especially in Jerusalem, and most particularly at the Western Wall, *Kohanim* offer the priestly blessing daily during the morning service.

In the Diaspora, although priestly blessings are recited during the major Jewish festivals, there are special events where it is customary in many communities that priestly blessings are offered. One such occasion is for the bride and groom in the most solemn moments of their life under the *Chupah*.

It is, therefore, customary in many communities that prior to the opening of the betrothal blessings, a *Kohen* is called upon to bless the new couple.

Mi Adir -- Welcome

Following the seven circuits of the *Kallah*, as the bride and groom stand beside each other under the *Chupah*, a cantor (in behalf of all gathered) officially welcomes the bride and groom with a blessing. He chants "Welcome! He who is the al-mighty and omnipotent, over all; He who is blessed over all; He who is the greatest of all; He who is distinguished of all; shall bless the *Choson* and *Kallah*."

The Witnesses

Every legal procedure in Jewish relationship is confirmed by two kosher witnesses. These witnesses can under no circumstances be of the immediate family or even distant relatives to the participating parties. All Jewish documents must bear the signatures of two kosher witnesses.

The consecration of a woman to man, is through "the giving of a valuable -- money or ring -- (to the woman).

It takes two witnesses to attest that all aspects of marriage have taken place in accordance with the laws of "Moses and Israel." Two witnesses are called upon to stand under the *Chupah* and witness these procedures.

Siddur Kiddushin -- Betrothal and Marriage Benediction

The Jewish marriage ceremony has two basic parts: "*Kiddushin*" and "*Nisuin*." Both parts are introduced with the benediction over wine, the traditional symbol of joy and abundance. The first blessing over the wine signifies that just as we pronounce the holiness of the Sabbath and festivals over the wine, we sanctify the

1. *Tena'im* -- Condition of Marriage

Jewish tradition specifies that prior to the marriage ceremony, standard "*Tena'im*" (conditions) be stipulated in a written document by the groom and bride and their respective parents. This most often occurs just prior to the marriage ceremony, representing a commitment of the *Choson* to fulfill the promise to marry his *Kallah*.

After the signing and finalization of this obligation and reviewing the text aloud, a plate is broken, signifying that just as the breaking of the plate is irreversible, so too should the engagement be irreversible.

2. *Maamar "Lecha Dodi"* -- Chassidic Discourse

It is customary that the groom recite the *Maamar Lecha Dodi* -- a Chassidic discourse on the significance of marriage, according to Jewish mysticism. The discourse elaborates the elevation which the groom and bride attain through their bond in marriage. This Chassidic discourse was originally delivered by the Previous Lubavitcher Rebbe, Rabbi Joseph Isaac Schneersohn, of blessed memory, in the year 5689 (1928) at the wedding of his daughter, Rebbetzin Chaya Mushka, of blessed memory, to the present Lubavitcher Rebbe.

Others recite a *Maamar* first delivered by the Lubavitcher Rebbe, on the 57th anniversary of the Previous Rebbe's marriage 5714 (1954). It is based upon the *Maamar Lecha Dodi*, discussed above.

Bedeken -- Veiling of the Bride

Before the *Chupah* ceremony, the groom, escorted by his father and father-in-law and accompanied by relatives and friends, goes forward to veil the bride. During this procession, a Chassidic melody composed by the founder of Chabad-Lubavitch Chassidism, Rabbi Schneur Zalman of Liadi (1745-1812), known as "The Alter Rebbe's *Niggun* of Four Stanzas," is sung.

The groom brings down the veil over the bride's face -- reminiscent of Rebeccah's covering her face with her veil upon seeing Isaac before marriage. The veiling impresses upon the *Kallah* her duty to live up to Jewish ideals of modesty and reminds others that in her status as a married woman, she will be absolutely unapproachable by other men.

The covering of the face symbolizes the modesty, dignity and chastity which characterize the virtue of Jewish womanhood. The Jewish woman, being the strength and pillar of the home, is also reflected in these signs of modesty and dignity which will be the pillars and the foundation of their new home. With the above, she will fill her home (the sanctuary of the individual's holy Temple) with security and warmth.

At the conclusion of the *Bedeken* it is customary for the parents and grandparents to bless the bride.

Before the *Chupah* all the knots on the groom's garments are untied. This symbolizes that at the moment of marriage all other bonds are eliminated, except this intimate one made between the bride and groom.

The groom dons the traditional white robe, known as the "*Kittel*", traditionally worn on Yom Kippur. This serves to remind the groom of the solemnity of the occasion.

Chupah -- Wedding Ceremony Under the Canopy

The wedding ceremony takes place under the open sky, recalling the blessing of G-d to Abraham that his seed be as numerous as the stars. The *Chupah* is reminiscent of Ruth's saying to Boaz "spread your robe over your handmaid." It also represents the desire that their home be under the protection and guidance of G-d Al-mighty.

Chassidic philosophy teaches that several generations of departed ancestors of the newly wedded couple descend from the "world of truth" to attend the wedding of their progeny.

The *Choson*, escorted by his father, father-in-law and others, proceeds to the *Chupah*, followed by the bride who is escorted by her mother, mother-in-law and other women. This procession signifies the *Kallah's* transition from her parents' home to her husband's. The groom awaiting the arrival of the bride symbolizes his welcoming her into his new "home."

The *Unterfirers*, the couples escorting the *Choson* and *Kallah* to the *Chupah*, each carry a lit candle. One explanation for this custom is that candles are reminiscent of the flickering light and fire which occurred at the marriage of G-d (the *Choson*) and Israel (the *Kallah*) under the "*Chupah*" of Mt. Sinai at the giving of the Torah. Here too, while escorting the bride and groom to the *Chupah*, the "Alter Rebbe's *Niggun* of Four Stanzas" is

A GUIDE TO THE TRADITIONAL CHASSIDIC WEDDING

There are many reasons for varied customs in the rich pageantry of Jewish practice. Following are a few pertaining to the wedding ceremony (*chasunah*) to help make it a more meaningful experience for everyone attending.

Marriage is a holy institution in Judaism. It is a sacred bond, a reciprocal fulfillment, an inherent good, a divine command.

The Creator desires that His work in Creation endure. Since marriage was given to man and woman for this purpose, the Torah wishes to impress the sanctity of marriage upon them. Its very name in Hebrew, “*kiddushin*,” means “sanctification.”

This ideal is reflected in the details of the wedding ceremony and in the entire wedding day proceedings prior to the consecration of the “*Chupah*” or canopy.

Preceding The Wedding

Since an unmarried person is considered half a person, the wedding day is seen to be the beginning of a new life as a complete soul for both the bride (*Kallah*) and groom (*Choson*). So, despite the tumult of preparations during the weeks before the wedding, the couple prepare to lay the foundation of their new life together by trying to increase the quality and quantity of both their Torah learning and *mitzvah* observance and by deepening their relationship to G-d.

Shabbos Before The Wedding -- *Ufruf*

During the week before the wedding, the *Choson* and *Kallah* do not see each other. On the *Shabbos* of that week, the *Choson* is called to the Torah (*ufruf*) to impress upon the couple the duty to look to the Torah as their guide in married life.

The bride and groom maintain the world by raising children who will busy themselves in Torah study; therefore, the groom is called upon to read the letters of the Torah, which contain the ten utterances of creation. After his *Aliyah*, the congregation showers him with nuts and raisins, symbolic of their wishes for a sweet and fruitful marriage blessed with many children.

Meanwhile, on the same *Shabbos*, the *Kallah's* family and friends arrange a party (*forshpiel*) for her, expressing their same wishes for her.

From a few days before until a week after the wedding, the couple are considered royalty and are, therefore, not to be seen in public without a personal escort.

The Wedding Day -- A Private Yom Kippur

The holiest day of the year is Yom Kippur, the Day of Atonement. It is a fast day on which each person reviews in depth all of his past actions. Since on the day of one's wedding G-d forgives the bride and groom of all their previous transgressions, it is seen as a private Yom Kippur for the couple. They fast until the ceremony; add Yom Kippur confessions to their afternoon prayers; and recite the Book of Psalms, asking for forgiveness for the wrongdoings of their youth, committed knowingly or unknowingly, before starting their new life together.

Previously, each of them had been but half a person. Now, with the hour of marriage, they resume their original wholeness. A new and pure soul is again to be theirs. Standing under the *Chupah* their life destiny is set, all past reckoning erased.

Kabbalas Ponim -- Greeting the Bride and Groom

At the wedding, pre-ceremony festivities begin at two separate locations (in the same building). The receptions are held separately since the *Choson* and *Kallah* do not see each other during the week prior to the wedding. At this time, relatives and friends greet the bride and groom and bless them, individually offering them their heartfelt wishes.

The following takes place during the *Kabbalas Ponim*.

THE REBBE'S TRADITIONAL WEDDING LETTER

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מחזם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה,
ברוקלין, נ. י.

האברך הווי"ח איי"א נוי"נ וכו'
מוה' שי'
רבי'ג תי'

שלום וברכהו

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל
טוב ושחתי בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית
בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי חורח
החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

FREE TRANSLATION

By the Grace of G-d

To the young man, who is accomplished and a chossid, a man who fears G-d, pleasant and gracious,
_____, and his bride, may you be well

Greetings and Blessings,

In response to the notification that the date of your wedding has been set for the _____:

I would like to convey my blessings, Mazel Tov, Mazel Tov. May your wedding be held in a good and auspicious hour and may you build a Jewish home, an eternal structure, on the foundations of the Torah and its mitzvos as they are illuminated by "the light of Torah," namely, the teachings of Chassidus.

With blessings of Mazel Tov, Mazel Tov,

/The Rebbe's signature/

B”H

INTRODUCTION

We are deeply grateful to our family and friends for making our wedding day such a wonderful *Simcha* (joyous occasion). Thanks to all of you, this milestone in our lives will always be a most memorable event.

To add meaning to this special day we have prepared a spiritual souvenir of our wedding to share with our guests. This follows a popular tradition first introduced by the Previous Rebbe of Chabad, on the occasion of the marriage of his daughter, Rebbetzin Chaya Mushka to Rabbi Menachem Mendel Schneerson, the Rebbe of our generation.

This souvenir publication includes: *The Rebbe's Traditional Letter of Blessings* to each Groom & Bride, *The Wedding Maamar*, [a Chassidic discourse customarily recited by the Groom at his *Kabolas Panim*, (*the Pre-Wedding Reception*) expounding on the mystical significance of marriage], *a Guide to the Chassidic Wedding, Meditations on Marriage* - Adapted from the Rebbe's teachings, a private correspondence of the Rebbe concerning *The Primary Role of the Jewish Woman*, a message of *Yud-Beis Tamuz* and a Story of the Rebbe.

Also, we have added an adaptation of the Rebbe's talk, on *Shabbat Parshat Shoftim*, 5751/1991, and other material related to Moshiach and the Redemption.

Thank you all for celebrating our *Simcha* with us.

May we continue to share each others *Simcha's*, and may we proceed from this *Simcha* to the ultimate *Simcha* -- the complete and final Redemption! Now!

Amen.

LEVI YITZCHOK AND CHAYA SARA CEITLIN

7 Tamuz, 5772

Crown Heights, Brooklyn, New York

PLEASE NOTE:

This publication contains sacred writings.
Please do not desecrate it.

A special thank you to our father (in-law) Rabbi Yosef Y. Shagalov, the publisher of "*Living With Moshiach*" -- *A Weekly Digest About Moshiach* for the visually impaired and the blind (www.torah4blind.org), for his help in preparing this pamphlet.

Also, our sincere appreciation to "*Sichos in English*" (www.sichosinenglish.org) and "*L'Chaim weekly*" publication (www.lchaimweekly.org), for allowing us to use their material; and to Rabbi Yosef Y. Keller, for his help in editing this pamphlet.

For additional copies, please call: (323) 934-7095

TABLE OF CONTENTS

Introduction	3
The Rebbe's Traditional Wedding Letter.	4
Free Translation	4
A Guide to the Traditional Chassidic Wedding	5
<i>Maamar "Lechah Dodi,"</i> 5689	10
Meditations On Marriage.	15
The Soul of Jewish Marriage.	17
The Primary Role of the Jewish Woman.	19
History-Making Events	20
<i>Yud-Beis Tamuz</i>	20
Exile Is But A Dream.	21
The Rebbe's Prophecy	22
Prophecy Today	25
The Rebbe's Blessing	25
It Happened Once	27
Let's Be Ready!	27
Court Case in Gomel	28
A Story of <i>Bitachon</i> -- Trust and Faith	30
Time for Unity; Time for Strength!	31
The Rebbe's Chapter, Chapter 111	32
Free Translation of the Rebbe's Chapter, Chapter 111	32
Artnotes	33

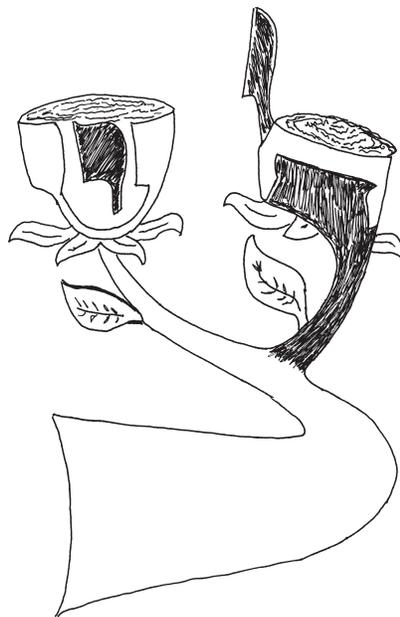
Hebrew Section

Published & Copyrighted 2012 by:
 Rabbi Yosef Y. Shagalov
 602 North Orange Drive. Los Angeles, CA 90036
 Tel.: (323) 934-7095 * Fax: (323) 934-7092
 E-mail: yys@torah4blind.org

אצל אור יה' הקנן
 דנן עבי עי
 ע' יוסי התנה והצלה
 דחיי אלושירי ק

"Mazal Tov! May your home be
 an everlasting edifice
 on the foundations of Torah and Mitzvos
 and your life blessed with happiness in all things."
 (Text of the Rebbe's handwritten blessing)

Wedding Celebration
of
Levi Yitzchok and Chaya Sara שיחי
Ceitlin

June 27, 2012 - 7 Tamuz, 5772
Crown Heights, Brooklyn, New York